

PĂRINTELE ARSENIE BOCA

Despre îndumnezeirea omului prin har

Volumul I

*Cine are minte să ia aminte!...
(Părintele Arsenie Boca)*

Lucrare tipărită cu binecuvântarea

Preasfințitului Calinic,

Episcopul Argeșului

© Copyright Ieromonahul Teognost

Și Editura „Credința strămoșească”, 2005

ISBN 973-87018-6-4

Consilier editorial:

Preot Nicolae Tănase

Ediție îngrijită de Ieromonahul Teognost

Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil

Loc. Petru Vodă, Neamț

Ediție electronică:

CĂRȚI ORTODOXE

2016

Conținutul prezentei cărți este adunat de Părintele Arhim. Serafim Popescu – mare duhovnic, om smerit, bun, blând, binevoitor, alinând suferințele multor suflete necăjite – unul dintre primii viețuitori, împreună cu Părintele Arsenie Boca, ai Sfintei Mănăstiri Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus.

A fost stareț între anii 1949 -1955.

Născut la 27 octombrie 1912, trece la cele veșnice la 22 decembrie 1990.

Cartea de față poate fi descărcată și distribuită liber, spre folosul sufletesc și ca ajutor pe calea mântuirii tuturor cititorilor săi, iubitori de Hristos și prieteni ai prietenilor lui Dumnezeu, între care și Cuviosul Părintele nostru Arsenie Boca, pentru ale cărui rugăciuni, nădăjduim să ne întâlnim cu bucurie în Rai.

© Copyright 2016 CĂRȚI ORTODOXE

<http://lecturiduhovnicesti.blogspot.ro/>

carti.ortodoxe@yahoo.ro

Cuprins

[Scurtă lămurire](#)

[Scrisoare adresată de Părintele Arsenie Boca, Preasfințitului Andrei Magheru](#)

[O cercetare duhovnicească](#)

[Despre Sfânta Treime](#)

[Despre cunoașterea de sine](#)

[Sfaturi duhovnicești](#)

[Despre războiul nevăzut sau despre ispite](#)

[Treptele viețuirii duhovnicești](#)

[Sfaturile evanghelice. Voturile monahale](#)

[Despre viața creștină la nivelul sfaturilor](#)

[Lepădarea de lume – primul pas către Împărăția lui Dumnezeu](#)

[Lepădarea de sine sau ieșirea din egoism - al doilea pas către Împărăția lui Dumnezeu](#)

[Preoților, despre lepădarea de sine](#)

[Cum desăvârșim lepădarea de lume cu lepădarea de sine](#)

[Mijloacele prin care ajungem la lepădare](#)

[Nevoințele desăvârșirii](#)

[Iarși despre războiul nevăzut](#)

[Tâlcuirea rânduielii la intrarea în monahism](#)

[Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea vocii și smerita cugetare](#)

[Neajunsurile duhovnicești ale începătorilor](#)

[Rostul și însemnătatea monahismului](#)

[Crinii pustiei](#)

[Cuvânt al Părintelui Justin Pârvu despre Părintele Arsenie Boca](#)

[Cuvântul nostru de încheiere](#)

Părintele Arsenie Boca în timpul Sfintei Liturghii

Scurtă lămurire

Volumul de față cuprinde învățături și sfaturi referitoare la înfăptuirea practică a creștinismului autentic, așa cum ne-a fost el revelat de Însuși Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat – *trăirea lui Dumnezeu* în inima omului sau înușirea de către om a înseși *vieții* lui Dumnezeu, sau *îndumnezeirea*¹ omului prin har, prin împărtășirea lui de viața lui Dumnezeu: „Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (Ioan 17: 3).

Deși Părintele Arsenie Boca face referire specială la viața monahală, considerăm că sfaturile cuprinse în filele acestui volum sunt de mare ajutor fiecăruia dintre noi, atât monah, cât și mirean, întrucât se referă la trăirea efectivă a creștinismului, datorie a fiecăruia dintre noi, nu doar a monahilor; căci *Predica de pe munte*² a fost adresată tuturor oamenilor, iar nu viitorilor monahi. De altfel, monahii nu sunt *decât* acei oameni care ascultă și împlinesc întocmai, cu ajutorul lui Dumnezeu, cuvântul testamentar lăsat nouă de El, Cel Care a și realizat *îndumnezeirea firii umane* în trupul asumat de Fiul Său Cel Unul-Născut.

Posibilitatea *îndumnezeirii* personale este un *talant* sădit de Ziditorul nostru în fiecare dintre noi și avem datoria să nu-l îngropăm *în pământ*, devenind *numai trup*.

Cu frățească dragoste, tuturor iubitorilor de Dumnezeu, nădăjduind să ne întâlnim cu bucurie în Rai,

Echipa Cărți Ortodoxe.

¹ Cuviosul arhimandrit Sofronie Saharov spunea: „A fi creștin înseamnă a crede în învierea morților și a nădăjdi în înfierea noastră de către Tatăl Ceresc, a primi chipul dumnezeiesc al existenței, a deveni, prin harul iubirii Părintești, ceea ce El Însuși este după fire, adică *dumnezeu*. Astfel sunt făgăduințele Dumnezeului și Tatălui nostru, de care ne-a încredințat în Hristos Iisus, ca Fiul Unul-Născut și deoființă cu Tatăl. Este un mare păcat să diminuăm descoperirea dată nouă despre om, în Duhul Sfânt, așa cum a fost el, omul, gândit de Dumnezeu înainte de a fi fost zidită lumea văzută. Pedepsa pentru acest păcat – al necredinței în înviere – poartă un caracter deosebit: este propria noastră *autoosândire*: noi *renunțăm* la darul Ziditorului nostru.” (Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Despre rugăciune*, Traducere din limba rusă de Părintele Prof. Teoctist Caia, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2001, p. 22). A crede în învierea morților, a te strădui spre propria ta *îndumnezeire* (prin lucrarea poruncilor cu darul lui Dumnezeu și prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului în Taina Sfintei Euharistii) este o lucrare ce nu are nimic în comun cu teoria evoluționistă așa cum total greșit înțeleg unii. Omul nu „evoluează” de la un organism unicelular la stadiul final de identificare cu Dumnezeu; omul se naște om (prin facere, nu prin evoluție) și vine în lume cu acest *talant* sădit în el: *posibilitatea îndumnezeirii prin har* – nu prin furt, cum îl învățase diavolul în rai, înainte de catastrofa cădere. Îndumnezeirea omului nu înseamnă nici identificarea lui cu Dumnezeu, nici surparea lui Dumnezeu și substituirea Lui cu omul. Îndumnezeirea omului înseamnă *trăirea lui Dumnezeu în inima omului*, înușirea de către om a vieții dumnezeiești, ca dar al lui Dumnezeu Însuși, într-o acțiune *sinergică*, de conlucrare **liber asumată** a omului cu Dumnezeu.

² *Evanghelia după Matei*, capitolele 5, 6, 7.

Scrisoare adresată de Părintele Arsenie Boca, Preasfințitului Andrei Magheru,

Episcopul Ardealului

Nu-i destul să știi călugăria; trebuie să-i și înveți calea, să-ți deprinzi o fire nouă, fire de „fîu al lui Dumnezeu” între fiii oamenilor.

Pentru asta, trebuie valorificarea practică crescândă a nașterii din nou de la Botez.

(Părintele Arsenie Boca)

Preasfințite, am văzut și răsăritul, și apusul multor mănăstiri.

Răsar, când grăiesc conștiinței poporului prin simpla lor existență și apun, când această conștiință e pătată de nevrednicia viețuitorilor. De răsăritul sau apusul acestora, atârnă încrederea sau neîncrederea ce le mai rămâne oamenilor în forța de creație a Creștinismului. E destul să pomenim bisericile și mănăstirile din Ardeal înființate de ctitorii de peste munți, ai căror viețuitori au ținut trează în conștiință unitatea ortodoxă a neamului. Iar când vitregiile trecutului – urzite de Vatican – le-au dărâmat și ars, s-au arătat mucenicii.

E un apus frumos.

Acesta ne-a ferit de cel rușinos, al decadenței actuale, când mănăstirile și le desființează călugării.

Aici, e cazul de popas. Ce reînființăm, Preasfințite? Care situație?

E frumoasă inițiativa Preasfinției Voastre, trebuie apreciată, dar, fără oameni îndeajuns formați, care să conducă cu-minte ceea ce se adună la întâmplare, nu se ajunge decât la o situație decadentă.

Iată câteva decadențe:

-Sărăcia cu care se începe uneori o mănăstire determină cerșetoria, umblatul cu „pantahuza”³, pretarea la slujbe de „rufărie”, taxe pe slujbe = rușine.

-Din diferența de zestre pe care și-o aduce fiecare, se nasc în obște atitudini umilitoare, întăietăți nedrepte = destrămare sufletească.

-Oamenii din afară, care ajută prin donații mai de seamă, ba și care nu ajută cu nimic, dacă nu li se are grijă, încep să se amestece în treburile interne ale mănăstirii, să învrăjbească obștea și să se învrăjbească între ei în afară = smintelile.

³ pantahuza (cuvânt din neogracă) – listă de subscripție, cu care se strâng bani pentru construirea sau repararea unei biserici, pentru o operă de binefacere etc.

-Sănătatea fizică a fiecărui ins în parte trebuie medical și dinainte știută. Aici e un punct gingaș, care nu mai trebuie neglijat. Nu pot fi primiți în această nevoie de-o viață a sfaturilor evanghelice – decât oameni perfect sănătoși cu plămâni, inima, dar, mai ales, cu sistemul nervos, sângele și glandele endocrine. Acestea din urmă, pricinuind o oarecare jenă, rămân, de obicei, la voia întâmplării și pradă unei păreri cu totul pe dos, mai ales între femei, că încetarea mai devreme a unor funcții de natură endocrină ar fi o învrednicire, un preludiv al sfințeniei. De fapt, e o tragedie care bate la ușă: dezorganizarea mintală în diferite grade, de unde, înclinația spre exagerări, denaturări, habotnicii, năluciri – toate, tulburări psihice, din cauze fizice netratate.

-De multe ori, „înclinația spre mănăstire” nu e, de fapt, o înclinație, ci o infirmitate de adaptare, din cauze organice sau din alte cauze. Adevărata chemare nu are nimic cu infirmitatea. Curajul de a alege liber acest mod de mântuire nu aruncă ponoase pe celălalt mod de mântuire – al familiei. Infirmitățile (mai ales la minte) văd în mănăstire: vis, ușurare, litanie – ca să sfârșească (în final) în decepții și sminteli. Adevărații chemați văd limpede eroica nevoie de a desăvârșirii, văd ispita sfințeniei.

-De asemenea, e foarte bine să se știe de la început care e punctul de vedere al fiecărui ins asupra răului. Multe structuri psihice sunt pradă obsesiei răului, a păcatului, a diavolului, a mâniei asupra trupului și osânditori ai familiei – obsesii și interpretări nesănătoase ca obiecte de cugetare, dovedind un climat nesănătos al minții sau ducând la el. Speriații aceștia se dau de capul lor la nevoie care le ruinează amândouă sănătățile; nu sunt de nicio treabă în mănăstire. Iar dacă sunt primiți, sub influența structurii lor, obștea poate ajunge pradă mănăstirii, lucrăturilor, viciilor, străini de trapeză și rugăciune, ba, chiar dușmani. Infirmitățile se fixează pe îngustimi neesențiale Creștinismului, ca, de pildă, pe amănunte de tipic⁴, de calendar (stilismul), chiar de pravilă, îngustimi habotnice, care au pricinuit Bisericii numai supărări.

Întotdeauna se găsesc viețuitori în mănăstire, dar foarte arareori se nasc povățuitori: stareți și duhovnici. Aceștia trebuie să fie minți luminate, vederi largi, buni cunoscători ai omului, limpezi în doctrină, îmbunătățiți în smerenie și iscușiți în dreapta socoteală; și, pe deasupra, *structuri de o fericită îmbinare între iubire și autoritate*. Din câte au ei de făcut, pomenesc doar una: unificarea sufletească a obștii, ca toți să fie într-un cuget.

E atât de anevoie lucrul acesta, dar și atât de mare, încât atrage prezența nevăzută a lui Iisus într-o obște. Iubirea de Dumnezeu și de oameni, într-o obște de un cuget, e ridicată de Noul Testament la valoarea de argument al existenței lui Dumnezeu.

Iată rostul și sarcina povățuitorilor. Ziduri se pot face ușor, Preasfințite; gospodărie, la fel; adunare de viețuitori, foarte ușor; greutatea-i la ales. Căci *mulți par buni luați în parte; dar: devin răi, luați laolaltă*; devin ceea ce erau, de fapt, înainte de a veni la mănăstire.

⁴ „Tipic, tipic, și la inimă – nimic” – Părintele Arsenie Papacioc (n.ed).

Obștile mari – mari, din neprevădere, chiar de-ar avea povățuitori cu calități – cu cât sunt mai mari, cu atât au o viață mai scurtă. Fiecare ins e o lume de necunoscute. De aceea, a face unire între oameni, chiar puțini, e o dovadă de lucrare dumnezeiască și, desăvârșit, numai El o poate face.

Deci, ca încheiere a părerilor: decât realizări sortite decadenței, sub raportul așezării, al înzestrării materiale și al componenței personalului, mai bine, fără ele. Căci pietrele, păstrate așa, moment de culme a trecutului, grăiesc mai bine conștiinței poporului, decât realizările prezente, fără nădejde. Nu multe mănăstiri, ci: puține, cât mai puține, dar cu atât mai bune; și nu prea mari, ci, cu o cât mai adâncă trăire duhovnicească, *neapărat ortodoxă*. Amin!

O cercetare duhovnicească

Dacă viața noastră nu a fost ca o lumină cât am avut sufletul în trup, apoi chiar de ne vor arde și un vagon de lumânări la cap, cu nimic nu ne va ajuta; nici chiar lumânarea de la ieșirea sufletului.

(Părintele Arsenie Boca)

Părintele Nicodim (Sachelarie), duhovnicul seminarului monahal, ne-a vestit într-o bună zi că va veni la noi Părintele Arsenie Boca, starețul de la Sâmbăta de Sus.

Cam pe la ora 16, a venit, însoțit fiind de părintele duhovnic. Părintele Arsenie e de statură potrivită, simplu, dar curat îmbrăcat; un culion mic și o rasă cu mâneci largi, cum poartă călugării din Sfântul Munte. În mână, are o geantă în care poartă Sfânta Scriptură. Fața uscățivă, dar luminată; ochii albaștri și cu o strălucire misterioasă – se vedea în ei cum se vede în fundul apelor limpezi, când e cer senin.

După obișnuita salutare călugărească, Părintele Arsenie a început să ne vorbească. Ne-a vorbit despre misiunea noastră, despre nădejtile și credința pe care trebuie s-o aibă slujitorii Bisericii:

„Dacă tu crezi ceea ce spui, credința ta se mută la cel pe care îl înveți, la cel cu care stai de vorbă. Iar dacă nu crezi tu, nu vei putea să-l transformi, să-l prefaci pe cel pe care îl înveți. Nu vei birui, dacă nu faci și tu ceea ce spui. Cuvintele tale să fie ca ale lui Dumnezeu. Să nu bagi învățături omenești în numele lui Dumnezeu, căci va fi vai de tine.

Iar dacă unii nu ascultă de cuvânt, să fie câștigați fără de cuvânt, adică prin faptele voastre, când vor vedea felul vostru de a trăi: curat și în temere de Dumnezeu. Podoaba voastră să nu fie podoaba de afară, ci să fie omul ascuns al inimii, în curăție nepieritoare, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu.

Osteniți-vă Domnului, căci secerișul este mult și secerătorii, puțini. Domnul poruncește prin prooroci: „Dacă tu vei vedea pe nelegiuit și nu-l vei îndrepta, Dumnezeu va cere sângele lui din mâinile tale. Iar dacă îl vei îndrepta și el nu se va întoarce, el va pieri în păcatele lui și tu nu vei avea nicio vină” (Iezechiel 3: 20, 21).

Am venit să vă cercetez, pentru că m-a biruit o carte scrisă de duhovnicul vostru: *Asceza monahală în primele veacuri*. Folosiți-vă, dar, de meșteșugul dascălului vostru. Întovărășiți știința cu osteneala purificării trupești și sufletești. Dacă tu crezi și lucrezi ceea ce spui, cu aceasta vei birui și vei răspândi lumină în jurul tău.

Sunt unii lipsiți de darul credinței. Aceștia nu vor să creadă din două motive:

1. sau sunt stăpâniți de dracul mândriei,

2. sau, pentru că nu vor să existe un judecător drept, care să le ceară socoteală de faptele lor nelegiuite și de viața imorală pe care o duc.”

După ce a plecat Părintele Arsenie, am rămas toți tăcând multă vreme. Poate așa au fost călugării din timpul Sfântului Ioan Scărarul, despre care ne vorbește adesea Părintele Nicodim Sachelarie⁵.

Ne-am întipărit bine în minte și în inimă cuvintele și chipul Părintelui Arsenie Boca.

Eram în tren. Lângă mine, pe bancheta din față, era un călugăr. M-a izbit înfățișarea sa, expresia senină a privirilor sale. Semănau atât de mult cu privirile lui Iisus din visul meu... Parcă mi-a înțeles gândurile...

M-a învăluit cu privirile și, cu calm, a așezat câte un cuvânt deasupra tuturor nedumeririlor mele:

„Nu ispiti pe Dumnezeu! Să ții minte pentru toată viața ta! **Toate nenorocirile oamenilor tot de la oameni pleacă.** Nu pot să-ți dau acum un răspuns la toate! Altă dată! Ți-aș spune, dar... acum îți pot spune doar atât: că toate lucrările lui Dumnezeu sunt spre binele omului, al aleșilor Lui. Și apoi... existența noastră de acum e, în cele din urmă, doar o încercare... efortul de a dobândi izbăvirea. Nu dispera... în fiecare suferință, Dumnezeu a cuprins și o neasemuită bucurie. Primește-o!...”

Nu-mi venea a crede ce vedeam: cete de oameni se adunau încă și-l așteptau pe Părintele, pentru a-i cere sfatul și a-i asculta îndemnul.

Părea, mai curând, o întruchipare coborâtă din slovele Scripturii.

Avea privirile nesfârșite, prea pline de candoare și lumină, ce păreau a izvorî câte o lacrimă pentru fiecare durere ce îi era adusă spre alinare. Măinile îi erau ireal de albe și se așezau ca o pecete pe creștet, punând binecuvântări deasupra tuturor neliniștilor.

⁵ Părintele Nicodim Sachelarie (1902-1973) a fost un vestit pedagog și duhovnic de seminar, al zilelor noastre. Ca evenimente principale în viața sa, se evidențiază: 1. Intrarea în obștea mănăstirii Cernica în 1921 și stabilirea la Mănăstirea Frăsinei, după câteva luni, unde primește și schima monahală. 2. Frecventarea, între anii 1922-1930, a cursurilor Seminarului din Râmnicu Vâlcea, după care continuă studiile la Facultatea de Teologie din București. 3. Se remarcă, din anul 1930, ca duhovnic și pedagog, urmând a fi apoi profesor și director la mai multe seminarii: Cernica, Râmnicu Vâlcea, Mănăstirea Neamț, Craiova și Curtea de Argeș. 4. Scrie mai multe cărți teologice de morală și de drept canonic: *Asceza monahală în primele veacuri*, *Comentarii la Sfintele Evanghelii*, *Pravila Bisericească* (600 de pagini, pentru folosința preoților), *Îndrumarea vieții*, (broșură pentru călăuzirea vieții credincioșilor). 5. Între anii 1960-1973, se retrage ca pensionar în satul natal, Măldărești, comuna Dealul Morii-Bacău, unde, ca un adevărat sihastru, se nevoiește în chilia pe care și-a făcut-o aproape de biserică. Din anul 1966, începe, cu sprijinul credincioșilor, o biserică nouă, în cinstea Născătoarei de Dumnezeu, pentru terminarea căreia, în anul 1970, roagă pe Dumnezeu și primește încă trei ani de viață... (date extrase din cartea Arhimandritului Ioanichie Bălan – *Pateric românesc* – Galați, 1998; n.ed.)

Îl recunoscusem, era Părintele din vagonul de tren.

- Te-am așteptat să vii!... Dar să nu uiți că vei da seamă pentru fiecare din pașii tăi... Trebuie să te întărești, că multe te așteaptă!... Pentru unele încercări, e adevărat, nu prea ești pregătit, dar mila lui Dumnezeu va fi cu tine!... Și să nu uiți ce-ți spuneam... Nu căuta răspunsuri, ci tocmește-ți clipele cu responsabilitatea bunului creștin! Și să te porți cu bucurie! Nu-ți vor fi îngăduite decât atâtea... câte îți vor fi cu folos în a-ți dobândi propria izbăvire și... izbăvirea neamului tău!... Și nu căuta răspunsuri ce nu le poți primi!... Roagă-te. Plângi și te roagă! Rugați-vă să scurteze Dumnezeu zilele războiului! Fiți fără grijă, că o să-i întoarcă Dumnezeu și Preasfânta Născătoare teferi... Toate însă la timpul lor... (Maria Vasii-Ilisia, *Vremuri de bejenie în Ardeal*).

Despre Sfânta Treime

Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul omului, ca pe om să-l facă iarăși fiul lui Dumnezeu.

Învățătura despre Sfânta Treime e o dogmă a Bisericii, învățatură fără tocmeală, în care se arată că: Dumnezeu e Unul în Ființă și Întreit în Persoane. Iisus zice: „Pe Tatăl, nimeni nu L-a văzut, fără numai Fiul”. Pe Fiul, L-au văzut; S-a făcut Om, S-a făcut Persoană istorică. Pe Duhul Sfânt, iarăși L-au priceput, când S-a apropiat în chip de limbi de foc, dând ucenicilor o limbă nouă.

Dar ce legătură are această dogmă a Sfintei Treimi cu sufletul tău?

În una din rugăciunile de la Sfânta Liturghie, preotul încheie așa: „Că Sfânt ești, Dumnezeul nostru, și întru Sfinți Te odihnești”. Băgați de seamă că Dumnezeu e Unul în Ființă și Întreit în Persoane și Se odihnește întru Sfinți. Ce însemnează asta? Asta însemnează că în păcătoși Se chinuiește. „Că Sfânt ești, Dumnezeul nostru, și întru Sfinți Te odihnești...”

Ascultați, că nu vă grăim din cărți și peste puterile voastre de înțelegere. Uite, de aici, din ușile împărătești, numai noi, preoții, vă grăim. Și vă spunem că avem canonul să vă ascultăm necazurile. Iar când este unul mai curat, zicem: bine că mai este unul mai neticăloșit în păcate. Și atunci ne-am odihnit. Și am simțit bucurie când a venit un creștin mai despovărat de păcate. Și atunci ne-am odihnit, și așa ne-a întărit simțirea asta, că am căutat texte și am găsit.

Dragii mei, în primele veacuri ale creștinismului, toți creștinii se numeau sfinți și chiar erau sfinți, fiindcă se împărtășeau zilnic și se împărtășeau de viața de dincolo, fiindcă plecau de acasă și se trezeau arestați, apoi, schingiuiți și omorâți. Întru aceștia, Se odihnea Dumnezeu. Despre aceasta, vi s-ar putea ține o morală. Trageți-vă singuri socoteala din aceste cuvinte: „Că Sfânt ești, Dumnezeul nostru, și întru Sfinți Te odihnești”.

Băgați de seamă care plată o vreți. Vreți plata Duhului Sfânt? Odihniți-L pe Dumnezeu întru voi. Cealaltă plată nu-i decât pedeapsă și, pe asta, nu o vreți. Altă plată nu este.

Pentru a ne ușura nouă, neputincioșilor, înțelegerea Sfintei Treimi, Sfinții Părinți au făcut următoarea asemănare: soarele este unul și întreit, adică: lumină, căldură și soare (globul solar). Și Dumnezeul Acesta în Treime locuiește întru oameni.

Știți sau ați auzit că mulți Îl caută pe Dumnezeu în „ceruri” și că ar vrea să meargă cu avionul la El sau cu niște gloanțe care ar trece prin nu știu ce straturi. Noi nu trebuie să-L înțelegem pe Dumnezeu în acest mod, adică stând undeva, departe, nu știu în ce hău de lume. Dumnezeu nu locuiește în depărtare, ci în inimile oamenilor. Împărăția lui Dumnezeu nu este la cine știe ce depărtare, ci stă înlăuntrul nostru. E o împărăție a conștiinței împăcate cu toată lumea. O împărăție a iubirii lui Dumnezeu și a iubirii de oameni, în care se oglindește chipul și asemănarea

lui Dumnezeu. Prin urmare, *realizați în inimă* această conștiință a împărăției lui Dumnezeu, această conștiință curată!

Am găsit la unul din Sfinții Părinți cuvântul că Însuși Dumnezeu grăiește din conștiința limpede a Sfinților, a slujitorilor Săi. Și zice Sfântul, lărgind înțelesul, că Dumnezeu strigă voia Sa, din conștiința Sfinților, către confracții lor, oamenii.

Acum, aș vrea ca, de aici, să vă ridic puțin mintea la prețul pe care-l aveți voi, la valoarea pe care o aveți îngropată în țărână, în pământ, în țarina trupului vostru și pe care rogu-vă să o dezgropați și s-o scoateți la lumină, ca să faceți bucurie lui Dumnezeu, ca să fiți odihnă, nu muncitori, nu chinuitori de Dumnezeu.

Mereu am crezut în această valoare a omului, nu aceea pe care ne-o dăm cu ochii închiși, ci valoarea pe care i-a dat-o Însuși Dumnezeu. Că omul care știe asta altfel se poartă, altă nădejde are, merge cu fruntea ridicată, nu tot cu fruntea plecată spre pământ. Cuvântul acesta se întemeiază pe următoarele trei texte, două ale lui Iisus:

„Cel ce are poruncile Mele și le păzește pe ele, acela este care Mă iubește pe Mine și va fi iubit de Tatăl Meu, și-l voi iubi și Eu, și Mă voi arăta lui... Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și vom veni la el, și la el ne vom face locuință” (Ioan 14: 21, 23). – E limpede.

În vremea veche, se știa foarte bine lucrul acesta. Drept aceea, ca să mă credeți, tâlcuiesc două nume: Teofan și Teofor – care înseamnă „iubitor de Dumnezeu” și „purtător de Dumnezeu”. Prin urmare, iată la câtă cinste, la câtă valoare, ne-a ridicat Iisus, descoperindu-ne dorința Tatălui și a Sa, de a locui întru oameni. Și – în schimbul a ce? În schimbul iubirii de Iisus și al păzirii poruncilor Lui. Și *poruncile Lui nu sunt grele. Sunt iubirea de Dumnezeu și de oameni. De toți oamenii, și de cei ce te urăsc.* Și se poate. Întâi, a putut Iisus. Veți spune: da, dar era Dumnezeu. Bine, dar întâiul Mucenic, Ștefan, era om; ce a zis când îl omorau cu pietre? „Doamne, iartă-le lor, că nu știu ce fac!” Se ruga de iertare, ca Iisus.

Acestea-s cele două porunci pe care trebuie să te silești a le păzi. De ce iubirea e poruncă? Da, că orice poruncă e silință la început, până te obișnuiești; și, apoi, din fire, fără silă, Îl iubești pe Dumnezeu și îi iubești pe oameni (exemplu cu lecțiile grele). De aceea e poruncă, fiindcă nu-i prea ușoară. Și atunci, până nu-i ușoară, stăruie în ea, până capeți deprindere. Atunci, să știi că ești locuit de Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, ești locuit e Fiul, Care Se ascunde în poruncile Sale; și ești locuit de Tatăl, al Cărui chip și asemănare ești.

Al doilea text al lui Iisus: în primul cuvânt, e vorba de Fiul și de Tatăl; și vorbește și de Duhul Sfânt: „Luați Duh Sfânt, căroră veți ierta păcatele, se vor ierta și căroră le veți ține, ținute vor fi” (Ioan 20: 22-23). Știți ce se întâmplă cu oamenii? Să luăm, de exemplu, pe Sfinții Apostoli: s-au bucurat cu Iisus; dar, cu toate acestea, când a venit ceasul încercării, s-au temut. Erau fricoși. Uite, ăsta-i omul! A înviat Iisus și nu voiau să creadă; unii, de bucurie, alții, de

teamă. Abia în ziua pogorării Duhului Sfânt, au deschis inimile pentru totdeauna. Din ceasul acela, n-au mai stat cu ușile încuiate, de teama nimănui.

Acum, fraților, controlați-vă ce duh este întru voi. Dacă vă e teamă să-L mărturisiți pe Hristos, atunci sunteți fricoșii din Apocalipsă. De aceea a trimis Duhul Sfânt, ca să ne tămăduiască de frică. Știți cui îi este frică? Celui care are conștiința încărcată. Cum să ieșim din frică? Dragii mei, folosiți-vă de cuvântul lui Iisus: „Luați Duh Sfânt...”. Duhul Sfânt este Cel Care te curățește pe tine atunci când ceri iertare, că pe nimeni n-a refuzat Dumnezeu, dacă omul s-a smerit. Lucrul acesta se face în fața preotului. Veniți în fața preotului și (prin Taina Sfintei Spovedanii) cereți iertare de păcate! De la Iisus avem acest Duh Sfânt, dar (noi, preoții) nu putem ierta păcatele celor ce nu ne-o cer, celor ce nu vin la spovedanie. Nu putem ierta păcatele în absență; nu putem ierta păcatele prin poștă. Când ți s-au iertat păcatele în chip legal, așa cum e rânduiala Bisericii, atunci ai ieșit în frică.

Acum, altceva:

Băgați de seamă că sunt două duhuri: Duhul lui Dumnezeu și duhul satanei, duh al mândriei și al părerii de sine, care te ridică împotriva lui Dumnezeu. Dacă omul nu bagă de seamă, se întâmplă ca și cu o grădină: se umple de mărăcini, se umple de păcate. Și atunci, bietul om începe să se îmbolnăvească la suflet, la minte – și se apropie de doaga nebuniei. Aceasta-i „binefacerea” pe care ți-o dau păcatele. Știți că sunt șerpi care sug vacile; tot așa, și păcatul e un fel de dulceață; dar, pe urmă, e venin și otravă. Toate păcatele au ceva îndemnător în ele și, pe urmă, găsești că-s otravă, că-s venin.

Măi, fraților, nu fiți ca „vaca-șarpele”! Omul are minte și, dacă te tot duci după păcate, te întuneci la minte, slăbești dinspre Dumnezeu și, la necaz, vine satana și-ți aruncă ștreangul la gât, ca să te câștige total.

Biserica e oprită a se ruga pentru cei ce, cu voia lor, s-au dat satanei. Vedeți, omul, în prostia lui, vrea să fie al ăluia și zice: „să fiu al...”, „să mă ia...”. Și satana se folosește de omul prost. Nu vă lăsați încărcăți de păcate, deoarece, cu cât te lași mai mult, cu atât te trezești mai neputincios la vreme de necaz. Și atunci, în loc să zici: „Doamne, ajută-mă!”, îți umblă prin cap gânduri să te omori, să te pierzi, că nu te mai pot scoate nici Sfinții lui Dumnezeu.

Asta-i prezența Duhului Sfânt: ori de câte ori cerem iertare, Duhul lui Dumnezeu Se roagă pentru mântuirea omului, Duhul Care Se sălășluiește întru noi de la Sfântul Botez. Această sălășluire a Duhului Sfânt se înnoiește cu fiecare Sfântă Împărtășanie. De aceea, creștinii primelor veacuri se împărtășeau în fiecare zi și, de aceea, nici nu se temeau de prigoană. La ei, nu era frică. Până și copiii erau mai curajoși decât mulți dintre oamenii „mari” de azi, cunoscând cuvântul unui copil când zicea: „Tată, nu te teme, că și eu am să-L mărturisesc pe Hristos când mă fac mare”.

Dacă veți avea răbdare în neazuri, să știți că veți avea și Duhul Sfânt. Dacă veți avea și puterea de a mulțumi în neazuri, atunci strălucește Duhul Sfânt întru voi și să știți că nu-i cu neputință.

Deci v-am tâlcut cât de cât, ca să cunoașteți când aveți Duhul Sfânt și când aveți celălalt duh.

Iată cât e darnic e Dumnezeu, Unul în Ființă și Întreit în Persoane, cu oamenii.

Al treilea cuvânt e al Sfântului Pavel: „Voi ați primit Duhul înfierii, ca să nu mai fiți robi, ci, liberi”. „Stați, deci, tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă pierdeți iarăși în jugul robiei” (Galateni 5: 1).

Pe aceste trei texte și pe cuvântul: „Că Sfânt ești, Dumnezeul nostru, și întru Sfinți Te odihnești”, s-au întemeiat povețele pe care vi le-am dat și vi le-aș da ca pe o stea în conștiința voastră, oglindă a Sfintei Treimi. Amin.

Despre cunoașterea de sine

Tot creștinul e dator să cunoască pe Dumnezeu, pe sine și pe diavol.

(Sfântul Simeon Noul Teolog)

Cel ce pe sine se cunoaște în destul se disprețuiește și nu se lasă măgulit, câtuși de puțin, de laudele oamenilor. Înfrânează-ți dorința prea vie de a cunoaște, că nu vei afla în aceasta decât o mare risipire și tot pe atâta înșelare. Celor ce știu multe, lesne le vine să pară și să treacă drept îndemânatici.

Nebun întru totul este acela care are alte gânduri decât cele privitoare la mântuirea sa.

Mulțimea cuvintelor nu îndestulează deloc sufletul, ci numai o viață sfântă și un cuget curat dau potolire duhului și o mare încredere în a-I grăi lui Dumnezeu. Cu cât vei cunoaște mai mult și mai bine, cu atât vei fi judecat mai aspru, de nu vei trăi mai cu sfințenie.

Oricât de înzestrat ai fi și oricâtă știință ai avea, să nu-ți faci din ele temeieri de îngâmfare, ci, mai întâi de toate, teme-te, din pricina luminilor ce ți-au fost dăruite.

Placă-ți să trăiești necunoscut și să te socotești drept nimica. Știința cea mai înaltă și cea mai folositoare, iat-o: să te cunoști deplin – și să te disprețuiești pe tine însuși.

A nu te crede mare lucru și a cugeta că alții sunt mai de seamă decât tine – o mare înțelepciune și o mare desăvârșire.

Fie de-ai vedea pe fratele tău săvârșind pe față o greșală, fie ea una foarte grea, nu cugeta, cu toate acestea, că ai fi tu mai bun ca el, căci nu știi câtă vreme vei mai fi statornic în cele bune. *Toți suntem șubrezi – dar crede cu tărie că nimeni nu-i mai șubred ca tine.*

Trufia l-a pierdut pe om însă smerenia îl ridică și îl așază din nou în împăcarea cu Dumnezeu.

Meritul omului în fața lui Dumnezeu nu stă în ceea ce știe, ci în ceea ce face. Știința fără fapte nu-l va acoperi deloc la judecata cea mare, ci, mai egrabă, îl va împovăra. Știința purcede și ea de la Dumnezeu, dar în ea se ascunde o mare capcană și o mare ispită. Ea adesea umflă, zice Apostolul, hrănește trufia, insuflă o tainică iubire de sine, iubire ticăloasă și nebunească, nemiloasă totodată.

Să nu uităm niciodată că nimic suntem și că drept bogăție a noastră avem numai păcatul.

Sfaturi duhovnicești

Dacă cineva nu-și dă seama de ceea ce este, nu va înțelege nici trebuința de a se corija, de a se îmbunătăți ca fire.

(Părintele Arsenie Boca)

Taina artei de a te putea conduce pe tine însuși constă în a te cunoaște, în a-ți ști scăderile:

1. cele din lene;
2. cele constituționale;
3. cele din negrijă;
4. cele din patimi

și să te lupți stăruitor asupra lor.

Noi trăim la suprafața factorului religios. Legătura-i rudenii noastre cu Tatăl, cu Fiul – Care a îmbrăcat firea noastră, atât El, cât și El ne-a îmbrăcat pe noi cu Sine și cu Duhul Sfânt, ale Cărui peceti de la Botez stau și așteaptă vârsta minții noastre ca să cunoască și să trezească energiile de viață, energiile ale Duhului Sfânt, care ne transformă viața.

Aici e taina sfințirii vieții, a facultăților sufletești; ba, până și a trupului. Aici e izvorul vieții duhovnicești și nădejdea de mântuire.

Ai putea, deci, înțelege cu acestea că mai avem și o altă mâncare: Cuvântul lui Dumnezeu și toată grija Sfintei Treimi de a-i arăta omului că noi *întru El trăim, ne mișcăm și suntem.*

Ține-te, menține-te conștient în neîncetata prezență a lui Dumnezeu. Astfel, altfel îți săvârșești datoriile, altele îți sunt cuvintele și, mai ales, roadele.

Dobândește-ți practic o mai bună încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, că El îți simplifică o mulțime de griji, care tocmai de El atârnă și nu de tine. Singurul lucru e să te întrebi adesea: Ce vrea Dumnezeu cu acestea?, din silința de a tâlcui cât mai bine voința lui Dumnezeu, de a înțelege cât mai limpede ce vrea El să facă sau să se facă. Să nu iei cu ușurință îndrumarea aceasta, în sensul de a lăsa toate în seama lui Dumnezeu și să te formezi (sau să te diformezi) lăsător sau delăsător.

Să ai puterea și ingeniozitatea organizării simple a lucrurilor, care, prin neorânduiala lor, se fac complicate. *Lucrurile puse și menținute în ordine sunt simple și odihnesc.*

Citește asimilând, nu simplu citind – că nu-i vorba de-a împlini o normă, ci un canon – aceasta-i norma sau principiul. Citește trăind, nu memorizând. A citi trăind, bucurându-te de frumusețea unei idei, te construiește conștient și subconștient, iar timpul scoate cele sădite acolo

așa, cândva, ca pe ale tale. Ceea ce rămâne după ce ai uitat tot ce ai citit, aceea îți aparține cu adevărat; aceea ai asimilat. Deci nu te îndrum de a citi, ca să-ți încarci memoria; aceasta e bibliografie și slavă deșartă; ci de a crește sufletul și pe aripile mântuirii.

Dumnezeu este foc mistuitor. Deci, sau te desfaci de păcat, sau vei fi ars cu păcat cu tot.

Grijește-te de ceea ce atârnă de tine. Iar o grijă pe care a făcut-o Dumnezeu atârănătoare de om e a atârării sale de El. Grija omului de Dumnezeu simplifică grija omului de om: așa, va avea de toate; pe când, dacă omul Îl va exclude pe Dumnezeu de la conducerea lumii și a vieții, va avea și atunci, dar, ca un hoț, nu ca un fiu, până va ajunge să nu mai aibă nimic.

Dumnezeu nu se lasă expropriat⁶.

Iubirea (de Dumnezeu) și înfrânarea slobozesc sufletul de patimi; citirea și contemplarea izbăvesc mintea de neștiință, iar starea de rugăciune o înfățișează lui Dumnezeu Însuși.

De mare folos pentru mântuire este convingerea de a trăi în riscul credinței, iar nu în prevederile necredincioase ale rațiunii sau ale iubirii de sine. Scris este: „Aruncați toată grija voastră asupra lui Dumnezeu și El va purta grija de voi”.

Simțământul proprietății particulare crește iubirea de sine, grija vieții, spiritul independenței (al îndărătnicirii), al neascutării de conducere, crește necredința – deci nu e compatibil cu viața duhovnicească, de aceea, *trebuie omorât*.

Să nu se pună amănuntele mai presus de principii. Amănuntele dau treptele, dar: în dauna principiilor. Amănuntele pot fi evidențiate și de o logică în aparență mai bună; dar *virtutea tocmai aceea se arată: urmezi în contra evidenței*.

Când cunoști bine, profund, un lucru, aceasta se simte și, prin însuși acest fapt, devii ascultat.

O idee nu e mai clară dacă e scrisă cu litere mari. Dumnezeu nu se află nici în tunete, nici în cutremure, nici în vijelie, ci în adiere lină.

În sufletele în care Se naște Iisus, îi face pe aceștia oameni cerești, chiar dacă, după omul din afară, aceștia suferă toate umilințele și necazurile veacului acesta și, mai ales, dacă le suferă mulțumind și binecuvântând pe Dumnezeu în necazuri.

Despre caractere și temperamente⁷

⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. II, pp. 86-114.

⁷ Extrase făcute de Părintele Arsenie Boca din cartea *Privire generală asupra monahismului*, de Arhimandrit E. Enăchescu.

În obștile monahale, unul din marile obstacole pentru creșterea duhovnicească, pentru unirea inimilor și pacea sufletelor, constă în caracterele încă nedominate și netransfigurate prin grația divină și efortul general.

Nici un monah nu trebuie să invoce caracterul său, oricum ar fi, pentru a se scuza de lipsurile sale și de întârzierea sa în calea desăvârșirii, ci trebuie bine a îndruma caracterul său, căci *cine voiește se poate schimba*.

Îndrumătorul de suflete trebuie să facă, mai întâi, un mic studiu asupra caracterului celui ce vine în monahism. Căci, dacă din punct de vedere fizic om cu om nu se aseamănă, cu atât mai mult, nu se aseamănă din punct de vedere moral. Există totuși apropieri mai mari sau mai mici între oameni, după care, se pot clasifica astfel: acesta are aspirații înalte, instincte nobile și dezinteresate; celălalt, din contra, manifestă tendințe viclene, gusturi grosiere, este egoist etc. Unul produce o impresie agreabilă, place prin manierele și demnitatea sa; altul este penibil, în el, totul jignește, este un stuf de spini care înțeapă din toate părțile.

Aceste semne exterioare oglindesc starea lăuntrică; afară de caz de boală, fizionomia este icoana sufletului, prin ea, ne trădăm fără să vrem.

Aproape întotdeauna, *cei care se plâng de alții ar trebui să se plângă de ei înșiși, căci fiecare e artistul vieții sale și viața pleacă dinlăuntru nostru*, adică din sentimentele, din voința și din conștiința noastră. La egalitate de talente, de situație (socială), unul cade, altul reușește, din cauza caracterului. În viață, caracterul joacă un rol important.

Despre caractere

Bunul caracter, amabil și prevenitor, își impune legea de a nu jigni, cu voință, pe nimeni. Prin înelungate și perseverente eforturi⁸, tendințele rele ale naturii (sale) au fost slăbite, ba, chiar, înlocuite cu bune.

Persoana care are un bun caracter n-are trebuință să caute plăcerea în afară; fiindcă razele de bucurie, înainte de a se reflecta pe fața cuiva și de a străuci altora, au luminat mai întâi inima de unde au plecat.

Bunul caracter învinge răutatea omenească și, chiar dacă nu reușește, el o suportă cu demnitate, ori de unde ar veni, transformând-o în mari merite pentru el în ceruri.

Bunul caracter nu compromite nimic. El știe să tacă în împrejurări defavorabile și își revarsă răspunsul când soluțiile favorabile vin de la sine, printr-o intervenție a Providenței divine.

⁸ Prin perseverență în rugăciune către Dumnezeu, Creatorul nostru, Care numai El ne poate ajuta cu adevărat să ne îndreptăm. Căci numai El ne cunoaște desăvârșit și poate repara cu mâna Lui nevăzută neputința noastră, dacă-l cerem smerit, cu bunăvoință și ne rugăm cu multă durere și lacrimi, pentru curățirea de propriile noastre răutăți, de care suntem conștienți și convinși, dar asupra cărora nu avem prea mare putere. (n.ed.)

Ca să poți obține asemenea rezultate, trebuie să fii însuflețit de credință tare în Dumnezeu; căci, dacă privești creaturile și evenimentele din punct de vedere pur omenesc, îndată ești dominat de emoție și ușor vei aluneca la nemulțumire, descurajare, mânie, răzbunare. Trebuie a recunoaște că, dacă cineva se supără, aceasta se face, pentru că e prea sensibil, orgolios și nu destul de virtuos.

Blândețea e fiica umilinței, după cum semeția, supărarea, neliniștea etc. provin din orgoliu.

Cum va putea Iisus, Care a recomandat umilința și blândețea, să recunoască pe oameni ca ai Săi, printre cei care nu practică aceste virtuți esențiale?

Răul caracter are sursa în orgoliu și senzualitate. Orgoliul naște susceptibilitatea și gelozia, iar senzualitatea îndeamnă la căutarea după îndestulări și produce melancolia și scrupulul rău înțeles.

Caracterul orgolios. Nu este nimeni mai orb decât orgoliosul (trufașul). El se crede superior tuturor și își atribuie totul lui și nimic aproapelui și lui Dumnezeu. E mândru, disprețuitor, violent, casant, voiește ca toți să se plece înaintea lui și el întotdeauna să aibă dreptate.

Caracterul susceptibil. Un suflet susceptibil e totdeauna rănit de procedeele altora; el ia totul în rău, nu suportă să fie corijat sau contrazis, observațiile, le crede întotdeauna nemeritate. De aici, o viață de tristețe, de oftări, chiar de îmbufnare, de antipatie și de ranchiune fără sfârșit.

Caracterul gelos. Gelozia e supărarea ce o simte cineva la vederea avantajelor care se întâmplă aproapelui. Acest suflet își închipuie că e lăsat la o parte și mereu pândește pe superiori și pe frați.

Caracterul inegal. Acest caracter e plin de contradicții: ce-i displace ieri îi place azi. Originalitatea și capriciul îi constituie fondul și nu poate niciodată să fie hotărât. Aci admiră, aci critică, se plânge, preferă totdeauna alt lucru decât cel pe care îl are, altă ocupație, altă locuință.

Caracterul egoist adună totul pentru el, este pretențios, are oroare de ocupații grele, își atribuie toate lui, totul i se cuvine.

Caracterul distrat n-are fond serios de pietate, ci se mulțumește cu practicile exterioare și se lasă târât (ispitit) de cea mai mică tentație.

Caracterul scrupulos are un fel fals și îngust de a aprecia lucrurile; se încapățânează a reveni mereu asupra spuselor sale, chiar dacă n-are dreptate; și se lasă pradă neliniștii care-i paralizează viața spirituală.

Caracterul melancolic descurajându-se la cea mai mică dificultate, este o greutate pentru el însuși. Melancolicul suferă și face să sufere, de aceea ce i s-a zis cu dreptate: „caracter trist, trist caracter!”.

Răul caracter, pe unde trece, nu izbutește și, în loc să se acuze pe sine, aruncă vina pe alții, care au nenorocirea să fie pe lângă el. El se laudă că nu este lingușitor și că are curajul să spună fiecăruia fapta lui. Își închipuie că stăpânește inimile subalternilor – le domină prin teroare.

Este vorba însă de a nu-și abandona nimeni sufletul său instinctelor naturii și capriciilor de circumstanță. *Această experiență, de a ne cuceri pe noi înșine, nu este cu neputință*, fiindcă atâția au realizat-o; numai să voiască dumnezeiescul ajutor.

În caracter, există două părți: cea care revine naturii și cea care revine persoanei morale.

Asupra părții naturale, aproape nu putem avea stăpânire, căci ceea ce este cineva prin temperament aceea și rămâne. Dacă cineva este din oțel, oțelul trebuie să-l lucreze; iar dacă cineva este ca o răchită, să se trateze ca atare. Cu alte cuvinte, dacă cineva este sangvinic, va rămâne tot astfel; și dacă este nervos, va rămâne tot nervos. Însă, *oricare ar fi fundalul natural, nu trebuie nimeni să se descurajeze, căci nu există pământ atât de ingrat, din care să nu se poată scoate, printr-o abilită cultură, un seceriș mulțumitor*.

În ceea ce privește partea care revine persoanei morale, voința noastră are deplină putere asupra ei, prin chemarea ajutorului lui Dumnezeu, prin dreptatea conștiinței, prin tăria voinței, prin bunătatea inimii și prin demnitatea ținutei noastre.

Despre temperamente și influența lor asupra caracterului

Este constatat că fiecare suferă influența temperamentului său, dar să nu descurajăm, ci să silim a deveni ceea ce trebuie, cu ajutorul harului lui Dumnezeu.

În fiecare temperament, se află avantaje care trebuie dezvoltate și defecte care trebuie corijate.

Ce ar fi într-o mănăstire unde fiecare călugăr ar urma temperamentul său: adică biliosul (colericul) ar fi mereu în mânie, flegmaticul, totdeauna incapabil de cel mai mic efort, sanguinul n-ar face decât să se amuze, iar melancolicul ar purta peste tot tristețea și neîncrederea sa?

Trebuie să menționăm că nu se găsește niciun tip exclusiv, nici pur sangvinic, nici pur nervos și că nimeni nu se regăsește și nu se recunoaște în mod absolut în nici unul din portretele date de naturaliști; ci fiecare găsește, în diferitele cadre, trăsăturile care îi aparțin.

1. **Temperamentul sangvinic** este constituit prin predominarea sângelui, care dă un plus de viață, circulând cu rapiditate în tot organismul, răspândind vioiciunea și dispoziția. De aceea, în general, sanguinul este superficial și schimbător. Imaginația lui puțin vagaboandă își formează visuri încântătoare care dispar, pentru a face loc altora. Sensibilitatea lui este vie însă neconstantă, căci sanguinul trece repede de la răs la plâns. De la bucuria delirantă, la neagra întristare. Este foarte sensibil la încercări și suferă la cele mai mici indelicateți însă uită ușor.

Foarte impresionabil, dar schimbător, i se potrivește proverbul: „depărtarea ochilor, depărtarea inimii”.

Spiritul sanguinului este scăpărător, sesizează repede, dar nu aprofundează, adică: e cu mai multă lucire, decât soliditate. Aceste calități de suprafață totuși îi aduc succese: aprins cum este, mișcă sufletele și se lansează în acțiune.

Sanguinul este vesel și amabil, e fericit să trăiască, e bucuria societăților. Manifestă, mai ales, pietate sentimentală, suspină după cer, după eroism – însă: cu condiția să le obțină fără eforturi prea mari.

Ceea ce-i lipsește sanguinului este voința statornică în hotărârile sale. El trebuie să ajungă să-și stăpânească voința, are nevoie de o regulă care să-i susțină voința pe calea cea bună, în mod constant. Sfaturile unui bun prieten îi sunt foarte utile, el are trebuință să simtă că este iubit, că se interesează de el și, la atenții, răspunde cu multă afecțiune.

Dacă cineva îl tratează cu multă duritate sau numai cu indiferență, îi închide inima pentru totdeauna.

Sanguinului, dacă i se prezintă virtutea în aspectele ei atrăgătoare, repede va înțelege că trebuie să-și purifice viața, inima și să iubească pe Dumnezeu până la eroism.

2. **Temperamentul bilios** sau coleric se caracterizează prin trebuința de a lucra și a se consuma în lucru. Bilioșii sunt impulsivi, pasionați și oameni de voință. Sângele lor bogat și abundent traversează puternic mușchii și ajunge în vene înnegrit de produsurile arderilor organice. Aceste rămășițe se depun în stratele pigmentare ale pielii și, de aceea, colericii au, în general, culoarea puțin galbenă. Cum aceste persoane cheltuiesc multă energie, ele sunt, de obicei, slabe, au trăsăturile ascuțite – trăsături care dau figurii un aspect aspru și o expresie severă.

Caracterele influențate de acest temperament sunt ambițioase, orgolioase, independente, geloase, neîncrezătoare, tănuite și gata să trateze pe alții cu trufie, până la cruzime. Ei sunt de o apropiere seacă și bruscă, de o relație dificilă și dură; foarte grăbiți să mustre pe alții însă nu suferă să fie muștrați. La acești mari activi, sensibilitatea nu este deloc delicată. În trebuința ce simt de a acționa, ei nu au timp să asculte suferințele altora și nici pe ale lor. Când întâlnesc obstacole, devin violenți și mânia lor este teribilă și de temut. Când sunt învinși, păstrează ura în inimă până se pot răzbuna. Se remarcă la ei o părtinire de mirat și nu revin ușor asupra aprecierilor anterioare, chiar când le condamnă în sinea lor.

Avantajele acestui temperament: activitate, energie, voință și iubire de tot ce este frumos și mareț.

Dacă pot studia, bilioșii acumulează multe cunoștințe, datorită obișnuinței de a lucra până la oboseală. Ce pot face azi, nu lasă pe mâine, mintea lor este mereu frământată, iar pentru a termina ceva mai repede, calcă în picioare totul – chiar conveniențele cele mai elementare.

Aceste persoane ar fi neprețuite, dacă ele ar ști să-și stăpânească și să-și canalizeze energiile. Bilioșii seamănă cu mașinile încălzite la tensiune ridicată, lansate la viteză mare însă cărora le lipsesc frâne destul de sigure. Ei n-ar trebui să urmeze instinctul lor, căci, deși fac mari pași, însă îi fac afară din drum, adesea fac mai mult decât trebuie și, adesea, nu fac nici ceea ce trebuie. Încredere au numai în ei înșiși.

Persoanele bilioase trebuie conduse cu blândețe și bunătate, căci un procedeu grațios le calmează și împiedică inflamația bilei lor. Să nu uite cuvintele Mântuitorului: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”.

Meditarea adevărilor eterne, de asemenea, va aduce pace și liniște în natura lor arzătoare. Căci bilioșii sunt capabili de mari virtuți, după cum sunt capabili și de mari greșeli.

3. Temperamentul nervos sau melancolic

Nervoșii sau melancolicii, numiți și atro-biliari (bilă neagră), din cauza tendințelor spre melancolie, se disting prin predominarea sistemului nervos asupra celorlalte părți ale organismului; ei par a avea puțin sânge și destui nervi – mai multă sensibilitate, decât activitate. Culoarea lor este pală, se resimt de cele mai mici vibrații ale temperaturii și, mai ales, la toate emoțiile sufletului.

Melancolicii sunt de o sensibilitate extremă, vorbesc sub impresia momentului și spun cuvinte pe care le regretă imediat – căci ei nu se mai posedă în aceste momente de exaltație.

Iubirea și ura își împart viața acestor persoane. Din propria lor inițiativă, nervoșii fac puțin; însă când sunt exaltați, acțiunea lor devine febrilă, chiar violentă, dar ei se uzează repede prin aceste eforturi nervoase.

Sensibilitatea lor este mai puțin iute decât la sangvinici însă mult mai profundă. În timp ce, la cea mai mică dificultate, sanguinul se agită, nervosul pare calm și insensibil, deși resimte impresia dureroasă până la inimă. În timp ce sanguinul respinge injuria ca pe un cărbune aprins, nervosul o lasă să-l impresioneze.

Nervosul (melancolicul) nu se încrede în sine; el iubește binele însă se crede neputincios să-l realizeze și suferă de bolile pe care i le creează imaginația lui. Nu este lipsit de inimă și o oferă delicat și fidel însă el suferă mai mult decât se bucură, căci: sau simte că nu i se răspunde cu aceeași dragoste, sau, timid și stângaci, el nu știe sau nu poate să își exprime durerea ce o încearcă. Într-adevăr, nervosul nu este deschis, expresiv, ca sangvinul. Neîncrederea sa față de alții mărește și mai mult melancolia sa. El, uneori, atribuie uitărilor aparente, vorbelor banale, procedurilor indiferente, o gravitate pe care n-o au și vede în cei ce-l supără involuntar, persecutori și călăi. Dacă-l stăpânește vreo antipatie, nu mai poate suporta persoana aceea și obsesia îl duce până la nebunie. Pentru nervos, lucrul intelectual este obositor și nu poate dura la el mult timp.

Cum tot răul la nervos vine de la voință, care e supusă la eclipse, nervosul trebuie să se convingă că depresiunile și întristările lui vin de la slăbiciunea lui organică. În general, persoanele nervoase trebuie primite cu rezervă la călugărie, fiindcă sunt expuse a lua visurile lor drept manifestări ale voinței divine, apoi, dispozițiile pe care le au pentru izolare și singurătate îi fac să se despartă e exercițiile vieții de obște și să se lase pradă visurilor lor. Aceste persoane sunt potrivite pentru activitățile contemplative, căci, nefiind așa de răspândite cu sufletul ca sanguinii, se fixează mai mult și aprofundează mai bine.

4. Temperamentul flegmatic sau limfatic

Acest temperament este determinat de predominarea limfei în sânge. Persoanele cu acest temperament au o aparență moleșită, un aer de neînsemnătate. Nu trebuie confundați limfaticii cu apaticii care sunt leneși potenți, nici cu amorfii, ci ei sunt persoane de valoare. Sensibilitatea flegmaticilor nu este nici iute, nici fină, ci profundă.

Inteligența lor poate să fie deschisă și chiar judicioasă însă ea nu este îmbogățită de imaginație. Limbajul lor este clar, just și pozitiv – mai mult decât este colorat și antrenant. Ei pot deveni de o mânie și de o ambiție îndărătnică, ce nu dă înapoi dinaintea niciunui exces.

Flegmaticii sunt prudenți, rezervați, nu merg decât la sigur și ajung la scop fără să jignească pe cineva. Totuși ei lasă să le scape ocazii favorabile – sunt din acei care nu sting fitilul până fumegă încă și ocolesc obstacolele, în loc de a le sfărâma.

În timp ce biliosul trebuie înfrânat, flegmaticul trebuie stimulat. Este bine să li se impună flegmaticilor o ocupație intelectuală sau corporală care să-i absoarbă, fără însă a-i copleși. Judecata flegmaticilor este dreaptă și înțelege utilitatea observațiilor și chiar a reproșurilor adresate lor cu bunătate și fermitate.

Deci, dacă cineva nu-și dă seama de ceea ce este, nu va înțelege nici trebuința de a se corija, de a se îmbunătăți ca fire.

Pentru a realiza calitățile cele mai de dorit ale caracterelor, să facem un împrumut de la cele patru tipuri:

- de la sanguin, vom lua buna dispoziție,
- de la nervos, profunzimea și delicatețea sentimentală,
- de la bilios, activitatea și tenacitatea,
- de a flegmatic, stăpânirea de sine, prudența și spiritul de continuitate.

Monahismul nu-i compus din persoane perfecte, ci din persoane ce tind spre perfecțiune. Trebuie pururea a avea în față lupta de fiecare zi cu ajutorul lui Dumnezeu.

Despre războiul nevăzut sau despre ispite

Sufletul omului este mai de preț decât toată materia lumii, pentru că în el e sădită, de la obârșie, posibilitatea desăvârșirii, adică a *îndumnezeirii* omului prin har (fiu al lui Dumnezeu).

Pe de altă parte, și firea întreagă suspină după arătarea fiilor lui Dumnezeu (Romani 8: 19, 21); adică, după îndumnezeirea omului.

În cale, stă însă infirmitatea firii și o putere potrivnică nevăzută (diavoli) care caută să frâneze sufletul de la un zbor mai înalt decât viața veacului acestuia. Și, fiindcă puterile nu erau egale, Dumnezeu S-a făcut Om și **ca Om** l-a biruit pe ispititorul, învățându-ne și pe noi lupta. A întărit firea noastră, sălășluindu-Se întru noi prin Sfântul Botez, făcându-ne „făptură nouă”, ascultătoare de Dumnezeu. Iar de la noi, atâta se cere: să punem în lucru aceste ajutoare.

Tot războiul potrivnicului urmărește scoaterea sufletului din ascultarea de Dumnezeu; și toată nevoița călugărului e să sporească în această ascultare.

Diavolul are două feluri de ispite: prin plăcere și prin durere. Cu primele, umblă să ne amăgească; iar cu celelalte, să ne constrângă să socotim plăcerea ca „bine” și durerea ca „rău”. Cu această meșteșugire, ar restrânge năzuințele sufletului numai la o viață comodă în veacul acesta. Iar călugărul are către primele: nevoițele înfrânării, pentru dragostea de Dumnezeu; iar către celelalte: lepădarea de sine, pentru dragostea de oameni.

Dacă vede vicleanul că nu isprăvește surprerea cu ispitele, atunci aruncă în minte hule împotriva lui Dumnezeu. Scrâșnirile acestea ale celui mândru să nu sperie pe nimeni, căci nu-l spurcă pe om – și nici să nu le băgăm în seamă.

Dar nici o viață sporită nu e cruțată e bântuiei: fie cu vedenii amăgitoare trăgând către slava deșartă, fie cu înfricoșări grozave, ducând către ieșirea din minți. În calea celor dintâi, avem lepădarea de vedenii, că mai de folos este a ne vedea păcatele, decât a vedea îngeri; iar în calea celor de-al doilea (a înfricoșărilor), avem lepădarea de sine în grija lui Dumnezeu.

Pe cei puțin credincioși și molateci, îi scoate vicleanul din luptă cu evidența neputinței – cu care îi aruncă în deznădejde, iar către smerenie le închide calea, prezentându-le-o ca pe o umilire. Pe calea aceasta, îi macină sufletește între deznădejde și nemulțumire, de unde dau în mania persecuției. Adună la conflicte, se închid sufletește în prejudecăți – și așa alunecă din calea sfântă în calea profană sau chiar clinică. La aceștia, lepădarea de sine a fost mereu un lucru de silă sau fără convingere.

În rezumat, *ispitele aceasta fac: aleg trebnicii de netrebnici.* Într-unii, ispitele desăvârșesc ascultarea și dragostea de Dumnezeu în suflet, iar în ceilalți, le șterg pe acestea și pun în loc ascultarea și dragostea de sine.

Ispitele descoperă ceea ce este în inima omului. „Drepte sunt căile Domnului și cei drepti merg pe ele în bună pace, iar îndărătnicii, pe aceleași căi, se poticnesc și cad” (Osea 14: 10).

Pentru calea călugăriei, trebuie, prin urmare, „sănătate deplină și maturitate de minte”. *Viața duhovnicească nu se deschide decât în sufletul care are curajul umilinței.* „Înjosirea în fața lui Dumnezeu, disprețul de sine și lepădarea voinței proprii, iată cele trei arme ale sufletului” (Avva Pimen).

De aceea, în calea Domnului, să fii neclintit și neabătut nici de plăcere, nici de durere. Dar să știi că a rămâne în picioare nu e treaba ta, nici a virtuții tale, ci a harului Aceluia Care te ține în brațele Sale, ca să nu cazi în întristare (Sfântul Isaac Sirul).

Deplin izbăvit de patimi nu e nici un om pământean și nici nu trebuie să fie. Altfel, n-ar mai fi luptă, nici ucenicie, nici sporire. N-ar mai trebui nici harul neîncetat de la Dumnezeu. Omul nu și-ar mai cunoaște slăbiciunea și nici de smerenie n-ar mai avea trebuință.

E mult mai de preț lupta, că biruința pe mulți i-a păgubit. În luptă, vezi ajutorul lui Dumnezeu și te smerești, și te umpli de dragoste; pe când biruința pe mulți i-a păgubit.

Pe această cale, nu poți călători fără primejdii, decât condus de mâna nevăzută a lui Dumnezeu, prin conștiința unei călăuze încercate în cele duhovnicești.

Treptele viețuirii duhovnicești

Calea spre nepătimire trece prin lepădarea de lume și lepădarea de sine.

Am venit în lumea aceasta, ca să învățăm să ne desprindem de ea.

(Părintele Arsenie Boca)

Este o singură viață duhovnicească, pentru că este un singur Duh. Deprinderea și trăirea ei este însă treptată, pe măsură ce ne curățim de patimi, iar acesta este numai începutul.

Perioada de timp caracterizată prin lupta cu patimile se numește asceză; luptătorul, ascet; iar totalitatea învățămintelor se numește ascetică⁹. Asceza, prin urmare, este perioada de vreme în care preocuparea de căpetenie a monahului este curățirea de patimi. Chiar termenul de curățire are și el două vârste și s-a încetățenit sub numele latin de „purificare”.

Perioada ascetică cuprinde:

1). Purificarea activă, în care intră toate nevoințele din partea omului

și:

2). Purificarea pasivă, adică o curățire a firii de patimi dincolo de puterile omului, pe care o face Dumnezeu Însuși¹⁰. El Își face loc curat în cei ce Îl caută cu dragoste, dar, puterile lor nemaiajungând pentru aceasta, ei trebuie să sufere curățiri mai presus de fire, ca să poată locui întru ei, cu slavă, Cel mai presus de fire.

Faza de culminație a ascezei și de adâncire a trăirii duhovnicești se numește iluminare. În faza aceasta, darurile Duhului Sfânt, primite de la Botez, se dezvoltă în toată deplinătatea lor și întăresc sufletul, pentru cele mai grele încercări. În faza aceasta, pot apărea amăgiri și daruri extraordinare. Cine le are e sfătuit să nu-și lipească inima de ele, pentru că nu numai că nu mai înaintează, dar poate pierde și tot ce a agonisit. Iar calea e din ce în ce mai subțire și tot mai mult trebuie să te lepezi de toate.

Asceza are și un caracter hristologic; în nevoință, nu e numai omul, e prezent și Hristos. În eforturile noastre, e prezentă și forța din firea omenească a lui Hristos. Trupul și Sângele Lui din Sfânta Împărtășanie se luptă cu trupul și sângele nostru împotriva patimilor, sfințind trupul și arzând patimile.

În perioada ascetică, murim lumii și nouă înșine împreună cu Hristos, ca să înviem împreună cu Hristos în viața mistică. Să nu uităm însă că, înainte de Înviere, a fost săptămâna patimilor,

⁹ Cuvântul „asceză” este de origine greacă și însemna, la început, exercițiu fizic – ascia; apoi, a căpătat înțelesul de exercițiu moral, pe care l-au luat mănăstirile, desăvârșindu-i înțelesul de: totalitate a nevoințelor prin care se izbăvește firea de patimi.

¹⁰ Vezi amănunte în *Suișul Carmilului*, al doilea volum al acestei lucrări.

răstignirea, părăsirea, hulirea, moartea, îngroparea și pogorârea la iad. Dragostea ucenicului e trecută prin cele mai grele cumpene sufletești: uscăciunile, părăsirile, întunericul umilirii de moarte. Acestea sunt purificarea pasivă, care curățește și utimele rădăcini ale patimilor, realizând nepătimirea. Ca, deodată, din cel mai adânc mormânt și părăsire, să fim răpiți fără veste de Sfânta Lumină Dunezeiască. Din cea mai adâncă beznă, fulgeră lumina contemplației divine, plină de har și de adevăr. De la acest moment al luminii divine, începe viața mistică, adică unirea făpturii cu Dumnezeu.

Aceasta este asemănarea nu prin fire, ci prin har. Amin.

Noi nu suntem omorători de trupuri, ci de patimi.

Într-adevăr, noi nu urmărim să distrugem trupurile, ci patimile. Greutatea este alta: de a păstra măsura – dreapta socoteală, cum zic Sfinții Părinți. Unii mănâncă mai puțin și se nevoiesc mai mult și aceștia, din fire, sunt mai liniștiți.

Deci noi nu suntem ucigași de trupuri, ci de patimi. Apărarea de patimi trebuie privită până departe, până la rădăcina ei, până nu se naște omul. Copiii aduși pe lume în curăție au note sufletești deosebite de ceilalți: nu se plâng și sunt buni; și, îndată ce cresc, aleargă la icoane.

Cuvânt despre doi sau trei adunați într-un gând

Când cele trei facultăți ale sufletului sunt strânse în același gând, adică în rugăciunea: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*, numai în acest chip putem ajunge la starea aceea de a-L zidi pe Domnul Iisus întru noi; aceasta trebuie să fie strădania noastră: ca să zidim Omul Iisus întru noi. Aceasta nu se poate într-alt fel, decât a căuta să fim asemenea cu Fiul lui Dumnezeu în viața cea pământească pe care a dus-o El. Noi trebuie să fim sălaș Duhului Sfânt. Trebuie să ne străduim în acest lucru, căci numai în acest fel putem să ne învrednicim cu adevărat de această podoabă frumoasă, pe care am îmbrăcat-o din dragoste pentru Mântuitorul, Care S-a jertfit pentru noi și aceasta a făcut-o la vârsta de 30 de ani. Dar noi – când vom putea să ne primim pedeapsa faptelor noastre, nu pe aceea pentru faptele altora?

Tâlcuire a Sfinților Părinți

Cei doi sau trei uniți pe pământ sunt cele două sau trei facultăți sufletești: puterea cuvântătoare, simțitoare și cugetătoare.

Aceste facultăți, după ce le-a cunoscut și vrăjmașul în structura lor, toate s-au întunecat; iar mântuirea noastră ar fi: adunarea lor laolaltă pe pământ, care este trupul nostru. Spun Sfinții Părinți că, dacă se vor aduna doi sau trei în numele Domnului la un loc, pe pământ, orice ar cere de la Dumnezeu se va da lor; iar cărarea noastră este: să ne vedem că ne-am îndrăgostit de cele dinainte. Să ne întoarcem noi ca desfățați, să ne nevoim întru sine și atunci aflăm pe Tatăl, și acesta-i dorul nostru cel mai arzător.

„Dacă se vor uni doi sau trei în Numele Meu – zice Domnul – veți pune iarăși temelie cea veche”, să fie armonie, să fie foc către Dumnezeu. Vedeți că **trebuie să ajungem la alcătuirea noastră cea din Rai** și aceasta nu este cu puțință decât prin Numele Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea, trebuie să zicem: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, în mintea noastră depășindu-se neîncetat, ca să se îmbine laolaltă mintea cu Dumnezeu și să o menținem reacțional. Să putem ajunge la auzirea celor veșnice. Să poată dăinui Dumnezeu întru noi și să vedem cele dumnezeiești, după vederea de Dumnezeu cea adevărată, ca dovadă de faptul acesta: credința nu este numai o părere, ci o realitate. Să zicem ca Sfântul Apostol Pavel: „mă îndoiesc de lumea cea văzută, dar de cea nevăzută, nicidecum”. Făptura noastră cea chemată la mântuire să poată merge la chemare înaintea lui Dumnezeu. Strădania pentru aceasta ne costă, de multe ori, chiar viața întreagă. Căci călugăria, în partea ei folositoare, trebuie să-și adune părțile sufletului și ale trupului, ca să fie în stare să ajungă la prima osteneală și să se bucure de vederea lui Dumnezeu.

Când cele două sau trei facultăți ale sufletului sunt strânse în același gând, adică rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”, numai în acest chip putem ajunge la starea a treia, de a zidi pe Domnul Iisus întru noi. Aceasta nu se poate altfel decât a căuta să fim asemenea cu Fiul lui Dumnezeu, în viața cea pământească pe care a dus-o. Noi trebuie să fim sălaș al Duhului Sfânt, zice Sfântul Apostol Pavel: „Trupul nostru să fie sălaș al Duhului Sfânt”.

Sfaturile evanghelice

Voturile monahale

În om, e sădită, de la obârșie, foamea desăvârșirii, precum și putința de a o ajunge. S-a întâmplat însă că, ieșind omul din ascultarea de Dumnezeu, foamea aceasta a început să și-o sature cu patimile care-l mint pe om și-l fac să alerge tot mai tare după ele – adâncindu-i și mai mult foamea. Patimile de căpetenie sunt următoarele opt:

1. lăcomia
2. patima banilor
3. mânia
4. slava deșartă
5. desfrânarea
6. lenea
7. mândria
8. întristarea.

Aceste opt patimi odrăslesc o mulțime de patimi înrudite, cum ar fi, de pildă, acestea: nestatornicia, uitarea, necredința, minciuna, invidia, viclenia, fățarnicia, lașitatea, încăpățânarea, răzvrătirea, beția, cruzimea și hoția. Pomelnicul răutăților e încă cu mult mai bogat.

Aceste patimi se întăresc unele pe altele, desfigurându-l pe om. O caracteristică a patimilor e că toate prind sufletul și trupul de lumea aceasta deșartă. A trăi după lume e a trăi după patimi, adică nu numai în neascultare de Dumnezeu, ci și în răzvrătire față de El.

Bietul om amăgit de patimi își pierde proporțiile. Patimile prind omul într-un hățiș de contraziceri, îl duc într-un întuneric de minte și sfârșesc prin a-l destrăma sufletește. Sub tirania lor, omul se destramă, iar unii se dementează (își pierd mințile n.ed.).

Patimile reprezintă cel mai coborât nivel la care poate cădea ființa omenească.

Ca să stăvilească prăpădul acesta intrat în firea omenească, Cel desăvârșit, Dumnezeu, pentru noi, oamenii, S-a făcut Om. *Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul Omului, ca pe om să-l facă iarăși fiul lui Dumnezeu.*

Iisus a trăit și a învățat primul, printre oameni, desăvârșirea. Dar nu numai atât a făcut El pentru noi, ci și Alt Om dumnezeiesc S-a făcut pe Sine și ni S-a împărtășit și firii noastre, fiecăruia. Așa că, de la Botezul în Hristos, fiecare avem semănată în firea noastră și Făptura cea

nouă, în care locuiește trupește toată deplinătatea Dumnezeirii. În faptul Botezului, precum și al celorlalte Sfinte Taine, avem dată posibilitatea sfințirii vieții și a arătării slavei lui Hristos în viața noastră, până și la măsura preaslăvitei *schimbării Sale la față*.

Aceasta este ținta alergării noastre.

Pentru aceasta, și Iisus S-a făgăduit să fie cu noi, cu fiecare rând de nevoitori, până a sfârșitul veacului. Iar ca să putem realiza în firea noastră Făptura cea nouă, Iisus ne-a dat porunci și sfaturi. Porunca Sa cea nouă, a iubirii de Dumnezeu și de oameni, de toți oamenii așa cum sunt, Iisus a repetat-o în nenumărate rânduri, a exemplificat-o prin pilde, a dovedit-o prin minuni, a dovedit-o pe cruce și o dovedește până la sfârșitul lumii.

A învățat că pe altă cale își astâmpără omul setea după desăvârșire, decât lăsându-se prins în amăgirile fără măsură ale patimilor. De pe un munte al Legii celei noi, Iisus a afirmat de nouă ori posibilitatea fericirii și în această vale a plângerii, care este firea omenească. Fericirile au în ele vraja unei dumnezeiești smerenii, care prinde sufletul mai din adâncuri și de acolo îl înclină spre Dumnezeu.

Sfaturile desăvârșirii noastre le-a dat Iisus cu prilejul întrebării unui tânăr bogat, care voia să știe ce mai are de făcut după împlinirea poruncilor Legii. Iisus i-a dat sfatul să-și vândă averile, să le dea săracilor și să se lepede de tot ce are (Luca 18: 18-25); și apoi, sărac și el, să vină să-i urmeze Lui.

Cuvântul lui Iisus către tânărul bogat deschide șirul sfaturilor evanghelice ale desăvârșirii. Împlinirea sfaturilor nu e obligatorie, ca a poruncilor, de aceea se și numesc sfaturi. Sunt și mai grele pentru firea omenească și puțini se găsesc, care să le poată împlini. Poruncile mântuiesc, sfaturile desăvârșesc; dar, odată făgăduite și neîmplinite, osândesc.

Sfaturile evanghelice sunt acestea:

- sărăcia de bună voie,
- viețuirea fără prihană și
- ascultarea necondiționată.

Pe sfaturile evanghelice, ridicate la nivelul conștiinței, se întemeiază călugăria. Pe cei ce au atâtă dragoste de Dumnezeu, încât trăiesc această întreită lepădare de sine, Iisus îi primește printre ucenicii Săi, în orice vreme se arată ei la lucrul Său în țarină... Sărăcia, fecioria și ascultarea sunt semnele care arată o viață după Duhul lui Iisus. Aceste trei făgăduințe monahale, trăite cu convingere și statornicie, desprind firea sufletului și a trupului de alipirea cu patimile. Nevoința în aceste trei făgăduințe realipește sufletul și trupul de Dumnezeu, Care le curățește din ce în ce mai mult de odrăslirile sălbătice, încât toată puterea de viață a omului crește în Făptura cea nouă. Puterea dragostei sporește, mintea se izbăvește din hățișul contrazicerilor, se

înzdrăvenește, se luminează, se limpezește și puterea de înțelegere îi crește. Trupul se izbăvește de patimile lui – se înțelege că totul e cu nevoință – și ajunge iarăși la sănătatea sau, mai bine zis, la neprihănirea pe care o avusese odată. Cu un cuvânt, sfaturile evanghelice devenite făgăduințe monahale și deprinse cu toată hotărârea nu numai că însănătoșează firea și normalizează mintea, dar, prin virtuțile pe care le rodesc de la Duhul Sfânt, omul poate atinge și desăvârșirea.

Să urmărim puțin lupta dintre sfaturi și patimi, adică însuși procesul de eliminare a stricăciunii.

Mai întâi, să ne readucem aminte înțelesul metaniei. Căci patimile, prinzând pe om cu minciuna plăcerii de o clipă, o plăcere imediată, dar totuși deșartă, cu timpul, cu creșterea puterii lor asupra sufletului – ajung să schimbe mintea, încât o fac să considere plăcerea ca bine și ca scop al vieții. Sub nărvirea patimilor, mintea – forul conducător al omului vechi – așa de tare se poate întoarce pe dos, încât poate ajunge să zică binelui rău și răului bine, minciunii adevăr și adevărului, minciună (Ioan 10: 20). De asemenea, orice stăvilire a alergării după plăcerea mincinoasă e o suferință, deci e socotită un rău.

Virtuțile, prin suferința pe care o provoacă setei de plăcere deșartă, sunt socotite rele. **Această prăbușire a minții între plăcere și durere e, de fapt, problema de rezolvat.**

Nu e altă cale decât o puternică mână de ajutor dată minții, ca să se schimbe cu totul din modul său pătimaș de a-și vedea firea numai după lumea aceasta, prinsă ca într-un clește între durere și plăcere.

Iată de ce călugăria e numită la Taina Pocăinței, pentru că, în Taina aceasta, ne întinde Iisus mâna Sa atotputernică și săvârșește minunea strămutării minții de la modul lumesc de a vedea viața, firea și lucrurile, la cel duhovnicesc. În Taina Pocăinței, îți urăști propria ta viață (Luca 14: 26), dusă după modul lumii acesteia. Aceasta este metania, strămutarea minții. Sfântul Maxim zice: „desăvârșit este cel ce a biruit plăcerea și durerea prin rațiune” – adică printr-o altă minte decât aceea pe care o avea când era pătimaș.

Sfaturile evanghelice – făgăduințele monahale – sunt această nouă minte cu care vezi lucrurile, lumea și viața. Nu putem trăi fără să avem limpede în cap o înțelegere de viață cu un rost luminos al ei, precum și motivări temeinice ale nevoințelor cu care se ajunge și la care am venit.

Sărăcia de bună voie îl dezlipește pe monah de materia lumii acesteia. Sufletul amăgit de plăcere se împătumește de lucruri: de avere, de bani, de trupuri, de mâncare și băutură – ca să scape de griji, crede el. De fapt, aleargă după acestea, pentru că a alunecat din credință și se nădăjduiește în sine și în materia lumii. *Sărăcia de bună voie e condiția credinței în Dumnezeu.* De aceea Iisus a spus tuturor să-și vândă averile (Luca 12: 33-34). *Bogatul crede că viața lui e asigurată de bogăția sa. Săracul atârnă viața sa de Dumnezeu; bogatul, de bogăția sa.*

Cu toate acestea, bunurile mănăstirii trebuie îngrijite, pentru că sunt bunuri de obște. Nimeni nu mai socotește ceva al său, ci: ca un dar de la Dumnezeu pentru toți și pentru neputința firii. Dacă avem ce mânca și cu ce ne îmbrăca – și acestea cu socoteală – de la lumea aceasta, ne ajunge (I Timotei 6: 8).

Munca nu avea rostul de-a ieși din sărăcie, ci de a ieși din lene. Cu sărăcia de bună voie, semănăm întrucâtva cu Cel Ce, în lumea aceasta, nu avea unde să-Și plece capul.

Fecioria, cât poți pricepe cuvântul acesta, e o preînchipuire a stării de Rai și a Împărăției veacului viitor. Fecioria luptă împotriva desfrânării trupului și a simțurilor. Patima trupului îl prinde pe om cel mai tare de materialitatea vieții acesteia, încât poate să facă tot omul numai trup (Facerea 6: 3). Patima aceasta a pricinuit potopul și, tot pentru aceeași patimă, a pierit Sodomă. Sfântul Pavel scrie, în privința aceasta, romanilor că „pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, fiindcă nu se supune legii lui Dumnezeu și nici nu poate. Voi însă nu sunteți sub puterea cărnii, ci a Duhului, dacă Duhul lui Dumnezeu Se sălășluiește întru voi” (Romani 8: 9-10).

Fecioria urmărește câștigarea cuviinței față de chipul omului, a cuviinței față de Iisus ca Om adevărat și Dumnezeu adevărat. Cuviința aceasta, o pierde neamul preacurvar și păcătos, încât, cu privirea lor plină de curvie, (oamenii) nu mai aveau ochi să vadă neprihănirea care, fără vorbe, le mustără stricăciunea. De aceea, neprihănirea lui Iisus a avut de răbdat de la păcătoși o atât de mare împotrivire (Evrei 12: 3), până la răstignirea pe cruce. Fecioria urmărește câștigarea cuviinței față de Iisus ca Om adevărat și Dumnezeu adevărat și față de Sfinți și de icoanele lor, precum și față de păcătoși. E grăitoare întâlnirea unui călugăr cu o femeie foarte frumoasă, pe care văzând-o, acesta a lăcrimat, dând savă lui Dumnezeu, că a făcut printre oameni așa frumusețe (Scara 15: 57). Deci: ceea ce pentru un ochi necurat ar fi fost pricină de pierzare, pentru ochiul curat, a fost prilej de slavă a lui Dumnezeu.

Nevoința fecioriei curățește trupul și simțurile de toată spurcăciunea plăcerii, uscă umejunea lui pătimașă, încât nu-i mai lasă gura apă după spurcata patimă a plăcerii, a dulceții. Trupul este templu al Sfântului Duh, dar, cu nevoința aceasta făcută voință, trebuie uscată patima sa, ca, la vremea roadelor, să ardă în flăcările Duhului Sfânt. Trupul încă este chemat la viață veșnică și, ca atare, trebuie deprins și el cu celălalt mod de viețuire. Starea aceasta de cuviință, de curățire a simțurilor, o pot câștiga și cei ce s-au amăgit cândva și au pierdut-o. Fecioria e și o însușire sufletească și, ca atare, poate fi câștigată.

Se poate întâmpla și cazul contrar, când trupul își păstrează fecioria sa, dar și-a pierdut mintea, întinându-se cu mândria și și-a spurcat ochii cu osândirea altora.

Nimic din viața lui Hristos nu putem vedea până nu ne curățim simțurile. Căci ale lui Dumnezeu, le vede numai Duhul lui Dumnezeu, când și trupul nostru a devenit sfeșnic (templu) al Duhului Sfânt.

Ascultarea, ca tăiere a vocii, e, de fapt, tăierea mândriei și a neorânduiei. Nimeni nu se tămăduiește de boala mândriei fără să fi învățat ascultarea. În viața de obște, nu se poate închipui rânduială fără această însușire sufletească. Ascultarea este acest fapt simplu: capacitatea de a primi în suflet și în minte altă idee, cea a *Povățuitorului*; capacitatea de a nu ține de evidența pe care o vezi tu, ci de a primi, mai bucuros, cuvântul Povățuitorului tău. Întru toate să ascultăm, afară de lepădarea de credință.

Nu folosește decât ascultarea din convingere, din încredere, din credința că, prin Povățuitorii noștri, pe Hristos ascultăm. Prin urmare, sunt mai multe feluri de ascultări: de frică, de obligație, de bunăvoie, de nevoie, de încredere sau dragoste și ascultarea din credință. Deci: ce fel de ascultare ai de obicei, aceea îți face mănăstirea casă sau pușcărie. Tot acest sentiment îți spune indirect câtă mândrie mai ai și cu câtă credință călătorești. Căci numai cu ascultarea din convingere și din credință ne izbăvim de fumul mândriei și al slavei deșarte. Ascultarea din credință și dragoste vedește darul smereniei. Pe altă cale, nu dobândim smerenia. În felul acesta, în locul mândriei, al slavei deșarte, al închipurii de sine, care toate au unul și același fum, prin ascultarea din credință și dragoste, dobândim virtutea smereniei, buna mireasmă duhovnicească a lui Hristos. Chiar El ne-a învățat să luăm pildă de la blândețea și smerenia inimii Sale, ca să aflăm odihnă sufletelor noastre.

Smerenia e starea normală a minții, ba mai mult: normalizează și liniștește cel mai bine smucita asta de fire, în întregimea ei. De aceea spun Părinții despre smerenie că taie toate patimile, dar ea se dobândește foarte greu. Greutatea dobândirii ei stă numai întru atâta, că se dobândește numai prin tăierea desăvârșită a vocii proprii. Cu prețul acesta se dobândește smerenia și ea curățește apoi și celălalt rest de patimi din acest templu al Duhului Sfânt.

Nevoința ascultării poate ajunge la sporiri neobișnuite.

Când ții fără umbră de îndoire că, prin Povățuitorii tăi, pe Dumnezeu ascuți, poți vedea lucruri minunate ale lui Dumnezeu. Prin deprinderea ascultării, sufletul scapă de slăbănoția îndoiei și a neputinței. Pentru Dumnezeu, pe Care Îl ascuți, neputința firii omenești nu mai e o piedică sau un hotar. Neputința mai rămâne cu noi, numai pentru că, fără ea, ne primejduim iarăși cu mândria, dar neputința nu I-o punem hotar Celui Atotputernic. El poate și peste neputința noastră să lucreze darurile Sale, cum l-a asigurat pe Pavel.

Despre ascultare, s-a zis că este cel mai greu lucru în călugărie. Poate că nu strică să lămurim puțin greutatea sau ispita aceasta. De pildă, până nu ești îndeajuns de convins de bunătatea ascultării totale, până încă nu-s curățite inima și mintea de duhul grăirii împotriva, se întâmplă că pot veni în minte gânduri ca acestea:

Da, până când atâta ascultare și, încă, așa de convinsă? Asta înseamnă pur și simplu pierderea libertății!

sau:

Am fost lămuriți că, la temelia călugăriei, stau sfaturile evanghelice, care nu-s obligatorii, ci le ascuți numai dacă vrei; și aici, iată, am dat de vorba asta la tot pasul: tăierea vocii, la tot pasul percheziționat de gânduri. Asta-i pușcărie, nu mănăstire. Cine m-a pus să vin aici? Acasă eram liniștită, n-aveam cu nimeni nimic; nici alții, cu mine. Aici, mi-am pierdut liniștea. Dacă treaba merge tot așa, îmi pierd și credința. În lume, eram mai credincioasă. Hai acasă, gata...! Că aici e rău!

Iată o minte care judecă logic, dar... prinsă într-un duh de toropeală (Romani 11: 8), care vede numai suprafața lucrurilor. E și acesta un mod de vedere al patimii mândriei, care nu vrea să-și piardă locul din om, mai bine să se piardă omul.

Firea noastră așa este că poate trăi fără pâine, dar nu poate trăi fără convingere. Iar dintre convingeri, o alege pe cea mai temeinică de care e în stare. Sunt și convingeri care trec de puterea noastră de a le prinde. De aceea o și luăm spre Dumnezeu și ținem să învățăm calea Lui.

Libertatea pe care o pretind patimile e, de fapt, o robie. „A face ce vrei” înseamnă, de fapt, a face ce-ți vor patimile, o robie în care te leagă mândria, iar ție îți dă iuzia libertății. Căci libertatea adevărată nu este decât „libertatea fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8: 21), liberi cu adevărat sunt numai aceia pe care Adevăratul Hristos îi face liberi de robia părerilor, a celor mai logice părerii. Deci: cu adevărat liber de nălucirile părerilor din patimi nu e decât ascultătorul de Dumnezeu.

Iată pe scurt: înțelegerea cea duhovnicească a vieții e mai mult o deslușire a temeiurilor sfintelor nevoițe care corectează firea și viața. Temeiurile sunt profunde. E drept că, până prinzi curajul și gustul acestei corectări a firii, nu e chiar ușor. Nu-L vezi pe Hristos deslușit în conștiința Povățuitorilor și nu-L vezi nici în tine (II Corinteni 13: 5-6), de usturimea ascultărilor, care ceartă și scot afară duhul cel viclean și mândru. Începător fiind, nu vezi cine-i cel ce țipă la tine din ungherele firii tale: „ce ai cu mine, nu mă munci atâta!” (Marcu 5: 7).

Căci, în definitiv, aceasta-i trista noastră realitate și problemă pe care și-o pun sfaturile evanghelice cu firea noastră, ca s-o izbăvească din sfaturile celui viclean și să o readucă în sfaturile Celui Bun.

Cel Bun, ca să ne convingă să ascultăm din convingere pe Cel în chipul și asemănarea lui Dumnezeu și Dumnezeu după fire, S-a făcut El Însuși ascultător până la primirea de bună voie a morții pe cruce și a pogorării la iad.

Desăvârșirea are și această înfățișare, care a cutremurat pământul. Am avea și noi pentru ce să ne cutremurăm, căci crucea Domnului cinstim, patimilor ne închinăm, dar ocările nu le răbdăm. Ușurătatea noastră, că n-am ajuns cu ascultarea nici până la primirea îndreptărilor, ne-ar putea pune serios pe gânduri. Ușurătatea aceasta trebuie să aibă un capăt. Ascultarea i l-ar putea pune.

E de ajuns să murim nouă înșine; cu aceasta, am murit patimilor și lumii. E de ajuns pogorârea la iad a Mântuitorului. Nouă ne trebuie numai pogorârea în „cuptorul smereniei” (Sirah 2: 5). De acolo, țâșnește focul pe care l-a adus Iisus și l-a zvârlit pe pământ, adică în inimile credincioșilor Săi. Acesta-i focul care aprinde râvna sfintelor nevoițe ale acestei întreite lepădări de sine.

Și tot de acolo, țâșnește și învierea lui Hristos, cu putere și slavă, în firea noastră.

Ascultarea, fiule, ți-ar putea schimba firea, numai să vrei.

Despre viața creștină la nivelul sfaturilor

Fii atent la mintea de mirean tu, monah fiind.

(Părintele Arsenie Boca)

Viața creștină se produce la două nivele:

1. unul al poruncilor

și

2. al sfaturilor evanghelice.

Trăirea la nivelul poruncilor asigură mântuirea.

Trăirea la nivelul sfaturilor asigură desăvârșirea.

Pentru ca să poți urma pe Iisus la nivelul sfaturilor evanghelice, se cer în permanență, de dimineața până seara: lepădarea de sine, rugăciunea, postul. În modul de viață strict ascetic, aceste condiții se concretizează în: votul sărăciei de bună voie, al fecioriei, al ascultării necondiționate de povățuitorii în drept.

Se cere aceasta, pentru simplificarea vieții, ca să poți fi de vreo treabă cauzei lui Dumnezeu în lume. Dar, tocmai pentru împlinirea acestui rost, trebuie să avem, neapărat necesară, însușirea sufletească a smereniei. Cu aceste condiții, pricepute cât mai complet și limpede posibil, iar, pe de altă parte, urmărite cu entuziasm în realizarea lor (fără slăbire din cauza greutăților pe care le ridică firea veche și ispititorul), nevoitorul poate ajunge măsuri dumnezeiești de chip și asemănare a lui Iisus.

Toate aceste condiții explicate, aplicate practic cu de-amănuntul, sub controlul unuia care a trecut prin nevoințele acestea – deși, în linii generale, toți pricep despre ce este vorba – au ca scop de a da posibilitatea fiecărui creștin de a-și verifica putințele și neputințele, de a-și căuta cea mai bună înțelegere a vieții sale în destinația sa spre desăvârșire, pentru care a și venit în lumea aceasta.

Nu trebuie să ignorăm greutățile și barierele în fața cărora trebuie să ne oprim – dacă e cazul – chiar fascinația frumuseții trebuie ocolită sau „privită” cu prudență, mai ales dacă apare prea devreme.

Iată, de pildă, câteva prudențe în privința aplicării postului.

Întrucât postul lipsește organismul de hrană „suficientă”, țesuturile își restructurează rezervele, își micșorează volumul și greutatea; în final, micșorează, stinge chiar, alipirea de materie și, indirect, ajută dezlipirea de lume, de trupul propriu, de trupul altora, ochii se curățesc

de senzualitate, de asemenea: și celelalte simțuri se purifică. Sufletul devine străveziu spre celălalt sens al vieții și trage și trupul la liniște.

Tensiunea între cele două moduri de viață – după trup (fără vreo stăvilire a patimilor) și după duh – se rezolvă pozitiv, dar și negativ.

Negativ:

Înfrânarea patimilor principale în regim de post și abstenență „poate duce” organismul la situații prin care energia „genezică”¹¹ se „travestește” în alte patimi care, în prima aparență, n-ar avea nici o legătură cu patimile capitale stăvilite conștient.

Transferul energiei oarbe a instinctelor, mai ales dacă acestea au dat de „gustul” patimilor care le-au viciat rostul, poate duce la deranjări mintale, întrucât cenzura minții poate fi învăluită de „obsesii”, echilibrul se clatină și, astfel, să nu ne trezim în domeniul policlinicii (psihiatriei).

Deci, cu privire la post și înfrânare, trebuie observat pe concret care sunt posibilitățile reale în timp mai îndelungat, pentru că factorii ereditari ai fiecărui ins sunt diferiți – și abia la urmă să ne angajăm total.

„Strămutarea” ordinii naturale a organismului – și a minții care-l servește la acest nivel – este totuși un risc, un salt în ordinea mai presus de fire a lucrurilor. *Însăși credința e un risc al rațiunii.*

Postul e rânduit de Biserică pentru ca, după o perioadă de subțiere a minții, să se poată înțelege adevărurile fundamentale ale creștinismului: nașterea Rațiunii Divine (Logosul) în Om adevărat (cu postul Crăciunului înainte), Învierea din morți a Domnului – cheazășie a trupurilor înviate (cu postul Paștelui înainte); adevărurile fundamentale că omul este fiul lui Dumnezeu, că viața noastră e capabilă de îndumnezeire, deoarece toți creștinii Îl avem pe Hristos contemporan cu noi, iar prin Botez suntem îmbrăcați lăuntric cu Hristos, Care El face toată desăvârșirea noastră dincolo de marginile puterilor noastre.

Deci, *pentru trăirea creștinismului la nivelul sfaturilor, a sporirii de la chip la asemănare, trebuie smerenie și post, și să nu umbli de capul tău.*

Credința relativă și credința absolută în Dumnezeu

Una, o avem noi, oamenii de rând; cealaltă, o avea Iisus.

A crede în limitele „rațiunii”... e o viclenie, nu o sinceritate a neputinței. Rațiunea, cât e fire, trăiește cu cinci bărbați nelegitimi: simțurile. Când caută cu adevărat adevărul, Îl găsește pe Iisus, Care o eliberează de amăgire.

¹¹ A instinctului sexual, a hormonilor glandelor sexuale și a seminței de om.

Abia cu o rațiune luminată de har, mai presus de fire, putem ajunge Adevărul, Calea, Viața. Angajarea totală în „credință” pare un risc al rațiunii; în realitate, e un avânt, un extaz din cele ale amăgirii.

Lepădarea de lume – primul pas către Împărăția lui Dumnezeu

Lumea este lucrarea lui Dumnezeu, dar stricăciunea din lume este lucrarea păcatului.

Călugării fug de stricăciunea din lume, pentru că aceasta îi desparte pe oameni de Dumnezeu. Dar, pentru că stricăciunea este așa de tare țesută cu lumea, călugării se leapădă de lume. Asta, pe scurt.

Mai pe larg, fuga de lume se petrece așa:

Prin Sfântul Botez, ne-am născut a doua oară, din apă și din Duh... Deodată cu Botezul, mai primim încă două Sfinte Taine: Taina Sfântului Mir și Sfânta Împărtașanie – Taina unirii desăvârșite cu Hristos. Pe firea noastră cea veche, fire a lumii acesteia, doar de câteva zile, Se altoiește, ca pe un butuc, o mlăiță nouă – Hristos, Omul mai presus de fire, Omul mai presus de patimi. De la Botez, începe și se face cu puțință și viața cea duhovnicească.

De la început, suntem primiți de Dumnezeu pe brațe de Taină; iar la vârsta minții, se trezește în noi și conștiința de creștin. Conștiința aceasta este un dar al Sfântului Botez. De acum înainte, doi inși ne cheamă: Dumnezeu și lumea, fiecare, de partea sa; *Dumnezeu ne cheamă prin conștiință, iar lumea, prin trup.*

Aflându-ne în această cumpănă sufletească, avem, prin urmare, libertatea de a alege modul nostru viitor de viață.

Dacă am vrea să trăim în lume o viață de creștin, vedem, în jurul nostru sau chiar în casa noastră, că obiceiurile și îndeletnicirile din lume ne-ar birui și am sfârși prin a trăi și noi ca toată lumea.

Dacă, însă, chemarea conștiinței e mai tare către Dumnezeu decât chemarea trupului către lume, atunci ne lepădăm de lume, vindem tot ce avem și venim într-o mănăstire, să urmăm lui Hristos.

Lepădarea de lume este, prin urmare, un act de libertate a conștiinței, este o convingere. Nici un alt motiv nu este mai temeinic decât acesta. Iată primul pas către Împărăția lui Dumnezeu.

Oricât s-ar părea de ciudat, dar așa este: *am venit în lumea aceasta, ca să învățăm să ne desprindem de ea.* Împărăția lui Dumnezeu este cealaltă lume, dinlăuntrul nostru. Pentru ca aceasta să prindă toată puterea și strălucirea ei, trebuie să golim din noi, cu curaj, lumea aceasta din afară. Lumea are putere asupra sufletului, prin trup, silindu-l cu grija vieții, până la necredință.

Primul pas către Împărăția lui Dumnezeu este, deci, lepădarea de lume.

Al doilea este lepădarea de sine, ieșirea din egoism.

Al treilea este lepădarea de gânduri, de toate gândurile.

Lumea, ca operă a lui Dumnezeu, își are valoarea ei, dar asta se poate vedea numai cu duh curat...

Lumea va căpăta pentru toți înțelesul ei adevărat când va veni Hristos a doua oară, întru slavă, și o va lumina desăvârșit. Deci, din capul locului, spunem că *nu suntem împotriva creației lui Dumnezeu, ci suntem numai împotriva păcătoșeniei ei, a cauzei care o desparte de Dumnezeu*. De această notă morală rea a lumii, fug călugării.

La început, omul e lipit de suprafața opacă a lumii acesteia. Ochii văd numai materialitatea ei și se declară mulțumiți cu atâta. Pentru ca această coajă să devină străvezie, pentru ca să vadă lumea în adâncul ei de taină, monahul trebuie să se dezlipească la început de tot ce vede în ea. În mănăstire, scapă de vedere și de auzire, simțuri care leagă cel mai tare de fața amăgitoare a lumii... trebuie să cobori perdelele peste toate simțurile care te țin legat de ea. Această treabă nu-i deloc ușoară. Dar curajul și tăria monahului vin din legătura cu lumea Duhului; curaj și tărie pe care le are din înseși clipa când a pornit spre ea. Duhul dragostei de Dumnezeu este puterea care te face mai tare ca „lumea”. Dacă vrei calea Duhului, Duhul dă foc temniței de pe tine – egoismul – și tot el arde și corăbiile din urmă – grijile vieții – cele două cauze ale necredinței și cele două puteri ale lumii asupra sufletului.

Omul care se leapădă de lume continuă să fie totuși în lume, dar – mai presus de lume. Pe de o parte, e în lume în mod necesar, prin latura trupească și socială a firii sale; dar, pe de altă parte, ca ființă liberă și spirituală, omul e mai presus de lume. Lumea poate dispune de el, dar nu de întregul ființei sale. Pe de o parte, dispune lumea de el; pe de alta, dispune el de lume.

De „grija cea lumească”, trebuie să scapi, trebuie să o birui și să te faci discipol lui Dumnezeu.

Pe terenul sufletului, se dă o luptă între Dumnezeu și lume. Frica de lume este tocmai contrară fricii de Dumnezeu. Una pe alta, caută să se birui și să se scoată afară. Frica de durerile și strâmtorările veacului acestuia fac pe fricoșii de la Apocalipsă (21: 8) să se arunce cu toată nesocotința în voile și în plăcerile ei, ca să se cruțe de oarecare suferință.

Frica de lume ne leagă de lume, ne silește să ascuțăm de ea și ne pândește să nu dăm ascultare chemării mai înalte a lui Dumnezeu. De aceea, lanțurile care ne leagă de lume prin împătımirea cu plăcerile ei, precum și lanțurile care ne așteaptă dacă nu o ascuțăm contra lui Dumnezeu – trebuie biruite cu tăria Adevărului, Care nu știe de lanțuri (II Timotei 2: 9). Deci, în această luptă dintre Dumnezeu și lume, n-am avea de pierdut decât lanțuri. De aceea, ne grăbim să câștigăm această putere asupra egoismului nostru: îndrăzneala lui Iisus, cu care El a biruit

lumea. Luptătorii n-au nici știință, nici dragoste puternică, dar pot avea frica lui Dumnezeu, adică: o înspăimântătoare frică de zarea peirzării veșnice.

Frica de lume e o slăbiciune. Frica de Dumnezeu e o putere; iar când dragostea scoate afară frica, lumea nu mai are nicio putere asupra noastră.

Călugării, ca fii ai lui Dumnezeu și fii ai Bisericii, se comportă în lume după situația în care se găsește Biserica... Biserica poate fi cu stăpânirea, într-unul din aceste trei feluri de situații:

- ca Biserică liberă,
- ca instituție socială protejată

sau

- sub stare de persecuție.

Biserica poate dăinui, după împrejurări, sub oricare dintre aceste regimuri:

- Dacă Biserica e liberă, credincioșii ei datorează ascultare, ca cetățeni, orânduirii statului.
- Dacă Biserica e protejată sau tolerată, ea nu trebuie să sacrifice nimic statului din doctrina și instituțiile ei esențiale.
- Dacă Biserica e persecutată, credincioșii n-au dreptul să se revolte contra stăpânirii.

În toate situațiile, autoritatea ei e de ordin spiritual. Capii Bisericii n-au nicio putere în privința lucrărilor din afară. Ei nu trebuie să recurgă niciodată nici la ațâțare, nici la împerecheri, nici la violență. De altfel, Biserica, întrucât este trupul tainic al lui Hristos, urmează, până la sfârșitul lumii, soarta lui Iisus și se orientează după chiar această viață mai presus de fire. Ca ucenici ai Lui, El ne scoate din lume pe aceeași cale pe care primul a mers. În privința aceasta, istoria se repetă cu fiecare ins. Când, dintre oameni, nu mai are cu cine să se mai repete viața lui Iisus, însemnează că a venit sfârșitul veacului acestuia.

Că, dacă vin din vreme în vreme asupra fiilor lui Dumnezeu soroace de pustiire, aceasta e o problemă de Providență și de Judecată. Oamenii nu ascultă de Dumnezeu cu ușurință, prin chemare și prin bunurile Providenței, ca atare, se înrăiesc; de aceea, îi arde Dumnezeu din urmă și mulți se smintesc cu judecata care îi pedepsește vremelnic, smintesc mântuirea.

Lucrurile, situațiile ascund în ele socoteli dumnezeiești, cu tot atâtea raze ale Minții supreme. Credinciosul care le descoperă din lucruri și din situații, pe firul lor, se suie din lume la cunoașterea lui Dumnezeu.

Pe drumul apropierii noastre de Dumnezeu, stă lumea, prin înțelegerea căreia trebuie să trecem. Fiecare om are o legătură cu lumea: dator este să o cunoască, după puterea ce i s-a dat.

Iar întrucât cunoașterea Adevărului nu poate veni decât după dobândirea virtuților, fiecare trebuie să desfășoare o nevoiță morală în legătură cu lumea.

O atitudine principial negativă în legătură cu lumea ne zădărnicește înseși mântuirea. Lumea este impusă fiecăruia ca o piatră de tocilă, pe care fiecare are să-și ascută sau să-și tocească facultățile sale spirituale. Prin lume, unii se subțiază sufletește¹² până la înălțimea cunoașterii lui Dumnezeu și a capacității de împreună-lucrători cu El (I Cor. 3: 9). Deci: lumea poate fi, tot așa de bine, cale spre Dumnezeu, cum poate fi și cale largă spre iad. Călătorim prin lume unii cu fața spre Adevăr, iar alții, cu fața spre aparență și cu spatele spre Adevăr. Unii călătorim spre cer, iar alții călătorim spre iad.

Lumea este pomul cunoașterii binelui și răului, pomul de încercare a omului. Din această încercare, nu poți ieși limpede, decât numai cu ajutorul nemijlocit al Duhului Sfânt, numai printr-o adâncă viață duhovnicească. Omul duhovnicesc vede, omul lumesc nu vede. Când cel ce vede Adevărul de Taină al lumii nu-l mai judecă pe cel ce nu-l vede, ci îl iubește așa cum este și cu iubirea lui îl scoate din orbire, face dovada celeilalte lumi, face dovada lui Dumnezeu.

Pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu (Evrei 12: 14) se realizează pe planul duhovnicesc în sufletul celui ce s-a desprins de legătura cu vrăjmașul și s-a deprins cu dezlipirea de patimi. Omul duhovnicesc trece prin viața acestei lumi cu privirea îndreptată spre adâncurile ei negrăite. Pretutindeni, vede taină și nimic definitiv fixat în această lume. Pentru ochiul duhovnicesc, lumea devine străvezie, hotarele ei se largesc mereu. Ea pătrunde în alte umi și alte lumi străbat în ea. Lumea nu mai este un scop în sine și nu mai e nici stavilă pentru cei curați cu inima. (Să dea Domnul să fim toți.)

¹² Se șlefuiesc (n.ed.).

**Lepădarea de sine sau ieșirea din egoism –
al doilea pas către Împărăția lui Dumnezeu**

Celui smerit, celui ce se leapădă de sine în întregime, i se deschid tainele dragostei dumnezeiești.

(Părintele Arsenie Boca)

Sufletul trebuie să se despoaie de toate lucrurile sensibile și vremelnice, iar poarta este Hristos, Cel Ce deschide calea.

Sufletul trebuie să-l iubească pe Dumnezeu mai presus de orice.

Puțini din oamenii Bisericii înțeleg această lege și se hotărăsc să intre în această desăvârșită dezbrăcare și gol al minții.

Călătorul întru această cale nu poate să ducă nicio povară care să-l tragă în jos sau să-l împiedice în sus. Pentru că el nu vrea să caute și nu vrea să aibă nici un lucru care nu este Dumnezeu. E limpede, prin aceasta, că sufletul nu numai că trebuie să se lepede de tot ce ține de fapte, dar trebuie încă să lepede și să nimicească și ceea ce este piedică în partea cugetătoare.

Învățătura Mântuitorului e clară și categorică: „Cel ce voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa (Luca 9: 23) în fiecare zi cu bucurie și să-Mi urmeze. Căci cel ce vrea să-și mântuiască sufletul îl va pierde, dar cine își pierde sufletul pentru Mine și pentru Evanghelia Mea îl va mântui” (Marcu 8: 34-35).

Preoților, despre lepădarea de sine

Trebuie să golim din noi, cu curaj, lumea aceasta din afară.

(Părintele Arsenie Boca)

O!... Că nu pot să fac ca să înțelegeți și să urmați, și să gustați această învățătură a Mântuitorului până în adâncurile ei.

Aș vrea să arăt preoților ce deosebire este între această cale, lepădarea de sine, care ar trebui să fie calea lor, și între ceea ce își închipuie mulți că este calea cea adevărată. Sunt mii care se mulțumesc cu orice formă de reculegere și întoarcere la credință; alții se mărginesc la lucrarea mai mult sau mai puțin desăvârșită a virtuților și sunt credincioși rugăciunii și omorării poftelor; dar ceea ce nu bagă ei de seamă este dezbrăcarea, sărăcia, lepădarea sau curăția duhului – asta ne cere Domnul aici. Deși așa este învățătura, ei nu cer decât mângâierea firească, simțire spirituală, fără să se gândească la lepădarea de sine sau la renunțarea la una sau la alta, din dragoste pentru Dumnezeu. „Și tot cel ce a lăsat casă sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau nevastă, sau feciori, sau holde pentru numele Meu, însutit va lua și viața veșnică va moșteni” (Matei 19: 29).

Urmează de aici că, dacă le arăți orice temeinic și desăvârșit, pentru izgonirea oricărei dulceațe – pentru Dumnezeu – și-i faci să-și aleagă cu precădere: uscăciunea, lipsa de gust, osteneala – care alcătuiesc adevărata cruce a duhului, întruparea lepădării și sărăciei lui Hristos – ei se depărtează cu groază, ca de moarte. Întreaga lor evlavie e să caute dulceața și împărtășirea plăcută a simțurilor în Dumnezeu. Dar aceasta nu e lepădare de sine, nici golire a duhului. Este îmbuibare a duhului. Cu astfel de evlavie, devii vrăjmaș Crucii lui Hristos. Adevărata evlavie este să cauți cu deosebire:

- părăsirea, nu desfătarea în Dumnezeu;
- jertfa, nu mângâierea;
- lipsa de orice bunuri în Dumnezeu, în loc de unire cu El prin simțuri;
- uscăciunile și ispitele, în loc de desfătare.

Asemănarea cu Hristos nu se poate închipui fără lepădarea de sine¹³.

¹³ Sfinții Părinți au adus lui Dumnezeu, pe lângă celelalte virtuți, ca daruri: fecioria și neagonisirea; ei și-au răstignit lumea și s-au nevoit ca și pe ei să se răstignească lumii, cum zice Apostolul: „Mie lumea s-a răstignit și eu lumii” (Gal. 6: 14). Care e deosebirea? Lumea se răstignește omului când omul se leapădă de lume; și anume, îmbrățișează viața singuratică și părăsește părinții, rudeniile, banii, averile, afacerile, târgurile. Atunci se răstignește lumea, lui. Căci a părăsit-o. Aceasta e ceea ce spune Apostolul: „Mie lumea s-a răstignit”. Apoi, adaugă: „și eu lumii”. Cum se răstignește, deci, omul, lumii? Când, după izbăvirea lucrurilor din afară, se luptă chiar și față de plăceri, chiar față de poftele lucrurilor și față de voile sale și-și omoară patimile sale. Atunci, se răstignește și el însuși lumii și se învrednicește, potrivit Apostolului, să spună: „Mie lumea s-a răstignit și eu, lumii”. Deci Părinții, precum am spus, răstignindu-și lumea loruși, s-au sârguit prin nevoie să se răstignească și ei lumii. Noi am socotit

Pe când, după celălalt fel de a vedea lucrurile, noi ne căutăm pe noi înșine în Dumnezeu, ceea ce este cu desăvârșire potrivit iubirii. Să ne dăm bine seama de aceasta: a se căuta pe sine în Dumnezeu înseamnă a te sluji de El ca de un izvor de binefaceri și de mângâiere. Dimpotrivă, a căuta numai pe Dumnezeu nu este a te lepăda numai de una sau de alta din dragoste pentru El, ci a te sili să alegi tot ce este mai fără de gust, mai stupid, fie dinspre Dumnezeu, fie dinspre lume, pentru Hristos. Aceasta este adevărata dragoste de Dumnezeu, pentru aceasta a zis Domnul: „Cine vrea să-și mântuiască sufletul îl va pierde”, dacă vei vrea să stăpânești oarece sau să cauți ceva pentru tine, vei fi lipsit; dar cine își va pierde sufletul pentru El și pentru Evanghelie îl va câștiga (Matei 16: 25).

Toiag în drumul desăvârșirii nu este decât crucea, singurul spirjin care ușurează mersul.

În acest înțeles zice Domnul „Căci jugul Meu este bun și sarcina Mea este ușoară” (Matei 11: 30). Sarcina este crucea. Când omul se hotărăște să ia și să ducă crucea, el primește deschis povara muncilor în toate lucrurile, pentru a merge în această cale, lepădându-se de tot și nedorind nimic. Dar, dacă vrea să țină un lucru pentru sine, poate lucrul acesta să fie de la Dumnezeu sau de la vreo făptură, în orice chip nu este cu totul desprins, gol, încât nu va înțelege și nu va putea să suie pe calea lui Dumnezeu cea îngustă. Aș vrea să încredințez pe cei duhovnicești că: „Nu este calea lui Dumnezeu în mulțimea socotințelor și dorințelor”, deși începătorii nu pot fără acestea. Un singur lucru trebuie: să te lepezi de tine însuți desăvârșit, atât înlăuntru, cât și în afară, și să te jertfești pentru Hristos într-o desăvârșită nimicire de sine. Un ucenic bun nu fuge de cruce, ca să se desfete în plăcere și într-o evlavie ușoară.

Hristos este cale, iar a urma această cale însemnează a fi mort după fire – după simțuri – și după duh.

Să arăt acum în ce fel cerescul Învățător ne este pildă și lumină și din acest punct de vedere.

Pentru prima lepădare (după fire), Îl vedem murind în chip duhovnicesc, în ceea ce privește simțurile, toată vremea vieții Sale; și, pe cruce, Îl vedem murind și cu firea omenească. El ne spune că „n-are unde să-și plece capul” (Matei 8: 20).

că să ne răstignim nouă lumea, când am părăsit-o și am venit în mănăstire; dar nu voim să ne răstignim și pe noi înșine lumii. Căci avem încă plăcerile față de ea, avem încă împătimirile față de ea, pătimim încă de slava ei, pătimim încă de mâncări și de haine. Căci, de e vreo unealtă frumoasă și suntem împătimiți de ea, și lăsăm această mică unealtă să ne stăpânească, cum zice Avva Zosima, ținând la ea ca la o sută de livre de aur, chiar dacă socotim că am ieșit din lume și am lăsat cele ale ei, și am venit în mănăstire, ne aflăm, prin lucruri neînsemnate, împătimiți de ea. Aceasta, o pătimim din multa lipsă de minte, căci, lăsând lucruri mari și de mare preț, ne împlinim patimile noastre prin unele foarte mici. Fiecare din noi a lăsat ceea ce a avut: cel ce a avut lucruri mari, pe cele mari și cel ce a avut orice a lăsat și el ce a avut, fiecare după puterea lui, și am venit în mănăstire; și, precum am spus, prin lucruri neînsemnate și de nimic, mulțumim împătimirea noastră. Dar nu trebuie să facem așa. Ci, precum ne-am lepădat de lume și de lucrurile din ea, așa trebuie să ne lepădăm și de împătimirea față de lucrurile din ea și să știm ce este lepădarea și pentru ce am venit în mănăstire, și ce este schima pe care am luat-o; și să ne potrivim ei, și să ne nevoim asemenea Părinților noștri (cei duhovnicești, n.tr.) (*Filocalia*, vol. IX).

Cât despre a doua lepădare (după duh), e limpede că, în vremea morții, Se simțea părăsit și zdrobit în sfânt sufletul Său – când Tatăl L-a lăsat fără mângâiere și fără ușurare, năpădit de-o desăvârșită uscăciune. Starea aceasta I-a smuls cuvintele: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (Matei 27: 46).

Trebuie să fim cu mare atenție asupra percepțiilor suprafirești care vin înțelegerii numai pe calea simțurilor din afară: văzul, auzul, mirosul, gustul și pipăitul. Văzul este lovit e arătări din lumea venită de dincolo: de vedenii, de sfinți, de îngeri buni sau răi; urechea aude unele cuvinte ciudate, spuse fie de către închipuirile de oameni pe care le vedem, fie fără vedenii; mirosul percepe deodată, în mod simțitor, miresme fine, fără ca să știm de unde vin; gustul poate să fie încercat de o aromă foarte dulce, iar pipăitul fin poate percepe cele mai adânci plăceri. Trebuie să ne dăm bine seama de acestea și, chiar dacă aceste fenomene pot să vină de la Dumnezeu și să atingă simțurile trupești, **nici într-un caz nu trebuie să ne prindem de ele și să le primim.** Aș spune ceva mai mult: **trebuie să fugim de ele în mod absolut** – fără a căuta să știm obârșia lor, dacă este bună sau rea. Bănuiești că obârșia lor nu este Dumnezeu.

Iată de ce **acela care dă însemnătate simțurilor trupești se înșală foarte mult și va naște în sine o piedică totală spre adevărata stare duhovnicească.** După cum am mai spus, lucrurile trupești nu sunt la fel proporționate cu cele duhovnicești și, din această cauză, trebuie să credem că întotdeauna vin mai degrabă de la necuratul, decât de la Dumnezeu. **Cu cât un fapt e din afară și trupesc, cu atât mai mult se lasă în voia dracilor și a înșelătoriilor lor.** Ceea ce este dinlăuntru și din duh, îi este necuratului mai greu de ajuns. Forme și obiecte trupești vatămă în proporție (mare) lucrarea dinlăuntru a duhului. Chiar când lucrarea este dumnezeiască. Aceste gânduri ale simțurilor pricinuesc foarte mult și foarte ușor rătăcirea, mândrie și trufie în suflet. Fiind supuse simțurilor și materiale, ele trezesc cu tărie simțurile și sufletul trage încheierea că sunt mai adevărate, din pricină că le simte mai tare. Judecata sufletului lasă în părăsire credința, călăuza sa, și ține mai mult la o lumină mincinoasă, închipuindu-și că va ajunge la ținta (închipuirilor sale) dorințelor sale: lumina dumnezeiască. Cu cât se îndeletnicește mai mult cu aceste fenomene, cu atât sufletul se depărtează de adevărata cale și de siguranța credinței.

Să nu uiți nici aceasta: că sufletul, când vede întâmplându-i-se ceva din cale-afară, lasă adesea să alunece în el, în taină însă, o părere foarte bună despre el și-i place să se privească pe sine ca fiind de-acum ceva înaintea lui Dumnezeu, ceea ce-l face să păcătuiească împotriva smereniei – gândindu-te că se pricepe dracul de minune să dea sufletului mulțumirea de sus, câteodată ascunsă, dar adesea foarte pe față. Pentru această țintă, tare-i place necuratului să-ți lovească simțurile prin arătări de sfinți, prin raze minunate, prin cuvinte care înșală cu îndemânare, prin miresme plăcute; tare-i place să verse plăceri gustului și pipăitului. Toate acestea nu sunt decât *ațătare* lăcomiei, făcută să rățăcească pe mulți.

Așadar, **risipește-ți orice închipuire și orice simțire de acest fel.** Aceste urmări rele nu au atâta putere ca cele bune, căci dracul are putere mărginită la primele mișcări ale voinței noastre și nu poate s-o ducă mai departe fără consimțirea voinței noastre. Toată tulburarea care urmează nu

ține mult – dacă risipirea și lipsa de îndrăzneală a sufletului (de a o respinge) nu contribuie s-o mai lungească.

Sufletul nu trebuie deloc să-și ațintească ochii pe scoarța figurilor și a lucrurilor care îi răsar înaintea în chip suprafiresc. El trebuie să se dezlege de tot ceea ce poate lovi simțurile din afară. Sufletul nu trebuie să dea înseamnărate arătărilor. În acest fel, scoatem din aceste vedenii numai ceea ce a dorit și a vrut Dumnezeu să ne dea prin ele, adică duhul evlaviei.

Stricăciunile pricinuite în suflet de unii duhovnici, care au păreri neadevărate despre vedeniile imaginare, chiar când vin de la Dumnezeu, pot să ne ducă la rătăcire. Odată ce am câștigat siguranța că vedeniile sunt dumnezeiești și bune, unii din duhovnici ajung să cadă în multe greșeli și se arată a fi atât de mărginiți, încât se poate spune despre ei cuvântul Domnului: „Orb pe orb de va povățui, amândoi vor cădea în groapă” (Matei 15: 14). Sufletelor supuse unor astfel de vedenii, unii duhovnici le sunt pricini de rătăcire și încurcătură zadarnică, ce-i pun stavilă smereniei. Ei pun pe fiii lor sufletești să se îndeletnicească într-un fel sau altul cu aceste vedenii, ceea ce îi împiedică să meargă în curatul și desăvârșitul drum al credinței. Fără să bage de seamă, sufletul se hrănește din ce în ce cu mai multe vedenii și se leagă de ele ca de un bun propriu, ba își închipuie că Dumnezeu a făcut cu el (cu sufletul său) un caz special. Uitând smerenia, dragostea de sine îl desfătează. Își găsește bucuria în sine însuși. Ceea ce nu văd aceste suflete este că, în taină, puterea vrăjmașă înmulțește în suflet aceste predispoziții. Sufletul devine curios să afle dacă alții au sau nu parte de astfel de binefaceri și iată-l, astfel, lipsit de simplitatea sfântă. Acestea toate ne împiedică să înaintăm în credință.

Sufletul unui fiu sufletesc se formează, fără să vrea, după chipul și asemănarea duhovnicului. Iată de ce se cere tăierea tuturor gândurilor de a avea vedenii. Cei care au chiar vedenii dumnezeiești se întâmplă cu aceștia ceva și mai grav – fiindcă duhovnicii sau alții întrebuințează aceste suflete, le cer ca să fie mijlocitor, pentru ca Dumnezeu să le spună una sau alta despre ei sau despre alte persoane. Aceste suflete sunt câteodată destul de proaste, pentru că se lasă întrebuințate, închipuindu-și că e lucru permis. Dumnezeu a binevoit să le descopere oarece pe cale suprafirescă, după înțelepciunea Sa, pentru un scop pe care El Singur îl știe și aceste suflete, luându-și nasul la purtare, pun întrebări care le convin lor. Acest lucru nu-i place lui Dumnezeu și nu-l dorește.

Iarși despre lepădarea de sine

Când ieși omul din ascultarea de Dumnezeu, ieși, de fapt, din dragostea de Dumnezeu și căzu în iubirea de sine (în hățișurile de minte ale dracilor).

Atunci, n-a ascultat de Tatăl, de aceea fu izgonit din odihnă în tulburare, într-o continuă luptă cu destrămarea...

Noi moștenim rănila căderii originare: iubirea de sine, patima egoismului, patimă care s-a pus pe sine în locul lui Dumnezeu ca centru și măsură a minții acesteia. Datorită acestei prăpăstuirii lăuntrice a firii omenești, satana a adus toată firea sub stăpânirea sa (Fapte 26: 18).

Abia în Iisus Hristos, firea omenească se reface și câștigă iarăși ascultarea de Dumnezeu pe care o pierduse odinioară. De aceea ne-a îmbrăcat Hristos întru Sine, ca și cum ai lua pe cineva, pe dinlăuntru, în spate și l-ai sui pe o stâncă, pe care singur nu s-ar putea sui.

Acesta este marele *dar* al Botezului¹⁴ întru Hristos. Cu toate acestea, înclinațiile spre rău ale firii noastre încă n-au pierit cu totul. Cu acestea, trebuie să ne mai luptăm și noi, dar desăvârșit nu pier decât primind și botezul Crucii...

Ca lepădarea de sine să ajungă însușire sufletească a noastră, trebuie să o învățăm, așa cum învățăm să scriem, până facem aceasta fără a mai căuta literele sau caietele de caligrafie. Lepădarea de sine abia atunci începe să aibă o valoare de mătuire, când ajunge însușire sufletească așa de firească, de necăutată, netulburată de mândrie, ca un lucru de sine înțeles. *Când lepădarea de sine a ajuns o deprindere, un reflex, e totuna cu ascultarea desăvârșită*. Deci învățarea practică a lepădării de sine e cu puțință într-o vreme mai scurtă sau mai îndelungată, după capacitatea noastră de ascultare, de înțelegere și de dragoste de Dumnezeu. Cu învățarea lepădării de sine, e ca și cu învățarea de carte sau cu învățarea unui meșteșug oarecare: nu poți învăța nimic, fără să fii mai întâi școlar sau ucenic. E mare lucru să știi să fii ucenic. Nu poți învăța nimic, dacă nu poți fi mai mic și nu ai o dragoste de meșteșug și de cel ce te învață.

Meșteșugul vieții duhovnicești se învață de la Duhovnicul încercat...

Călugăria este numărată la Taina Pocăinței.

Pocăința dă o nouă dimensiune celor văzute: „căci, pe cât sunt de departe cerurile de pământ, așa sunt de departe căile Mele de căile voastre” (Isaia 55: 8-9). Reținem ca străfund al pocăinței – puțința de strămutare a minții de la felul de a gândi după om, la felul de a gândi după Dumnezeu.

Nu-ți poți urî deșertăciunea, iubirea de sine și plăcerea de tot felul – cleiul care prinde sufletul de coaja lumii acesteia – decât dacă îți adâncești mintea în înțelesul de Taină al Pocăinței, ca în apa unui nou botez. Trebuie să trăiești zilnic și să nu uiți că trebuie să te scuturi de năravul de a te lua după tine, să nu uiți că trebuie să-ți urăști propria ta viață în condiția deșertăciunii. Trebuie să urăști tot ceea ce înainte îți făcea plăcere; plăcerea însăși trebuie s-o urăști, ca să poți fi ucenicul lui Iisus-Dumnezeu. Asta-i strămutarea minții. Lucrul acesta-i și darul lui Dumnezeu. Când această strămutare de mentalitate este un fapt sufletesc trăit zilnic, nevoița lepădării de sine devine de la sine o trebuință. În lumea aceasta, sufletul creștin, în chip

¹⁴ Vezi lucrarea *Botezul și Mirungerea, Taine ale nașterii și devenirii întru Hristos* (Ed. „Credința strămoșească”), în care se explică importanța Darurilor primite în timpul slujbei Sfântului Botez și al Mirungerii, dar și răspunderea nașilor, a părinților după trup și a preoților, iar la vârsta minții, și a celui botezat.

firesc, se cere după cruce. Ca să te pocăiești sincer, nu însemnează ca neapărat să ai un pomelnic de păcate sau de slăbiciuni. Viețuirea cu mătâniile în mănăstirea de metanie însemnează câștigarea unei deprinderi sufletești de mare sporire duhovnicească, însemnează deprinderea unei vieți strămutate în Dumnezeu.

Concret și practic: viața duhovnicească în care zicem că ne-am strămutat este totuși viața noastră cea de toate zilele, dar: purtându-ne, în toate mărunțișurile ei, după Duhul lui Dumnezeu.

Când urmăm cu adevărat lui Iisus, când Îl iubim pe El mai mult ca pe noi, altele sunt vorbele noastre întreolaltă; alta, smerenia; alta, dragostea; alta, cuviința; alta, nevoința; alta, inima și mintea noastră. Trebuie însă multă atenție de a nu răspunde după om sau după patimi.

Viața duhovnicească are și ea o pruncie, are o vârstnicie și o deplinătate de vârstă. Prilejurile care ne vin zilnic fac dovada ce vârstă duhovnicească avem și dacă peste tot avem sau nu avem viață duhovnicească. Prilejurile vin, ca să împlinim prin ele vreun cuvânt al lui Dumnezeu. Felul cum trecem prilejurile face dovada cum suntem cu adevărat.

Pomenim cu apăs că prilejurile au mare valoare pentru sporirea vieții duhovnicești. *Nici un prilej, oricare ar fi el, nu te lasă unde te-a găsit. Prilejul pierdut scade viața noastră duhovnicească, pe când prilejul câștigat sporește viața Duhului Sfânt întru noi...*

Observăm că *fiecare mic prilej ne îmbie cu o lepădare de sine și cu urmarea lui Hristos.* Faptul acesta ridică foarte mult valoarea de mântuire a prilejurilor. Viața de toate zilele nu mai e o viață neînsemnată, o vreme pierdută, ci poate fi îndrumată spre o tot mai sporită trăire și îmbogățire în Dumnezeu.

Prilejurile sunt nevăzut conduse de Dumnezeu, aduse sau îngăduite, ca, prin ele, să sporim în lepădarea de sine și în urmarea lui Hristos. Prilejurile au rostul tainic de a ne crește ca putere sufletească, pentru prilejuri din ce în ce mai grele, care duc lepădarea de sine și dragostea de Dumnezeu până la măsuri de jertfă. *Nimeni să nu creadă că, la o adică, va putea mărturisi pe Dumnezeu cu prețul tăierii capului, dacă nu s-a deprins mai întâi, cu ajutorul prilejurilor mărunte, la o cât mai sporită lepădare de sine...*

Prilejurile mai au și-o înfățișare cu totul lăuntrică. Un gând oarecare a venit să-ți spună oarece, să-ți pună o amăgire în minte. A venit prilejul lăuntric să dovedești pe cine iubești în inima ta: pe Dumnezeu sau amăgirea cu care te îmbie gândul. Prilejurile lăuntrice, de asemenea, îmbie la lepădare de sine, la ascultare de vreun cuvânt al lui Dumnezeu și la o rânduială și a gândurilor.

Se întâmplă că mai pătimim și de uitare, una din marile scăderi ale firii omenești. Prilejurile cele din afară și cele din lăuntru ne surprind în uitare de Dumnezeu, ne iau prin surprindere și scot la iveală ceea ce suntem cu adevărat și avem în mintea și în inima noastră. Firea noastră, așa

cum ne-a rămas, e uitucă, leneșă și necredincioasă. În fața neputințelor, n-o ia către Dumnezeu, ci către întristare. Din motivul acestor slăbiciuni de căpetenie, mulți pierd vremea și nu mai prind gustul vieții duhovnicești; căci, în noi, Duhul lui Dumnezeu crede în Dumnezeu. Duhul e osârduitor, Duhul lui Dumnezeu nu Se descurajează în fața neputinței. Duhul Sfânt ridică firea din moartea și din superficialitatea ei.

Este în noi o mică contradicție – chiar mare.

E duhul iubirii de sine și duhul jertfirii de sine.

Amândouă vor să se mențină în viață: numai că duhul iubirii de sine vrea să se mențină în viața aceasta pământească, de cele mai multe ori prea stricată și plină de păcat; pe când duhul jertfirii de sine caută să ne câștige viața cea fără de sfârșit și cu desăvârșire sfântă.

E o mică vrajbă în noi: între vremelnicie și veșnicie, între sfințenie și păcat, între Dumnezeu și diavol.

Sunt două conștiințe în noi și fiecare caută să câștige stăpânire asupra celeilalte: „conștiința eului” și „conștiința religioasă”; conștiința că totul ești tu și faci ce vrei tu, nu atârni de nimeni și conștiința că atârni de Dumnezeu.

Și zice Dumnezeu: „Cel ce voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (Lc. 9: 23).

Este clar: **nu poți urma lui Dumnezeu urmându-ți ție**. Trebuie să alegi între tine și Dumnezeu. Alegerea aceasta, dacă vrei, e darul libertății cu care l-a cinstit Dumnezeu pe om. Primul care a adus știrea și i-a făcut conștienți pe oameni de libertatea lor – este Creștinismul. *Libertatea* e un mare **dar**, excepțional de mare. Cu toate acestea, valoarea darului, libertatea, te poate și pierde, căci, dacă-ți închini libertatea ta spre fărădelegi, din liber, ajungi rob, din om, neom. *Libertatea își câștigă însă valoarea de mântuire numai dacă trece prin jertfă. Jertfa e vama de verificare. Liber ajunge numai cel ce se leapădă de toate și, în primul rând: de sine.* Ucenicii lui Iisus sunt oameni liberi. Libertatea aceasta presupune însă o austeritate continuă a vieții. În domeniul religiei, libertatea nu e un concept absolut, ca în câmpul cunoașterii în general, aici e o structură a omului devenit duhovnicesc încă din veacul acesta. Unul ca acesta Îl mărturisește pe Iisus înaintea oamenilor. Asta e ceea ce urmărește Iisus când ne cheamă să-I fim ucenici.

Sfinții Părinți spun că a doua piedică în calea mântuirii este iubirea de sine. De exemplu: dacă oricare dintre noi ne uităm în oglindă și vedem că avem chipul frumos sau dacă observăm că avem glasul frumos, sau orice dar pe care l-a lăsat Dumnezeu și care nicidecum nu este al

nostru și ne mai și iubim pe noi pentru acestea, aceasta este iubirea de sine și, atât timp cât tu te iubești pe tine, tu nu mai poți iubi pe Dumnezeu, Cel Care te-a făcut așa și ține toată lumea.

Spune Sfânta Scriptură că „Nu putem sluji la doi stăpâni: și lui Dumnezeu, și lui mamona” (Matei 6: 24).

Sfinții Părinți ne recomandă să fim la toate cu dreaptă socoteală, mai ales în post și în osteneală. De acestea, cu toții avem trebuință, că altfel, simțurile încep să ne înțepe, așa este firea pământescă. Dacă ne lăsăm leneși, vrăjmașul mântuirii noastre – trupul (pe care Sfinții Părinți îl numesc *temniță* sau *măgar*) – nu este deloc templu al Duhului Sfânt, cum ar trebui să fie, ci este ca o peșteră unde sunt adăpostiți tâlharii patimilor.

Dacă începem să ne lenevim, ajungem să urâm ascultarea pe care o făgăduim la primirea sfântului chip monahicesc, nelăsându-ne în pace gândurile pe care diavolul ni le împrăștie în toate părțile. Trebuie ca noi să prindem bine firul gândurilor și să nu lăsăm să se strecoare nici unul stricat. Această luptă, o ducem până la sfârșitul vieții. Când Sfântului Macarie, urcându-se la cer înconjurat de îngeri, diavolii i-au spus: „Ai scăpat de noi, Macarie!”, Sfântul le-a zis: ”Încă n-am scăpat, până n-oi intra pe poarta cerului”.

Fără mărturisirea gândurilor noastre unui duhovnic care are darul de la Dumnezeu pentru a ne lămuri cum să putem călători pe calea mântuirii, nu putem reuși. Toți Sfinții Părinți au zis: „Cel ce vrea să se mântuiască cu întrebarea să călătorească”. Ne putem mărturisi gândurile și unei maici mai în vârstă, trecută prin multe încercări, dar iertarea de la Dumnezeu o primim sub patrafir, prin preotul duhovnic, căci și prin gânduri noi spurcăm a doua făgăduință la intrarea în monahism – păstrarea fecioriei.

Cum desăvârșim lepădarea de lume

cu lepădarea de sine

„Cine vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (Lc. 9: 23).

Lepădarea de lume are două trepte:

- întâi, ne lepădăm de lumea din afară și de tot ce ne-ar putea ține legați de ea,
- în al doilea rând, ne lepădăm și de toate asemănările noastre lăuntrice cu lumea, adică: patimile, năravurile și toate slăbiciunile noastre personale.

Dacă am rămâne în lume, acestea ne-ar face una cu lumea. Dacă însă vrem să-I urmăm lui Iisus, atunci trebuie să desăvârșim lepădarea de lume cu lepădarea de sine.

Sinea aceasta este eul, egoismul, este iubirea și încântarea de sine, e suportul plăcerii și al complacerii noastre în lumea aceasta. Egoismul este rădăcina tuturor patimilor, iar lepădarea de sine este uscarea acestei rădăcini și prima condiție de a urma lui Hristos.

Dacă ieșim din lume, scăpăm de vedere și de auzire. Cu aceasta, mai slăbesc puțin și patimile noastre. Dar, ca să ne desprindem deplin din puterea lor, trebuie să tăiem odraslele și rădăcina tuturor, prin nevoința de fiecare zi a lepădării de sine. Prilejurile de fiecare zi ale vieții de obște, toate, ne îmbie la o lepădare de sine. Aceasta e simțită, în firea noastră cea pieritoare, ca o cruce pe care, de fapt, moare omul nostru cel vechi. *Nu putem urma lui Hristos, decât omorând în tot ceasul patimile noastre.*

Pentru început, urmarea lui Iisus chiar rostul acesta îl are: de a ne desprinde firea de patimi și de a deprinde, în locul lor, virtuțile.

Lepădarea de sine nu este o neputință sau o înfrângere, ci, dimpotrivă, e descătușarea unei foarte mari puteri sufletești. Mărturie la îndemână ne stau înseși prilejurile. Dacă le câștigăm, adică ne comportăm prin ele după Duhul lui Dumnezeu, simțim în suflet o pace și o creștere sufletească; pe când, dacă le pierdem, adică ne comportăm după om sau după patimi, simțim o tulburare, o muștrare de conștiință și o pierdere sufletească. *Lepădarea de sine dovedește credința și dragostea ce le avem către Iisus.* Din aceasta, izvorăște o mare tărie sufletească.

Lepădarea de sine, trebuie să o facem o a doua natură, ca să ne însoțească toată calea călugăriei – prin ea, se și caracterizează călugăria. Așa seacă izvorul și se usucă rădăcina tuturor patimilor.

Despre sfaturile evanghelice și voturile monahale

Iisus a dat porunci și sfaturi, dar a dat și pildă cu viața Sa. În acestea, a descoperit toată voia lui Dumnezeu către oameni, ca să se mântuiască. Poruncile asigură mântuirea pentru toată lumea, iar sfaturile evanghelice privesc desăvârșirea.

Sfaturile evanghelice sunt acestea:

1. Sărăcia de bună voie,
2. Viața fără prihană,
3. Ascultarea necondiționată.

Pe sfaturile evanghelice, se întemeiază călugăria. *Cinul monahal urmărește, deci, trăirea creștinismului până la măsurile desăvârșirii.* Dar, ca să facă firea omenească o cale atât de lungă, trebuie bine înțelese mijloacele, limpezite și întărite cât mai bine convingerile și foarte bine cunoscută calea.

Mai întâi, noi nu putem fi de-a dreptul ucenici ai lui Iisus, cum au fost Sfinții Apostoli; dar putem fi niște ucenici mai smeriți ai unui slujitor al lui Iisus, cum este duhovnicul. Călugăria nu se învață atât din cărți, cât, mai ales, din această ucenicie.

Voturile sau făgăduințele monahale au rostul acesta: de a desprinde, rând pe rând, patimile care strică firea noastră și primejduiesc mântuirea. *Primejdia cea mai mare a patimilor de căpetenie este aceasta: că duc sufletul la necredința în Dumnezeu, prin faptul că prind sufletul și trupul numai de viața aceasta deșartă.*

Știind Iisus că patimile opresc sufletul de la calea Sa, întrucât îl lipesc numai de viața aceasta, ne-a cerut să ne lepădăm de tot ce avem, să urâm familia, să urâm și propria noastră viață în condițiile lumii acesteia (Luca 14: 26-39). Călugăria stabilește o altă înrudire între oameni, rudenie cea după duh. Căsătoria și copiii, îi părăsești înainte de a-i avea.

Aceasta este ura sfântă pe propria viață văzută după modul veacului acestuia. Aici își dovedesc temeiul sfaturile evanghelice.

Astfel, sărăcia de bună voie ne izbăvește de lăcomie, de iubirea de argint și de lene. Fecioria biruie desfrânarea. Iar ascultarea de bună voie – necondiționată – omoară: mândria, invidia, mânia, slava deșartă și întristarea. Acestea sunt patimile minții.

Dintre cele trei făgăduințe, cea mai grea e ascultarea, pentru că ea are de biruit mai mult patimile minții care discută cu Dumnezeu, în loc să asculte fără discuție. Nici o patimă nu vrea să părăsească firea fără nevoie, adică fără silințe ale conștiinței întărite de voință. Din pricina acestei lupte între convingeri și patimi, călugăria e dătătoare de har și e numărată la Taina Pocăinței.

Ascultarea este pretutindeni o temelie a rânduiei în societatea omenească. Dar în călugărie, ascultarea mai are ceva, fundamental deosebit: e o ascultare din convingerea că **prin conștiința duhovnicului îți găiește Însuși Hristos.**

Orice abatere de la acest gen de ascultare atrage o întărire a patimilor și o slăbire a sufletului. Iată înțelesul călugăriei.

Mijloacele prin care ajungem la lepădare

Fiți cu mare grijă, că se poate întâmpla să vă culcați și să vă treziți în fața Judecății.

(Pr. Arsenie Boca)

Ascultarea

Exemplul cel mai bun, sfințitor, ni l-a dat Mântuitorul: prin ascultarea cea desăvârșită, prin primirea morții pe cruce, ca să poată primi mântuirea dreptilor din Vechiul Testament.

De la Adam până la Ioan Botezătorul, numai Enoh și Sfântul Proroc Ilie au fost răpiți la cer. Numai prin această ascultare desăvârșită, a putut Mântuitorul să scoată pe toți dreptii din fundul iadului. Toate acestea, Mântuitorul le-a primit numai după firea cea pământească (omenească), fiindcă, după cea cerească, de mult l-a biruit pe satana; și noi putem să ne asemănăm cu Iisus Hristos după firea cea trupească.

Ascultarea de Duhovnic

Ascultarea este cea care ne duce pe drumul nostru în calea mântuirii, căci nu putem dobândi mântuirea, fără o ascultare desăvârșită.

Exemplu de ascultare desăvârșită, ne-au dat Sfinții Părinți care au trăit în obște, despre ucenicul cu sădirea verzei cu rădăcinile în sus. Și în Vechiul Testament, avem exemplu pe Psalmistul David care, văzând pe femeia lui Urie, pe el l-a trimis în război, iar el (David) cu femeia aceleia a păcătuit, având și un copil. Deși rege fiind, a fost certat pentru acest păcat prin profetul Natan. Iar el, atunci, a început să-și vadă păcatul și, îmbrăcându-se în sac și desculț, s-a pocăit, plângându-și păcatul în Psalmii 3 și 31, iar prin Psalmii 32 și 33, începe să mulțumească lui Dumnezeu, căutând la slava care este atât de mare. Și tot în acești Psalmi, ne arată până la ce grad de smerenie a ajuns Psalmistul David.

Spovedania deasă și cercetarea conștiinței. Citirea dumnezeieștilor Scripturi.

Când vă pregătiți pentru spovedanie, să citiți „Predica de pe munte” (Matei cap. 5, 6, 7) și voturile monahale și să vă controlați conștiința după ele.

Cap. 5

1. Iar văzând pe noroade, S-a suit în munte și, șezând El, au venit către Dânsul ucenicii Lui.
2. Și, deschizându-și gura Sa, îi învăța pe ei zicând:
3. Fericiți cei săraci cu duhul, că a acelora este Împărăția Cerurilor.
4. Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.

5. Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.
6. Fericiți cei ce flămânzesc și însetoșează de dreptate, că aceia se vor sătura.
7. Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.
8. Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.
9. Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.
10. Fericiți cei ce se gonesc pentru dreptate, că a acelora este Împărăția Cerurilor.
11. Fericiți veți fi când vă vor ocări pe voi și vă vor prigoni, și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine.
12. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în Ceruri. Că așa au gonit pe Prorocii cei mai înainte de voi.
13. Voi sunteți sarea pământului, iar dacă sarea se va împuși, cu ce se va săra? Întru nimic nu mai este de treabă, fără numai a se arunca afară și a se călca de oameni.
14. Voi sunteți lumina lumii, nu poate cetatea a se ascunde, deasupra muntelui stând.
15. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor ce sunt în casă.
16. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca, văzând ei lucrurile voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru Cel din Ceruri.
17. Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Prorocii; nu am venit să stric, ci să plinesc.
18. Că amin zic vouă, până ce vor trece Cerul și pământul, o iotă sau o cirtă nu va trece din Lege, până ce vor fi toate.
19. Deci acela ce va strica una din aceste porunci mai mici și va învăța așa pe oameni mai mic se va chema întru Împărăția Cerurilor; iar acela ce va face și va învăța, acela mare se va chema întru Împărăția Cerurilor.
20. Că zic vouă: Că, de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru Împărăția Cerurilor.
21. Auzit-ați că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi; că cine va ucide vinovat va fi judecății.
22. Iar Eu zic vouă: Că tot cel ce se mânie asupra fratelui său în deșert vinovat va fi judecății; și cine va zice fratelui său: raca vinovat va fi soborului; iar cine va zice: nebune vinovat va fi Gheenei focului.

23. Deci, de îți vei aduce darul tău la Altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta,

24. Lasă acolo darul tău, înaintea Altarului, și mergi mai întâi, de te împacă cu fratele tău și atunci, venind, adu darul tău.

25. Fii împăcându-te cu pârâșul tău degrab', până ești pe cale cu dânsul, ca nu cumva să te dea pârâșul judecătorului și judecătorul te va da slugii, și în temniță vei fi aruncat.

26. Amin zic ție: Nu vei ieși de acolo, până când vei da codrantul cel mai de apoi.

27. Auzit-ați că s-a zis celor de demult: să nu preacurvești.

28. Iar Eu zic vouă: că tot cela ce caută la femeie spre a o pofți pe ea, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa.

29. Iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l pe el și îl leapădă de la tine, că îți folosește ție ca să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul tău să se arunce în Gheena.

30. Și, dacă mâna ta cea dreaptă te smintește pe tine, taie-o pe ea și o leapădă de la tine, că îți folosește ție ca să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul tău să se arunce în Gheena.

31. Iarăși s-a zis: Că cela ce-și va lăsa femeia sa să-i dea ei carte de despărțire.

32. Iar Eu zic vouă: Că tot cela ce-și va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească; și cela ce va lua pe cea lăsată preacurvește.

33. Iar ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu juri strâmb, ci să dai Domnului jurămintele tale.

34. Iar Eu zic vouă: Să nu te juri nicidecum, nici pe Cer, că este scaun al lui Dumnezeu;

35. Nici pe pământ, că este așternut al picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, că este cetate a Marelui Împărat.

36. Nici pe capul tău să nu te juri, că nu poți un păr alb sau negru să faci.

37. Ci fie cuvântul vostru: așa, așa; nu, nu; iar ce este mai mult decât acestea de la cel rău este.

38. Auzit-ați că s-a zis: Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte.

39. Iar Eu zic vouă: Să nu stați împotriva celui rău, ci, de te va lovi cineva peste fața cea dreaptă a obrazului, întoarce-i lui și pe cealaltă.

40. Și, celui ce voiește să se judece cu tine și să îți ia haina, lasă-i lui și cămașa.

41. Și cel ce te va sili pe tine o milă, mergi cu el două.
42. Celui ce cere de la tine, dă-i și, pe cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu-l întoarce.
43. Auzit-ați că s-a zis: să iubești pe vecinul tău și să urăști pe vrăjmașul tău.
44. Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă pe voi, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă gonesc pe voi,
45. Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din Ceruri; că, pe soarele Său, îl răsare peste cei răi și peste cei buni; și plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti.
46. Că, de iubiți pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată veți avea? Au nu și vameșii aceeași fac?
47. Și, de veți îmbrățișa cu dragoste numai pe prietenii voștri, ce mai mult faceți? Au nu și vameșii fac așa?
48. Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel din Ceruri desăvârșit este.

Cap. 6

1. Luați aminte, milostenia voastră să nu o faceți înaintea oamenilor, spre a fi văzuți de dânșii; iar de nu, plată nu veți avea de la Tatăl vostru Care este în Ceruri.
2. Deci, când faci milostenie, să nu trâmbițezi înaintea ta, precum fac fățarnicii în adunări și în ulițe, ca să se slăvească de oameni. Amin zic vouă, că își iau plata lor.
3. Iar tu, făcând milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta.
4. Ca să fie miostenia ta într-un ascuns; și Tatăl tău, Cel Ce vede într-un ascuns, Acesta va răsplăti ție într-un arătare.
5. Și, când te rogi, nu fi ca fățarnicii, că iubesc, prin adunări și prin unghiurile ulițelor stând, să se roage, ca să se arate oamenilor. Amin zic vouă, că își iau plata lor.
6. Iar tu, când te rogi, intră în camera ta și, încuind ușa ta, roagă-te Tatălui tău Celui într-un ascuns; și Tatăl tău, Cel Ce vede într-un ascuns, va răsplăti ție la arătare.
7. Și, rugându-vă, să nu grăiți multe, precum păgânii; că li se pare că într-ună multă vorba lor se vor auzi.
8. Deci nu vă asemenați lor, că știe Tatăl vostru de ce aveți trebuință, mai înainte de a cere voi de la Dânsul.
9. Deci așa să vă rugați voi: Tatăl nostru, Carele ești în Ceruri, sfințească-se numele Tău;
10. Vie Împărăția Ta, fie voia Ta, precum în Cer, și pe pământ.

11. Pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă astăzi;
12. Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri;
13. Și nu ne duce pe noi întru ispită, ci ne izbăvește de cel viclean; că a Ta este Împărăția și puterea, și slava, în veci, amin.
14. Că, de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă tatăl vostru Cel ceresc;
15. Iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu va ierta vouă greșalele voastre.
16. Și, când postiți, nu fiți ca fățarnicii, triști; că își smolesc fețele lor, ca să se arate oamenilor că postesc; Amin zic vouă, că își iau plata lor.
17. Iar tu, postind, unge-ți capul tău și fața ta o spală.
18. Ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău, Celui Ce este întru ascuns; și Tatăl tău, Cel Ce vede întru ascuns, va răsplăti ție la arătare.
19. Nu vă adunați vouă comori pe pământ, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură.
20. Ci vă adunați vouă comori în Cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici nu le fură;
21. Că, unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.
22. Luminătorul trupului este ochiul; deci, de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat.
23. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat; deci, dacă lumina care este întru tine este întuneric, dar întunericul, cu cât mai mult?
24. Nimenea nu poate a sluji la doi domni, că sau pe unul îl va urî și pe altul îl va iubi, sau de unul se va ținea și de altul nu va griji. Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona.
25. Pentru aceasta, grăiesc vouă: Nu vă îngrijiți cu sufletul vostru ce veți mânca și ce veți bea, nici cu trupul vostru, cu ce vă veți îmbrăca. Au nu este sufletul mai mare decât hrana și trupul, decât haina?
26. Căutați spre păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește pe dânsele. Au nu aveți voi mai multă deosebire de acestea?
27. Dar cine din voi, îngrijindu-se, poate să-și adauge statului său un cot?

28. Și, de haină, de ce vă îngijiți? Socotiți crinii câmpului cum cresc, nu se ostenesc, nici nu torc.

29. Iară grăiesc vouă: Că nici Solomon, întru toată slava sa, nu s-a îmbrăcat ca unul dintr-aceștia.

30. Deci, dacă pe iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, nu cu mult mai vârtos pe voi, puțin credincioșilor?

31. Deci nu vă îngijiți zicând: Ce vom mânca sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca?

32. Că, acestea toate, neamurile le caută; că știe Tatăl vostru Cel ceresc că trebuință aveți de acestea toate.

33. Ci căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și acestea toate se vor adăuga vouă.

34. Drept aceea, nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine se va griji de sine. Ajunge zilei răutatea ei.

Cap. 7

1. Nu judecați, ca să nu fiți judecați.

2. Că, cu ce judecată veți judeca, veți fi judecați. Și, cu ce măsură veți măsura, se va măsura vouă.

3. Și, de ce vezi stercul cel ce este în ochiul fratelui tău, iar bârna care este în ochiul tău, nu o simți?

4. Sau cum zici fratelui tău: lasă să scot stercul din ochiul tău, și, iată, bârna este în ochiul tău.

5. Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți stercul din ochiul fratelui tău.

6. Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu lepădați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă rupă pe voi.

7. Cereți și vi se va da vouă; bateți și vi se va deschide vouă.

8. Că tot cel ce cere ia și cel ce caută află, și, celui ce bate, i se va deschide.

9. Sau care om dintre voi, de la care, de va cere fiul lui pâine, au doară piatră îi va da lui?

10. Sau, de va cere pește, au doară șarpe îi va da lui?

11. Deci, dacă voi răi fiind, știți să dați dări bune fiilor voștri, cu cât mai vârtos Tatăl vostru Cel din Ceruri va da cele bune celor ce cer de la Dânsul.

12. Deci, toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea; că aceasta este Legea și Prorocii.

13. Intrați prin ușa cea strâmtă, că largă este ușa și lată este calea ce duce la pierzare și mulți sunt cei ce intră printr-însa.

14. Că strâmtă este ușa și îngustă, calea care duce în viață. Și puțini sunt cei ce o află pe ea.

15. Păziți-vă de prorocii cei mincinoși, care vin la voi în haine de oi, iar înlăuntru sunt lupi răpitori.

16. Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei. Au doară vor culege din spini, struguri? Sau din ciulini, smochine?

17. Așa, tot pomul bun roade bune face; iar pomul putred roade rele face.

18. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul putred, să facă roade bune.

19. Deci, tot pomul care nu face roadă bună se taie și în foc se aruncă.

20. Pentru aceea, din roada lor îi veți cunoaște pe dânșii.

21. Nu tot cela ce Îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăția Cerurilor, ci cela ce face voia Tatălui Meu Care este în Ceruri.

22. Mulți vor zice Mie în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am prorocit și, cu numele Tău, draci am scos, și, cu numele Tău, multe puteri am făcut?

23. Și atunci voi mărturisi lor: Că niciodată nu v-am știut pe voi, depărtați-vă de la mine, cei ce lucrați fărădelegea.

24. Deci tot cela ce aude cuvintele Mele acestea și le face pe ele, asemena-l-voi pe el bărbatului înțelept, care și-a zidit casa sa pe piatră.

25. Și s-a pogorât ploaia, și au venit râurile, și au suflat vânturile și s-au pornit spre casa aceea, și n-a căzut; că era întemeiată pe piatră.

26. Și tot cela ce aude cuvintele Mele acestea și nu le face pe ele asemena-se-va bărbatului nebun, care și-a zidit casa sa pe nisip.

27. Și s-a pogorât ploaia, și au venit râurile, și au suflat vânturile și au lovit casa aceea, și a căzut; și era căderea ei mare.

28. Și a fost, după ce a sfârșit Iisus cuvintele acestea, (că) se mirau noroadele de învățătura Lui;

29. Că îi învața pe ei ca Cea Ce are putere, iar nu ca și cărturarii.

(Biblia 1914)

Odată intrat în calea împlinirii sfaturilor evanghelice care restrâng mult firea omenească, se înțelege că, până să deprindem viețuirea după sfaturi, greșim adeseori. Din pricina aceasta, trebuie să înmulțim și mijloacele de a ne menține în această viețuire.

Unul din aceste mijloace de preț este *spovedania deasă*. Spovedania, fiind Taina Pocăinței, este dătătoare de har, întărește puterile noastre cele slabe către împlinirea făgăduințelor pe care le-am făcut sau ne pregătim să le facem.

Spovedania deasă trebuie ținută însă la prețul ei. Ținuta sufletească a monahului față de Taină trebuie îndreptată, când se dovedește ușurătate la mijloc. De aceea, o prea deasă spovedanie, în suflete neadâncite, se banalizează. Pentru aceea, ne ajutăm de cercetarea conștiinței sau de „spunerea gândurilor”, care poate fi cât de deasă.

Sunt mănăstiri de așa fel organizate, încât nimeni nu se culcă până nu și-a spus gândurile rele, până nu s-a împăcat din inimă cu fratele său cu care s-ar fi învrăjbit peste zi și până nu ia iertare de la toți.

Spovedania deasă și cercetarea conștiinței au rostul de a slăbi din fire deprinderea patimilor și a pune în loc deprinderile bune sau virtuțile contrare patimilor. Practica aceasta își are temeiul pe cunoașterea însușirii pe care o au gândurile. *Gândurile pătimase nemărturisite* (sau simplu nespuse) au însușirea că *se întăresc*, se fac funii, cum zic Sfinții Părinți, și trag mintea la învoire și la faptă, care este păcatul. **Păcatul este această înfrângere morală a sufletului de către un gând rău.** De aceea, toate gândurile trebuie spuse înainte de a se întări și de a birui mintea, căci, de îndată ce sunt spuse, le pierd puterea de a obseda (de a asupri) și de a stăpâni mintea. De altfel, și gândurile bune trebuie controlate, cu altă conștiință, mai limpede. **Controlul tuturor gândurilor e lege în călugărie. Neîntrebat, nimic nu-i bine, nici ce-i bine, pentru că singur nu te poți apăra de săgețile slavei deșarte.**

O altă metodă de ajutor în biruința asupra firii ne-o dă citirea dumnezeieștilor Scripturi. E Cuvântul lui Dumnezeu în cărțile Sfintei Scripturi, de aceea citirea ei zidește duhovnicește. Dar și pentru aceasta trebuie puțină precauție.

Mai întâi, trebuie învățată această Carte a lui Dumnezeu către oameni, în rostul ei de Revelație înțeleasă în cadrul ei istoric, în sfortarea ei de a menține calea în conștiința poporului ales, așteptarea decoperirii desăvârșite în Iisus Hristos. Valoarea spirituală a Scripturii nu se pierde în istoria pe care o cuprinde. De aceea, *Biblia* e și singura carte ale cărei date istorice au și o menire duhovnicească.

De același ajutor, sunt și scrierile ascetice ale Sfinților Părinți, precum și scrierile hagiografice¹⁵ (*Viețile Sfinților*).

În concluzie: citirea cu socoteală a dumnezeieștilor Scripturi aprinde și hrănește sufletul cu „gândurile lui Dumnezeu, care nu sunt ca gândurile oamenilor” (Isaia 55: 8-9).

Postul și rugăciunea

Postul e vechi și începe odată cu omul. E prima poruncă de stăpânire de sine. Postul și rugăciunea sunt două mijloace prin care ne curățim firea de patimi.

Toți oamenii care s-au apropiat de Dumnezeu și-au smerit sufletul cu rugăciune și post. Și Iisus a postit 40 de zile, punând postul ca începătură a vestirii Împărăției lui Dumnezeu; deși Lui nu-i trebuia, fiind nepătimaș, totuși a postit: pentru a noastră îndrumare.

Temeiurile mai adânci ale postului și ale rugăciunii, le găsim tot la Botez. Adâncul ființei noastre, prin Botez, se îmbracă întru Hristos. De la Sfântul Botez, în acest „adânc al minții”, după expresiile Sfinților Părinți, Se sălășluiește Hristos, izgonindu-l afară pe satana, care se retrage în simțuri (în mustul cărnii). De aici, din simțuri, puterile potrivnicului, patimile – lanțurile diavolului – se silesc să învâluie mintea și să prindă din nou voința în mrejele sale. Cu trupul însă, nu putem trata decât prin post. El nu știe și nu recunoaște convingeri. De aceea, trebuie uscate și mocirla, și lemnul umed. De aceea, el trebuie uscat încetul și cu socoteală, fiindcă, *în mocirla uscată, porcii patimilor nu mai vin să se scalde, iar în focul Duhului Sfânt, arde numai lemnul uscat.*

Ca să zădărniciam puterea potrivnică ce lucrează prin simțuri patimile plăcerii, prin post, slăbesc aceste simțuri și înclinarea lor către plăcere. *Un trup topit cu postul nu mai are putere să schimbe convingerile conștiinței.*

Mai bine de jumătate din numărul patimilor sunt ale minții. Dar postul lucrează și asupra acestora. „E lucru de mirare – zice Sfântul Ioan Scărarul – că mintea, fiind netrupească, de la trup se spurcă și se întunecă și că, dimpotrivă, cea nematerialnică (mintea) de la țărână se subțiază și se curăță” (*Scara* 14, 23).

Ochii văd lucrurile, mintea vede gândurile. Postul curățește ochiul, rugăciunea curățește mintea. Aici, nu vorbim de rugăciuni care cer lucruri materiale, nici de rugăciunea care dă drumul închipuirii, după cum nu vorbim nici de rugăciunea liturgică, ci numai de rugăciunea minții. La intrarea în călugărie, rugăciunea vameșului, completată poate chiar de Iisus, e numită, deodată cu metaniile, *sabia Duhului Sfânt.*

¹⁵ Hagiograf = autor care scrie viețile Sfinților; hagiografie = ramură a teologiei care se ocupă cu viețile Sfinților (n.ed.).

Rugăciunea minții este: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*. Cu numele lui Iisus, rostit întâi cu gura și apoi cu mintea, pătrundem din afară spre lăuntru nostru, către Iisus Care, la rugăciunea noastră, bate război cu potrivnicul din gânduri și ne izbăvește de asupririle patimilor. Rugăciunea minții sau a inimii are temeiul acesta, descoperit de Însuși Iisus, că „Fără Mine, nu puteți face nimic (bun)” (Ioan 15: 5) în privința izbăvirii de patimi, deci: în privința mântuirii.

Rugăciunea minții are și stări superioare, când, răindu-se patimile, rugăciunea se deapănă de la sine, fără cuvinte, într-o nesfârșită dragoste de Dumnezeu, de oameni și de toată făptura.

Iarăși despre post și rugăciune

Postul e prima poruncă din Rai...

Porunca aceasta i-a fost dată omului, ca un prim exercițiu de stăpânire de sine, ca o primă ascultare de Ziditorul său, ca o primă dovadă de dragoste de Dumnezeu... S-a întâmplat că s-a amăgit Adam și n-a ascultat. A pierdut ascultarea, a pierdut neprihănirea, a pierdut vederea lui Dumnezeu – Raiul. În schimb, a câștigat viața cea după trup, patimile, lumea aceasta și moartea...

Postul este foarte bun (unit) cu sărăcia. Amândouă, postul și sărăcia, centrează firea, de la împrăștierea celor din afară, spre temeierile cele dinlăuntru ale Duhului, ale adevărilor de credință.

O explicație și o motivare și mai limpede a legăturii postului cu adevărurile de credință, tot de la Botez primim. Ceea ce e mai central în noi, mai adânc, mai în inima firii noastre, e îmbrăcat în Hristos... Hristos stă în altarul inimii; iar alt Sfânt Părinte spune că „Harul Botezului se ascunde în adâncul minții... izgonind afară pe satana... care se retrage în simțuri, în mustul cărnii...”.

Deci, după îmbrăcarea în Hristos a adâncului nostru, a ceea ce suntem noi cu adevărat subiect de mântuire, satana caută să influențeze mintea și inima, din afară – prin simțuri, prin trup, prin plăcerea ce o produc.

Acum e limpede că postul nu face altceva decât slăbește aceste unelte din afară, cu care mai lucrează satana asupra sufletului. Postul îi mai taie ghearele, ascuțimea plăcerii.

Despre stomac, au spus Părinții că el este capitala patimilor. El dă tărie omului din afară asupra Duhului dinlăuntru. Mâncarea hrănește țesuturile simțurilor și glandele poftelor. Acestea, la rândul lor, prin plăcerea mincinoasă ce o produc, silesc stomacul să se întindă cu lăcomia până la patimă și silesc mintea să se îngrijească cu magaziile pentru mulți.

Între această capitală a patimilor (stomacul) și minte, se stabilesc mai multe feluri de situații; de asemenea, și între aproape toate celelalte patimi și stomac, se fac, iată, ce zice Părintele *Scării*

că se întâmplă: „Mintea celui ce postește se roagă cu trezvie; iar mintea celui năfrânat e plină de gânduri (chipuri) necurate. Săturarea pântecelui usucă izvoarele lacrimilor. Iar un pântecel uscat prin năfrânare izvorăște apa lacrimilor” (*Scara* 14, 16).

Între lăcomie și desfrânare, legătura e mai ușor de înțeles. Cine slujește pântecelui și, totodată, vrea să biruie duhul curviei, acela e asemenea celui care vrea să stingă focul cu benzină.

Între smerenie și stomac, parcă nu ar fi nicio legătură și totuși: când pântecelul e strâmtorat, atunci se smerește și inima, iar dacă el este odihnit cu mâncarea, apoi inima se înalță cu cugetele (*Scara* 14, 19). Ba și pricină de virtuți mincinoase se face. Să știi că adesea dracul stă lângă stomac și nu-l lasă pe om să se sature, deși ar înghiți toate bucatele Egiptului și ar bea toată apa Nilului (*Scara* 14, 23). Aici e slava deșartă pe tema năfrânării.

Iar între stomac și sfaturile evanghelice, legătura e numai aceasta: dacă te-ai făgăduit lui Hristos să mergi pe calea cea strâmtă și cu chinuri, apoi strâmtează-ți pântecelul tău; că de nu, făcându-i pe plac și lărgindu-l, tu te lepezi de făgăduințele tale (*Scara* 14, 24).

Cu trupul, nu putem trata decât prin post. El nu știe și nu recunoaște convingeri. El nu știe de suflet, nu știe și nu crede în Dumnezeu, în schimb, umblă fără de rușine după toate patimile plăcerii și fuge disperat de durere (*Scara* 15, 82). De aceea, trebuie uscate și mocirla, și lemnul umed; căci, în mocirla uscată, porcii patimilor nu mai vin să se scalde, iar în focul Duhului Sfânt, arde numai lemnul uscat.

Uscarea trupului de patimi e însă o treabă de durată, de dreaptă socoteală, de sănătate și de dar.

Mai întâi, de durată. Trupul trebuie deprins treptat cu măsurile postirii, aproape fără să observe; și menținute toate pozițiile câștigate. Pentru descătușarea omului duhovnicesc din lanțurile omului trupesc, trebuie peste tot mâncare din ce în ce mai puțină. Aceasta e dreapta socoteală în privința postului: o postire treptată și în măsura în care îngăduie sănătatea. Pentru a spori cu nevoința aceasta la o măsură de real folos în războiul cu patimile, trebuie, de la început, o bună sănătate trupească și un bun echilibru sufletesc. Acestea se dovedesc în vremea stării de încercare. Dacă aceste condiții nu se împlinesc, rezultatele sunt negative. Un sistem nervos slăbit mai rău se dezorganizează cu foamea; o sănătate slabă mai slabă ajunge prin post. Cu toate acestea, practica a făcut și dovezile contrare: postul însoțit de muncă, chiar muncă forțată, a vindecat organismul de multe boli. Trândăvia e teren de boală; lăcomia, de asemenea. Acest fel de boli, cu atare cauze, se vindecă prin muncă și prin post, între vârstele mijlocii ale vieții.

Nevoința postului mai atârână și de dar. Pe măsură ce se înzdrăvenește Duhul și sporește Harul Sfântului Botez, aceste noi forțe împlinesc și, în bună parte, țin loc de hrană și de haină. Cu toate acestea, postul e numai un mijloc, o unealtă de lucru, iar nu un scop. Lucrul de realizat e scopul, nu unealta cu care se face. Iar când postul s-ar face izvor și pricină de slavă deșartă, trebuie oprit.

Măsura postului propriu-zis nu e numai mâncarea de post, ci, după îndrumarea Părinților, de a ne feri de săturare: „până mai ai poftă, taie-o”.

Osteneala înrudită cu postul e munca. Ea, de asemenea, slăbește trupul și, cu munca, slăbesc patimile.

O nevoie de mare preț e rugăciunea neîncetată (I Tesaloniceni 5: 17): *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*. Aceasta e rugăciunea minții sau a inimii, rugăciunea numelui lui Iisus. Prin rugăciunea numelui lui Iisus, spusă din tot sufletul nostru, ajungem, din laturile noastre cele din afară ale minții și ale inimii, înspre adâncul ființei noastre, unde este sălășluit Iisus întru noi.

Între Persoana reală a lui Iisus și numele Său din rugăciune, se face o legătură. *Iisus Se găsește chiar în numele Său*, măcar atât cât ne îngăduie aceasta în însușirile atotprezenței lui Dumnezeu. Ca atare, această sabie de foc a Duhului Sfânt alungă toate nălucirile lucrurilor și chipurile patimilor din minte.

Ochii văd lucrurile, mintea vede gândurile. Postul curățește ochii, rugăciunea curățește mintea. Dacă mintea nu se roagă, nu vede lucrurile lui Dumnezeu în sine, ci pătrund în ea gândurile patimilor și războiul asupra lor, căci mintea fără rugăciune le aprinde pe acestea în trup sau în suflet.

Este o practică a rugăciunii neîncetate, până să ajungă aceasta să se depene, uneori, până și în vis. Căci noi avem două adâncuri în noi: unul e al pământului de pe noi, *subconștientul*, pivnița întunecoasă a ființei noastre, în care aruncăm tot ce refuză conștiința. În acest adânc al pământului de pe noi, avem depozitat tot materialul cenzurat și interzis al ființei noastre. Acesta e materialul care răbufnește în stare de vis, când cenzura conștiinței e inactivă. Dar lumină poate face Dumnezeu și în *această cușcă de fiare*. Puterea numelui lui Iisus se întinde și peste acest teren minat al ființei noastre; „eu dorm, dar inima mea veghează” și, de multe ori, minele fac dovada, într-o oarecare măsură, cât s-a adâncit în noi lucrarea curățirii de patimi. Acest subconștient, această pivniță plină de dinamită și de revoltă dă Duhovnicului și psihiatrului multă bătăie de cap. Aceasta este inima din care ies gândurile rele.

Nu ne putem apăra de cursele vicleanului, nu putem curăța mintea de idoli patimilor, nu putem descătușa inima de ispita plăcerii și de frica durerii. În aceste privințe, Însuși Iisus ne-a spus: „Fără de Mine, nu puteți face nimic”. **Cine însă deprinde cu dragoste Sfânt Numele lui Iisus vede lucru minunat: că mai repede vine minții în ajutor Sfânt Numele Lui, decât ajunge săgeata cea aprinsă de la cel viclean.** Sub lucrarea rugăciunii, mintea se face ageră și simte dinainte săgeata cea vicleană. Cu un cuvânt, mintea nu mai poate fi atacată prin surprindere. Nevoitorul rugăciunii vede că, de fapt, Iisus este Cel Ce Se luptă cu duhurile răutății în locul nostru, biruința dându-ne-o nouă. Această vedere ne îndatorează cu mai mare dragoste și recunoștință față de Iisus, Care neîncetat ne izbăvește de cel rău și de săgețile cele aprinse ale patimilor.

Ca documentare patristică, pomenim aici metodele de rugăciune a doi Sfinți: a Sfântului Simeon Noul Teolog și a Sfântului Grigorie Sinaitul.

Metoda de rugăciune a Sfântului Simeon Noul Teolog începe prin a arăta că sunt trei feluri de rugăciuni. Primele două sunt amăgitoare, numai al treilea este „născător de lumină”.

Întâiul fel de rugăciune este însoțit de lucrarea imaginației. Cel ce se roagă își ridică mâinile, ochii și mintea la cer și începe să-și închipuie cu mintea „lucrările” dumnezeiești, bunurile cerești, cetele îngerești, lăcașurile Sfinților, pe scurt – toate câte le-a auzit din Sfânta Scriptură, le adună în vremea rugăciunii, prin ele mișcându-și sufletul spre dragostea lui Dumnezeu, mai scoțând și lacrimi. Astfel, începe să se mândrească fără să-și dea seama și socotește că această stare este un dar al lui Dumnezeu. Uneori, astfel de rugăciune e însoțită de fenomene extraordinare ca: viziuni luminoase, senzații de parfumuri, glasuri ireale. Cauza e că începătorul n-a dobândit mai întâi nepătimirea și virtuțile.

În **al doilea fel de rugăciune**, mintea, după ce s-a întors de la lucrurile sensibile și de la senzațiile ce vin din afară, aci se concentrează la cuvintele rugăciunii, aci își examinează gândurile ce năvălesc în suflet, căutând să le alunge. E o luptă care nu lasă pe om să se liniștească și să-și lucreze virtuțile. Primejdia cea mai mare care-l pândește pe cel ce se dedă la acest fel de rugăciune este slava deșartă, care-l face să-i disprețuiască pe ceilalți. Această a doua rugăciune, spune metoda, o depășește pe cea dintâi, ca o noapte cu lună plină, pe o noapte fără stele și lumină; sau cum tinerețea depășește pruncia duhovnicească. Aceasta e faza psalmodiei, o îndulcire cu cuvinte cuvioase. Aceștia sunt sporii.

Al treilea fel de rugăciune începe prin ascultare și constă din aceea că, în vremea ei, mintea păzește inima – și, din adâncul ei, se înalță cererile sale către Domnul Dumnezeu. Ea e rugăciunea bărbatului duhovnicesc. Acest fel de rugăciune e cu puțință numai dacă sufletul a ajuns la nepătimirea desăvârșită, lepădând toată alipirea față de lume și, prin ascultare de un Duhovnic, s-a deprins să nu mai facă voile sale, ci și-a mortificat trupul și orice împătimitură față de gânduri și rămâne liberă de toate, putând să alunge ușor orice gând îi vine, ca să se roage cu inimă curată. Acesta e începutul de lungă durată al rugăciunii desăvârșite.

La rugăciunea aceasta curată, nu se ajunge dintr-o dată, ci e încoronarea unor nevoințe îndelungate, de purificare. Trebuie dobândită mai întâi o conștiință curată față de Dumnezeu, față de oameni și față de lucrurile lumii, ca să se câștige mai ușor rugăciunea curată. Deci **starea permanentă de nepătimire este esențialul.**

Iar metoda Sfântului Grigorie Sinaitul spune: „Șezând de dimineața până seara pe un scaun lat de o palmă, adună-ți mintea din gânduri și ține-o acolo (în inimă). Încovoie-ți cu putere pieptul, umerii și gâtul, încât să simți o mare durere, și strigă: *Doamne Iisuse, miluiește-mă!* Apoi, mutându-ți cugetul la cealaltă jumătate, zi: *Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!* Și, spunând de multe ori jumătatea aceasta, să nu le schimbi continuu, cu ușurință. Căci nu prind rădăcină plantele răsădite adesea. Reține-ți mișcarea respirației, ca să nu respiri ușor. Căci adierea aerului

ieșind de la inimă întunecă mintea și răpește cugetarea, depărtând mintea de acolo și dând-o prizonieră uitării sau făcând-o să treacă de la un cuget la altul, alunecând, fără să-și dea seama, în cele ce nu se cuvin. Iar când vei vedea necurățiile duhurilor rele sau ale gândurilor răsărind sau lucrând chip înaintea ta, să nu te zăpăcești, chiar de-ți vor apărea imagini necurate ale lucrurilor, *să nu le dai atenție*, ci, ținându-ți respirația cât e cu putință și închizând mintea în inimă, și făcând continuu și stăruitor chemarea lui Iisus Hristos, să le arzi repede și să le suprimi, buruindu-le, cu numele dumnezeiesc. Căci zice Sfântul Ioan Scărarul: „Cu numele lui Iisus biruie pe vrăjmaș, căci armă mai puternică în cer și pe pământ nu este”.

„Cât privește rostirea rugăciunii lui Iisus, unii” – zice Sfântul Grigorie Sinaitul – „recomandă să se spună cu gura; alții, cu mintea. Eu recomand și una, și alta. Căci, uneori, nu poate mintea să spună, fiind copleșită de griji; alteori, nu poate gura. De aceea, trebuie să te rogi cu amândouă: și cu gura, și cu mintea. Numai că trebuie să grăiești liniștit și netulburat, ca nu cumva glasul, tulburând simțirea și atenția minții, să le împiedice. Asta, până când mintea, obișnuindu-se cu lucrarea aceasta, va spori și va primi putere de la Duhul, ca să se poată ruga cu rugăciunea întreagă, stăruitor. Atunci nu mai e de lipsă să vorbești cu gura, dar nici nu se mai poate; ajungi atunci să săvârșești lucrarea cu mintea.

„Nimeni nu poate” – zice Sfântul Grigorie Sinaitul – „să țină mintea prin sine, de nu o va ține Duhul”. Căci, prin călcarea poruncilor, alunecând mintea de acolo și despărțindu-se de Dumnezeu, e purtată pretutindeni ca un prizonier. Reținerea respirației și strigarea gurii înfrânează mintea, dar numai în parte; și iarăși se împrăștie. Când însă vine lucrarea rugăciunii, atunci, aceea ține cu adevărat mintea în sine și o umple de bucurie, și o scapă de robie.

Acesta ar fi al patrulea fel de rugăciune, rugăciunea desăvârșită, când Duhul Sfânt Se roagă pentru noi cu suspine negrăite. Atunci, de fapt, încetează cuvintele, gândurile, căci, câtă vreme suntem în acestea, nu știm să ne rugăm. Rugăciunea în Duh este calea despărțirii de lumea aceasta, de ideile ei, calea izbăvirii trupului de patimi, dacă nu chiar a înghițirii sale în lumină. Rugăciunea aceasta duce firea la stările mai presus de fire, calea interioară, către Dumnezeu.

Rugăciunea aceasta, deapănată o perioadă de vreme în cuvinte și împletită cu respirația, cu timpul, ajunge fără cuvinte și se topește într-o dragoste de Dumnezeu. Aceasta lărgeste viața noastră duhovnicească de așa fel, încât putem împlini porunca desăvârșirii: de-a iubi cu adevărat pe cei ce ne urăsc, de-a ne ruga pentru cei ce ne blestemă și neucid. „Mintea, unindu-se cu Dumnezeu și petrecând în El prin rugăciune și dragoste, se face înțeleaptă, puternică și iubitoare de oameni, milostivă, îndelung răbdătoare și, simplu vorbind, poartă în sine aproape toate însușirile dumnezeiești” (Maxim Mărturisitorul 52, II).

Cuvintele lui Iisus: „Acest soi de draci nu iese decât cu post și rugăciune” acum se fac înțelese. Botezul lui Hristos i-a scos din locul cel sfânt, îmbrăcând Hristos adâncul nostru; postul îi scoate și din simțuri, unde nășteau patimile plăcerii; iar puterea Duhului lui Iisus îi alungă și

din gânduri, răpind mintea din robia lor. În preajma puterii dumnezeiești – care a cuprins de dinlăuntru spre în afară firea noastră, luminând-o – cei răi nu mai au nicio putere.

Hristos, Cel Ce le-a biruit ispitele prin sfânt sufletul Său, Cel Ce i-a biruit în iad, Același este Care îi biruie în sufletele și în firea noastră. Căci cu noi este (cu fiecare în parte) până la sfârșitul zilelor și până la sfârșitul veacului.

Despre roadele postului

Iată cele mai de seamă roade ale postului:

- urmări cu refacerea sufletului tău

și

- urmări pentru o țară de oameni sănătoși.

De bună seamă că un atare post, ținut la o asemenea lărgime de vederi, e egal al rugăciunii neîncetate, care Îl reține pe Dumnezeu în zidire; și cu el se scot dracii din cale.

Să nu ținem postul într-un înțeles îngust. Căci sunt unii care cred că a nu mânca carne și cele asemenea ar fi tocmai e ajuns, ca să se cheme că ai postit. Nu mănânci carne de porc, dar carne de om tot mănânci: clevetind, mușcând cu gura, osândind cu vorba și ucigând cu gândul. Postul nu e, mai ales în creștinism, numai un regim al stomacului.

Iată un înțeles mai larg, descoperit prin Isaia Prorocul (cap. 58): „Rupeți lanțurile fărădelegii, dezlegați legăturile nedrepte, dați drumul celor asupriți și sfărâmați jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, primește săracii în casa ta, pe cel gol, îl îmbracă și nu te ascunde de cel de un neam cu tine... Dacă vei lepăda de la tine asuprirea, arătarea cu degetul și vorbe fără rost, dacă vei da flămândului pâine și, de vei sătura sufletul cel amărât, lumina ta va străluci în întuneric și bezna din tine va fi ca miezul zilei.” *Iată cum vede Domnul nevoia postului: tot ca o practică a iubirii de oameni.*

Nevoințele desăvârșirii

Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

(Părintele Arsenie Boca)

Porunca desăvârșirii s-a dat încă prin Legea Veche, evreilor (Levitic 11: 44-45), dar, cu deosebire, s-a dat prin Legea Nouă, creștinilor. Desăvârșirea (Matei 5: 48) și sfințenia sunt cele ce măsoară apropierea sau depărtarea noastră de Dumnezeu. De aceea, în trei cete se rânduiesc ostașii războiului duhovnicesc; în: chemați, aleși și credincioși (Apoc. 17: 14) sau, cu altă numire: începători, sporiți și desăvârșiți.

Dar s-a ales o ceată de creștini care găsesc înlăuntrul lor îndemnul sau chemarea numai spre viața duhovnicească, ca singurul rost vrednic al vieții. Aceștia sunt călugării.

Precum, când merg la oaste, oamenii lumii lasă toată grija de acasă, ca să nu-i încâlcească în vremea ostășiei, așa și nevoitorii mântuirii lasă toată grija lumii, pentru Împăratul Cerurilor.

Dacă, la intrarea în Viață, sunt de ajuns poruncile și sângele Mielului, *pentru ajungerea desăvârșirii, sfaturile evanghelice ni se fac porunci*. Printre acestea, cea dintâi e lepădarea de lume. Cine se leapădă de lume nu mai stă la cumpănă între prețul lumii întregi – de i-ar da-o oarecine toată în stăpânire până la sfârșitul veacurilor – și prețul sufletului, curățat și strălucit de slava lui Dumnezeu, în viața de apoi. Față de slava aceea, ale lumii de aicea toate sunt gunoi.

Lepădarea de lume e o convingere pe care poți s-o ai și în mijlocul lumii stând, precum poți să n-o ai și în mijlocul pustiei petrecând. Dar cei ce se mântuiesc toți trebuie s-o aibă.

Călugării, deci, vrând să învețe știința mântuirii (Luca 1: 77) sau meșteșugul izbăvirii de cele de aici și strămutarea în cele de dincolo, dau aceste trei sfinte făgăduințe: sărăcia, fecioria și ascultarea.

Făgăduințele acestea, când sunt făcute dintr-o convingere statornică, surpă pe rând toate patimile și izbăvesc pe nevoitor de toate cursele vrăjmașului; căci acestea sunt sfaturile evanghelice și urmarea lui Hristos.

Astfel, **sărăcia** e dezlipirea sufletului de orice lăcomie de avere sau iubire de arginți precum și dezlipirea de gândul averii. Cel dezlipit cu sufletul de acestea, de va și avea avere în grijă, nu va fi împătimit de ea și nu-și va pierde cumpătul când s-ar întâmpla s-o piardă.

Fecioria stă împotriva a toată desfrânarea. Nevoința ei urmărește să ducă firea la liniște sau nepățimire, ca la o stare de la sine înțeleasă a firii, pe care firea a avut-o odată.

Ascultarea însă e făgăduința cea mai grea: *mucenicia pe viață*. Toți i-au zis așa. Greutatea ei, cu adevărat, stă și în îndărătnicia firii, sălbăticită de păcate, dar stă și în scăderile povățuitorilor. De n-au cuvântul acoperit cu viața, de n-au viața duhovnicească sporită și patimile stinse, n-au cu

ce te îndemna la ascultarea desăvârșită, decât cu puterea mărimii sau cu mărimea puterii. Înțeleg o ascultare care oprește mintea ascultătorului de a mai cumpăni cuvântul și pe care să-l facă întocmai, chiar dacă l-ar costa viața. El nu mai face nici o socoteală cu viața, liniștit că duhovnicescul său părinte i-a luat grija vieții și l-a scutit de toate primejdiile socotirii. Desăvârșit nu poți asculta decât de un sfânt. Aceștia însă fug de slujba poruncirii.

Totuși, spre folosul vieții duhovnicești, este de mare câștig ascultând pe oricine; căci ascultarea e rânduie împotriva patimilor minții: mândria, părerea și slava deșartă. Cine are de gând să scape de acestea nu stă să cumpănească sfințenia mai marelui. Ascultarea desăvârșită e vestita *tăiere a vocii* care, de multe ori, e totuna cu tăierea capului. Acela nu mai are război cu necazurile iubirii de sine și nici cu grija vieții, care l-a scos din Rai. *Ascultarea e lepădarea de sine, luarea crucii în fiecare zi și urmarea Mântuitorului. Ea ne învață smerenia care ucide toate patimile și liniștește sufletul.*

În fiecare om, este închisă o măsură a lui, după cum ne asigură Sfântul Pavel (Rom. 12: 3). Peste aceasta, să nu treacă nimeni; dar nici să nu se lenevească nimeni a o ajunge. Arătarea și împlinirea în firea noastră a tuturor darurilor nașterii noastre de sus, din Duhul Sfânt, e ceea ce numim desăvârșirea, cea la măsura fiecărui ins¹⁶.

Fiecare e înzestrat și trimis în lume, să îplinească un rost al lui Dumnezeu între oameni. Dezvelirea și înțelegerea acestui rost sau destin¹⁷ – ascuns în noi, în fiecare, după atotștiința de mai înainte a lui Dumnezeu – care nu poate fi dezgropat fără cunoștința și luarea-aminte a unui duhovnic iscusit, care are grija și meșteșugul să înlătore din tine voia ta cea neprețuită, ca să poată avea loc de ea voia cea bună a lui Dumnezeu, care este ascunsă în tine. Duhovnicul sau starețul ajută și dezvăluie toate intențiile lui Dumnezeu din fiii săi, dăruite lor după măsura credinței ce vor avea s-o aibă.

De aceea, toți nevoitorii trebuie să-și găsească duhovnic încercat, deoarece, *în cele duhovnicești, tot ce nu e din povățuire orânduie și sub ocrotirea smereniei duce la înșelare și la mai mare rătăcire decât înseși patimile.* „Prin știința lui, dreptul, sluga Mea, va îndrepta pe mulți” (Isaia 53: 11). Prin cea prietenie a lui Dumnezeu, despre care nu ne mai tocim, el va întoarce sau va atrage voia omului la voia lui Dumnezeu, vrând și tu ce vrea Dumnezeu. Atunci, va fi în noi ascultarea care era în Hristos Iisus (Filipeni 2: 8) și dreptul, sluga lui Dumnezeu, va întoarce dragostea omului la dragostea lui Dumnezeu, iubind și tu ce iubește Dumnezeu; atunci, va fi în noi simțirea care era în Iisus (Filipeni 2: 5). Va întoarce și mintea noastră de la atâta umblare pustie și o va face scaun al lui Hristos-Dumnezeu, în care sunt ascunse toate comorile conștiinței și ale înțelepciunii (Coloseni 2: 3).

¹⁶ Măsura paharului – spune Părintele Arsenie Papacioc (n.ed.).

¹⁷ „destin”, în sens de rost al omului, de sens al viețuirii lui pământești în conformitate cu înzestrarea sa „genetică” sau cu darurile cu care l-a dăruit pe el Dumnezeu, iar nu în sens de fatalitate. Facem această precizare (deși textul Părintelui Arsenie este limpede), pentru a preîntâmpina ispita unei regretabile confuzii (notă, Cărți Ortodoxe).

La aceste ajungeri însă, nimeni să nu încerce singur, că nu va ajunge sau va ajunge rău. *Toate darurile închise în destinul nostru sunt îngrădite cu suferința și numai la atâtea daruri ajungem, prin câtă mulțime de suferințe putem răzbi cu bucurie. Numai atâta bine putem face, câtă suferință putem ridica de pe el. Numai atâta mângâiere putem aduce între oameni, câtă amărăciune putem să bem în locul celor ce vrem să-i mângâiem. Atâta strălucire va arăta iubirea de Dumnezeu și de oameni în noi sau atâta de puternice vor fi mila și adevărul în noi, câtă văpaie de ură înfruntăm bucuroși pentru Dumnezeu și pentru oameni.*

E bine de știut și aceea că darurile lui Dumnezeu dau o mare putere de a suferi cu seninătate orice potrivnicie în calea darului și, răbdându-le în liniște, toate piedicile cad pe rând, printr-o nevăzută rânduială dumnezeiască.

Lupta începătorului este lupta izbăvirii de patimi, straja atenției la porțile simțurilor, ca să nu intre pruncii vavilonești care, făcându-se bărbați, ar fi mai greu de scos. Deci: cum se arată aceia, să-i și lovească de Piatră, ca să nu ajungi cu ei până la luptă. Năvala de gânduri să nu descurajeze pe începător; toată grija să-i fie să nu primească gândurile. A nu avea gânduri e tot așa de cu neputință, ca și a crede că poți opri vântul. Cu orânduire dumnezeiască, vin și vremuri fără furtună.

Începătorii pot să vadă cum numele Mântuitorului îi izbăvește de asupra momelilor vicleanului, ceea ce-i îndatorează cu o mare smerenie înaintea lui Dumnezeu, că Se luptă El în locul lor. Partea începătorilor este nevoința de a usca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum și grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari și se rup aripile minții. Că, de multe ori, e atrasă mintea dincolo și, furată de vrajă cum e, ușor poate fi mișcată cu bucurie străină. Sfinții Părinți ne atrag luarea aminte să ne împotrivim acestei răpiri a minții, pentru că, dincolo, mari și multe sunt primejdiile în care începătorii pot să-și frângă mintea. Începătorii trebuie să stea cu mintea de strajă la porțile sufletului, ca să nu intre foc străin în cetate.

Vremea nevoinței, pentru unii e mai scurtă; pentru alții, mai lungă; pentru unii, mai ușoară; pentru alții, mai grea; și, pentru foarte mulți, ține toată viața. Iar pentru cei ce nu judecă pe nimeni, zice Mântuitorul că fără nevoință intră în Împărăție (Luca 6: 37).

Fără uscarea izvoarelor rele, fără scoaterea din rădăcini a patimilor – iar locul să fie ars cu lacrimi de pocăință – fără netezirea scurmăturii pe care au făcut-o porcii patimilor în fire, dealuri și văi, nu este chip de a primi pe Iisus și de a ajunge în ceata a doua, a luptătorilor, a celor sporiți. Ceata începătorilor stă sub fericirea sărăciei desăvârșite. Nimic n-a rămas, de care să le fie inima prinsă, nici de ei înșiși. Cât despre patimi – singura lor avuție – prin nevoința cea de bună voie, au risipit-o și au ajuns săraci de avuția aceea, și s-au făcut ca un crin în pustie.

Milostenia

Milostiv este cel ce miluiește pe aproapele din cele ce le-a primit el de la Dumnezeu – fie bani, fie mâncare, fie cuvânt de folos, fie tărie, fie rugăciune, fie putere de a mângâia pe cel ce are lipsă de ea – socotindu-se că este datornic. Milostenia desăvârșită este aceea pe care ne-a arătat-o Hristos, Care a răbdat moartea pentru noi, punându-Se tuturor o pildă și un chip, ca și noi să murim pentru alții, nu numai pentru prieteni, ci și pentru dușmani, când vremea o cere. De la frica de Dumnezeu, trece omul la buna cinstire. De la aceasta, vine cunoștința prin care sunt sfatul și dreapta socoteală.

Rugăciunea neîncetată

„Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ pentru un lucru pe care îl vor cere, se va da lor de la Tatăl Meu Care este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18: 19-20).

Cuvintele acestea, pe lângă înțelesul literei, mai au și următorul înțeles: pământul este trupul, iar mai cu deosebire: inima; cei doi sau trei sunt puterile sufletului care, dacă se vor învoi pe pământ, adunându-se într-un gând, va fi și Dumnezeu în mijlocul lor. *Unirea puterilor sufletului pe pământul inimii înseamnă iubirea, căci numai ea unește cele învrăjbite*. Iar iubirea, cerând ceva de la Dumnezeu, Tatăl răspunde celor doi sau trei de pe pământ, dăruindu-le Iubirea Sa din Ceruri, Care este Fiul Său. Și așa Îl aflăm pe Dumnezeu, Care este iubire, în mijlocul nostru.

Minunea acestei adunări a puterilor sufletului, învrăjbite de fapta ucigașului păcat, nu e cu puțință decât în numele lui Dumnezeu. Rugăciunea neîncetată a fericitului nume: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*, după îndemnarea Sfântului Apostol Pavel: „Neîncetat vă rugați” (I Tesaloniceni 5: 17) săvârșește minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite de păcat.

Stăruim în tot chipul cu puțință asupra unirii lui Hristos cu fiecare din puterile sufletului, precum și asupra puterilor înseși, pentru că mântuirea – singurul lucru ce trebuie cu adevărat – este, pe rând, o lucrare a minții și a voinței, și a dragostei. Mai mult, o lucrare îmbinată armonice și mai mult sporită: puterile sufletești înmulțindu-se, nu numai adunându-se. Sub lucrarea preafericitului Nume, puterile sufletului – mintea, voința și dragostea – se întorc de la iubirea străină, la care le-a încovoiat diavolul, iarăși la Dumnezeu, spre Care erau zidite. Preafericitul Nume ne readuce iarăși din robia contra firii la lucrarea cea după fire.

Darurile Sfântului Botez ne îmbie – lăuntric, prin conștiință și din afară, prin cuvântul Bisericii – la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Lucrarea poruncilor, care păzesc viața curată și dau viață celui ce le împlinește (Neemia 9: 29), tocmai slujba aceasta o are: dezgroparea comorii sau deșteptarea puterilor sădite în noi la a doua naștere, trezirea la viața cea după Hristos și după Duhul Sfânt. Că Dumnezeu Se găsește întru poruncile Sale și, prin porunci, vine la noi și ne strămută întru Sine, după cum și invers: vrăjmașul, prin fărădelegile pe care noi le facem, se strecoară și ajungem la o asemănare cu el. Deci: cei ce ajung la hotarul morții în nelucrarea

poruncilor nu se vor mântui, ca unii ce n-au aflat comoara, ba și talantul de negustorie l-au îngropat în pământ.

Câtă vreme mergem în voia valurilor patimilor, în voia firii povârnite spre păcat, n-avem nicio luptă cu care să ne trezim din cursele vrăjmașului (II Timotei 2: 26) și stăm cu bună credință că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire și noi, de fapt, coborâm cu pace la iad (Iov 21: 13). Dar, **de îndată ce aflăm cum suntem și ne trezim cum trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere.** Dar nu vor sări cu toată urgia răutății lor, că nu le lasă Dumnezeu, ci vor sări cu vicleșuguri și curse, cu minciuni și cu înfricoșare sau cu amăgirea nălucirilor și cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte de-ale lor (Ioan 8: 44), de oamenii amăgiți de ei, care le-ar face toate câte-i învață dracii, dacă ar fi după ei. De aceea zice și înțeleptul: „Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită” (Sirah 2: 1).

Sfinții Apostoli, cei strămutați din lumea aceasta de dragostea Mântuitorului și care, deși se vedeau în lume, nu erau din lume (Ioan 17: 14), totuși au fost preveniți de Mântuitorul, prin cuvântul către Petru: „Simone, Simone, iată, satana v-a cerut pe voi, ca să vă ceară ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta” (Luca 22: 31-32). Pricepem din aceasta, că războiul nevăzut, care se încinge între suflet și diavol, e îngăduit de Dumnezeu să se dea în stadia (în timpul) vieții acesteia. El are legile lui, legi după care noi trebuie să urmăm întocmai, ca, la sfârșitul alergării, să consfințească Dumnezeu biruința noastră, cea ajutată de El și pe potrivă puterii și a râvnei noastre, ca să nu pierdem vremea, mântuirea și smerenia. Că zice un Sfânt Părinte: „Ia ispitele și îndată nu mai e nimeni care să se mântuiască”. Războiul ispitelor e focul care lămurește ce suntem fiecare: lemne, pietre, aramă, paie, câlți sau „pământ și cenușă” (Facere 18: 27), aurul smereniei – dulama lui Dumnezeu, ceea ce numai războiul te poate arăta.

Iarăși despre războiul nevăzut

Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, pregătește-ți sufletul tău de ispită.

(Sirah 2: 1)

Omul are a doua însemnătate după Dumnezeu. El e al doilea termen al religiei și al Revelației. Pentru aducerea omului la valoarea pe care o are de la obârșie, Dumnezeu S-a făcut Om. De aceea, asupra hotărârilor omului, sunt îndreptate toate privirile lumii văzute și nevăzute.

Învățătura creștină nu ar fi completă, dacă n-ar face cunoscut și pe diavol, potrivnicul lui Dumnezeu. Acest potrivnic, însă, nu e un egal în putere cu Dumnezeu sau asemenea cu El întru ceva; este numai un înger răzvrătit, care și-a închipuit că darurile pe care le are, le are prin firea sa și că, dacă ar răstruna pe Dumnezeu de la cârmuirea lumii, l-ar putea lua locul și ar fi el Dumnezeu. Atunci, s-a născut trufia, răzvrătirea, neascultarea, necuviința, iluzia, egoismul, slava deșartă și nebunia, toate: într-un singur gest smintit al minții. Acesta „ca fulgerul” a căzut din cerul lui Dumnezeu pe pământ, încă mai înainte de a fi omul.

Când Dumnezeu a zidit omul, mintea potrivnică a zămislit invidia, văzându-l pe om ascultător și iubitor de Dumnezeu. Drept aceea, l-a amăgit pe om cu bănuiala asupra lui Dumnezeu, l-a învățat neascultarea, i-a sădit în suflet mândria și, în trup, patimile. În urma acestora, dragostea de Dumnezeu i s-a schimbat (omului, n.n.) în frică, vederea duhovnicească s-a întunecat, rămânându-i doar vederea trupească, cu care s-a văzut pe sine. Așa a pus îngerul căzut stăpânire pe om și i-a atras moartea.

Când Dumnezeu S-a făcut Om pentru noi, oamenii, potrivnicul a venit să-L ispitească și pe Iisus. La sfârșitul celor patruzeci de zile de post, în pustia Carantaniei, flămânzind Iisus, a venit și satana, îmbiindu-L să-Și fie milostiv neputinței firii și să facă, din pietre, pâini. Aceasta ar fi fost o minune fără rost. Firea se hrănește nu numai cu pâine, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu.

L-a îmbiat apoi cu strălucirea din afară a tuturor împărățiilor pământului, în schimbul unei singure plecaciuni de închinare. Aceasta a fost cea mai mare nerușinare a satanei, prin care credea că, în schimbul slavei deșarte a strălucirii tuturor împărățiilor pământești, Iisus ar renunța la rostul preaînalt pentru care S-a făcut Om și, „cumpărat” cu slava deșartă, S-ar închina minciinosului. Or Iisus venise, ca să întoarcă pe om de la slava deșartă, la slava lui Dumnezeu și la adevărul că numai Lui Unuia I se cade închinare.

L-a mai încercat, în sfârșit, cu ispitirea de Dumnezeu: de va putea împlini ceva ce a zis Dumnezeu în Scriptură. Iisus a oprit și răstălmăcirea Scripturii, și ispitirea de Dumnezeu; chiar pedepsise ispitirea într-o altă pustie a lui Israel.

Zdrobindu-i puterea amăgirii în sfânt sufletul său, Iisus, întărit de dragostea lui Dumnezeu, a coborât din pustie, să-l biruie pe satan și între oameni. Mai târziu, văzând satana cât jaf îi face

Iisus în păruta lui împărăție, I-a răsculat împotriva pe „fiii săi” (Ioan 8: 44), ca să-L întrebe, să-L ispitească pe El cu munca și cu „moartea de ocară”, oare, nu cumva îi va blestema pe oameni? Ispita aceasta a Crucii, Iisus a primit-o, făcând dovada desăvârșitei lepădări de Sine, nescăzând nimic din dragostea de Dumnezeu și de oamenii care Îi făceau aceasta.

Cu această nouă biruință a Crucii, a coborât la iad, stricând, cu puterea dumnezeirii Sale, porțile iadului. Cu această întreită biruință, Iisus ne-a izbăvit de cel rău și cu aceasta S-a făcut Mântuitorul oamenilor.

De atunci, oricine vrea să fie ucenicul lui Iisus, cu ajutorul Lui, pe aceeași cale, poate birui și el pe satana.

În ce constă calea? În a face la fel. Calea constă în a refuza diavolului orice ascultare când îmbie firii omenești ispitele plăcerii trupești, sufletești sau chiar duhovnicești. Dragostea, bucuria și pacea – acestea sunt roade ale Duhului Sfânt în suflet, nu sunt plăceri. Ispitele lui se cunosc după aceea: că sunt unite cu slava deșartă și cu iubirea de sine și tulbură; pe când darurile Duhului Sfânt sunt dătătoare de pace și de adâncă smerenie.

Ispitirea e o luptă lăuntrică cu satana care vrea să strice din sufletul omului dragostea de Dumnezeu și iubirea de oameni. Iar omul trebuie să se lupte și să facă dovada dragostei de Dumnezeu, repezind iubirea de sine și patimile plăcerii; iar iubirea de oameni să primească toate ocările durerii. Desprinderea firii de patimi nu e fără luptă, iar deprinderea virtuților nu e fără împotrivire. Dar cine se luptă până în sfârșit împotriva înclinării către patimile plăcerii și rabdă toate necazurile durerii pentru ascultarea și dragostea de Dumnezeu se va mântui, adică se va izbăvi, cu nevoința sa și cu ajutorul lui Dumnezeu, de sub stăpânirea și soarta lui satan. Acesta este prețul și plata în războiul nevăzut al lepădării de sine, al ascultării de povățuitor ca de Hristos, prețul și răsplata dragostei de Dumnezeu și de oameni dusă până la tăierea capului, că, prin aceasta, cad toate patimile și puterea celui rău. „Doamne, armă nebiruită asupra diavolului, Crucea Ta o ai dat nouă, că se îngrozește și se cutremură, nesuferind a căuta spre puterea ei, că morții ai sculat și moartea o ai surpat, pentru aceasta ne închinăm îngropării Tale și Învierii” (Tropar care se cântă mai ales la slujba Sfântului Maslu).

Pe plan psihologic, ispitele constau din amenințările sau ademenirile pe care le fac patimile asupra minții, ca să le întrețină și să le crească în fire. Fiecare patimă se prezintă minții ca un „gând curat” – **momeala**. Urmează complacerea minții cu gândul – **asupreală**. Iar de aici, **învoiala** sau **războiul**, sfârșind cu **căderea** sau **biruința păcatului**.

Mintea ajutată de har refuză momeala, biruie asupra asupreală, bate războiul și câștigă. Între Dumnezeu și eu, câștigă Dumnezeu, Dacă însă nu ești convins de primejdia voilor tale în cumpănă cu voia lui Dumnezeu, dacă nu ești convins că iubirea de sine scoate afară iubirea de Dumnezeu, atunci ascultă de ispititorul și i te închini lui.

Din toate părțile, omul e încolțit și războit de vrăjmașul lăuntric nevăzut, prin gânduri păcătoase care caută să pătrundă cu sila, să amăgească, să prindă voința în mrejele lui, să facă sufletul ibovnica lui, să se așeze și să se sălășluiască întru el. E un vrăjmaș neobosit acesta, răbdător, fără număr, fără odihnă, care aci se repede cu năvală, aci încească să se furișeze (Isaac Sirul, *Omilia* 21). Poate cineva să se apere de el? Singur, prin propriile sale puteri, nu, ci numai prin puterea lui Hristos.

Duhul omenesc nu poate stăvili vicleniile diavolilor prin propriile sale puteri. Nici să nu încerce vreodată. Ci, dacă tu chemi Numele lui Iisus, ei nu vor putea sta împotriva nici o singură clipă și nici să lucreze ceva împotriva ta. E cu neputință ca inima să se spele de întinăciunea gândurilor necurate, spurcate, fără chemarea Numelui lui Iisus (Isihie).

„Să știi că a rămâne în picioare nu e treaba ta, nici a virtuților tale, ci a harului Aceluia Care te poartă în brațele Sale, ca să nu cazi în întristare” (*Omilia* 21).

„De cazi, ridică-te, nu te descuraja; de șovăiești, pedepsește-te până ce Dumnezeu Se va milostivi de tine, numai supraveghează-te cât poți, că Dumnezeu te va ajuta” (Sfântul Maxim Mărturisorul, *Omilia* 123).

„În acest război nevăzut, acela care nu încetează lupta și nu pierde încrederea în Dumnezeu nu va fi pierdut, fiindcă Dumnezeu nu părăsește niciodată pe vitejii Săi, cu toate că, pentru scurtă vreme, poate îngădui să fie și răniți. Deci, fiecare să lupte fără răgaz, fiindcă lupta neîncetată este lucru de căpetenie” (Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*).

Niciodată nu trebuie pierdut curajul, din pricina gândurilor necurate de desfrânare, de mândrie, de slavă deșartă sau de descurajare. Acestea nu dau răgaz nici celui mai sfânt om, ci îl sâcâie mereu împotriva voinței.

Pe măsura sporirii sfințeniei, pe aceeași măsură lupta e mai îndârjită. Dacă Dumnezeu îngăduie aceasta, e ca omul să se smerească și să-și recunoască slăbiciunea – să simtă neîncetat trebuința ajutorului de sus. Aceste gânduri rele nu murdăresc pe nimeni, nu murdăresc pe om. Ele, fiind scrâșnirile celui rău, nu sunt fapta noastră; bineînțeles, câtă vreme omul nu cade la învoială cu ele. De aceste asuprelor străine, omul nu va răspunde și nici vreo învinuire să nu-și facă atâta vreme cât le stă împotriva și nu se îndulcește cu ele. De aceste gânduri, nu va scăpa nimeni din cei ce vor să sporească în viața duhovnicească, ba, nici nu trebuie să scape. Altfel, n-ar mai fi luptă, n-ar mai fi nevoiță, n-ar mai fi ucenicie duhovnicească, nici sporire, nici înălțare. Atunci, n-ar mai fi trebuință nici de harul neîncetat de la Dumnezeu. Omul nu și-ar mai cunoaște nici slăbiciunea și nici de smerenie n-ar mai avea trebuință.

„De îndată ce harul semuiește¹⁸ că omul începe să-și piardă încrederea în înțelepciunea sa, îngăduie ispitelor să-l năpădească și să-l asuprească din ce în ce mai tare până ce, în sfârșit, omul

¹⁸ Observă, sesizează.

își va recunoaște slăbiciunea și se va grăbi să strige către Dumnezeu, cu umilință. Așa ajunge omul la măsura bărbatului desăvârșit, prin credință și încredere în Fiul lui Dumnezeu, și să se ridice până la dragoste.”

„Gândește-te mereu la Dumnezeu și El Se va gândi la tine, căci, precum sunt de aproape una de alta pleoapele ochilor, așa sunt de aproape și ispitele de om. Dumnezeu le îngăduie, pentru binele tău, ca, adică, tu neîncetat să bați la poarta Lui, pentru ca gândul Lui să se sălășluiască în duhul tău, ca tu să te apropii de El în rugăciunile tale și inima ta să se sfințească prin pomenirea Lui.”

Fericit bărbatul care și-a recunoscut slăbiciunea, căci această cunoaștere va fi temelie și început al oricărui bine. Însă nimeni nu-și va putea cunoaște slăbiciunea, dacă nu l-ar năpădi dovezile neputinței. Căci, din cumpănirea neputinței sale cu ajutorul lui Dumnezeu, va recunoaște cineva măreția Acestuia din urmă. Cine însetează după ajutorul lui Dumnezeu, unul ca acesta se roagă cu ardoare și, cu cât mai mult se roagă, cu atât mai smerită îi va fi inima.”

Dar e de ajuns să fii mai „puțin credincios”, ca să te trezești prins în logica neputinței și a infirmității firii, ca și cum acestea ar avea ultimul cuvânt. De îndată ce logica aceasta face spărtură în credință, corabia sufletului ajunge printre stânci și cârmuirea lui nu mai e o treabă ușoară; mai ales când cele mai multe colțuri stau ascunse. Iată ce stări creează ispita neputinței evidente, când dă peste un suflet puțin credincios, care n-o poate lua către virtutea credinței și către smerenie. Faptul descoperă necunoscutele neputinței și alte neputințe apar în serie.

Căderea în întristare dovedește lipsa de răbdare cu sine însuși, arată prezența mândriei care chinuiește pentru înfrângere și mai arată și o credință amestecată cu necredință. La nivel sufletesc, patimile se sprijină unele pe altele, se cheamă întreolaltă și îl strâmtorează pe nevoitor, să se lase păgubaș de cale, dacă nu și de viață. Pe temeiul neputinței evidente, patimie prind mintea într-un cerc vicios și o strâng la sugrumare. Ieșirea din strâmtoare n-o mai poți face singur. Trebuie să te smerești și să mergi la altul, să ceri ajutor. Când mai pătimești și de mândrie, nici Dumnezeu nu-ți mai ajută de-a dreptul, ci numai printr-un altul, dacă te smerești și te duci să întrebi.

Când cazi din viața duhovnicească pe plan biologic, fiecare patimă are primejdia ei, până și lenea. Aceasta face sufletul molatec și uituc, incapabil de nevoie, incapabil de ascultare și mulțumit de sine. Sufletele leneșe nu se izbăvesc de patimi, nici de pământ nu se desprind. **Lenea e climatul sufletesc în care se dezvoltă patimile**; trupul îndărăpțează, sufletul se împuținează. Alte patimi cresc, care deviază și slăbesc mintea. Dovezile neputinței nu îndrumă pe leneș spre smerenie, ci spre sentimentul inferiorității, iar când i se îndreaptă scăderile (de către cei nevoitori, n.ed.), în loc s-o ia către îndreptare, o ia către mania persecuției. Nevoința acestora trezește în leneș invidia care taie legătura sufletească cu aproapele și cu orice sfat. În sensibilitate, se nasc complexe și conflicte, iar în minte, obsesii. Calea bolilor reale sau fictive e

deschisă. Nevrozele rod temeliile liniștii, pomenirea lui Dumnezeu scade, sufletul se destramă. În felul acesta, ne trezim scoși de pe planul religiei și aruncați în domeniul patologiei psihice.

Dar nu sunt mai mici primejdiile nici în cealaltă extremă a ușurătății sufletești, domeniul fanteziei. De multe ori, patima plăcerii se rafinează și se retrage din simțuri, odrăslind pe plan psihologic, în închipuire. **Domeniul fanteziei e preferat de scamatorul rătăcirii.** „Pe câți nu-i face el (satana) sfinți în fantezie, pe câți nu i-a preoțit”, pe câți nu i-a dus de minte până la ucidere. Înșelații, maniacii, religioșii – haina calugărească nu i-a stingherit – toți aceștia au ascultat orbește de diavol, care o făcea pe îngerul luminii până i-a smintit din dreapta socoteală. La așa rătăcirii sporesc nepricepuții când înghit momeala rafinată a plăcerii – opusă nepătimirii – când leapădă sfatul și nu-și temeinesc sufletul pe lepădarea de sine și pe dobândirea smereniei.

Adevărat e că Dumnezeu nu îngăduie omului ispite mai presus de puterea lui de a le trece, dar, dacă nu le trece, e numai vina omului. Omul nu vrea cu adevărat să iasă din stufărișul patimilor minții. Nu vrea să lepede întru totul slava deșartă. Nu-i place starea duhovnicească a îndreptării. Nu mai are înțelegerea ei. De aceea și vorbește cam așa: bucuros și-ar îndrepta scăderile, dacă ar fi tratat frumos, cu vorbă blândă, mai duhovnicească; dar așa...? Așadar, ar trebui să spunem cuvinte frumoase lăstarilor sălbatici, fără să punem mâna pe foarfece.

Aceștia nu văd că, pentru ei, sunt mai bune măsurile decât sfaturile. Iar când nu mai văd nimic bun, atunci s-au smintit.

Nemulțumiți de călugăria adevărată, evadează în domeniul fanteziei, unde îi așteaptă minciinosul, cu mare bucurie. El li se face mângâiere, arătându-le că ei au dreptate și, pe dată, li se face povățuitor „de la Dumnezeu”, învățându-i el, (diavolul) „virtuțile”, osândind pe cei ce nu le-au împlinit dorințele, cum era odată, pe vremea copilăriei.

Nemulțumirile nu se sting, ci cresc; sporesc conflictele care sunt rădăcina nevrozelor; toate duc la o lume fictivă, la halucinații, la o totală contrafacere a vieții duhovnicești, pentru simplul și unicul motiv că, în infirmitatea lor, altul e duhul după care s-au luat pe cale în intimitatea lor. Rătăciții toți au sărit de pe alfabetul călugăriei care începe cu lepădarea de lume și de orice slavă de la oameni, cu lepădarea de sine, pe care n-o duci decât sub o ascultare continuă, care să-ți taie toate voile; n-au săvârșit lupta cu patimile care, cu trecerea vremii, se ascund în gânduri deviate, cu care rătăcesc mintea.

Luptătorii care n-au învățat temeinic meșteșugul războiului se trezesc luați ostatici și bun e Domnul, de-i mai scapă.

Fantezia caracterizează pruncia. Mulți, din motive endocrine, din ușurătate, din lene sau din mecanisme sentimentale, s-au fixat în vârsta copilăriei și au rămas cu o minte de prunci. De multe ori, se întâmplă și fenomenul împuținării de minte. Anii merg spre bătrânețe, mintea, spre copilărie. Fenomenul acesta de înapoiere a minții e unul dintre cele mai triste.

Calea călugăriei nu e o cale după firea aceasta, ci, una mai presus de fire. Frumusețea ei atrage, dar, pe drum, puterile s-aleg: unora, le cresc; altora, le scad. Cercările, aceleași cercări, pe unii, îi întăresc, pe alții, îi slăbesc.

Cercarea cel mai greu de trecut, când ai rămas pe plan psihologic, e frica de smerenie, mai ales când seamănă a umilire sau a înjosire. În fața sentimentului de frică, dai un examen: te birui pe tine însuți, te depășești sau bați în retragere. Teama te duce spre una din aceste două direcții opuse: sau trezești în sufletul tău curajul de a primi realitatea ta în față și, așa cum e, și, prin aceasta, crești sufletește și birui trupul; sau, în cazul negativ, te copleșește frica și aceasta se întinde peste toate adevărurile, te închizi în rătăcirile tale, în prejudecăți. De o iei așa, atunci, întotdeauna faci pe altul vinovat de greșelile tale, conflictele cu alții nu se mai termină, teama de pedeapsă crește, ba, inconștient, te pedepsești singur prin nevroze sau boală. Leacul ar fi: **eliberarea din mecanismul sentimental de copil**, dezlegarea din riscurile fanteziei. *Seninătatea e făcută din temeri învinse*. Frica înseamnă nevoia unei depășiri, chiar dacă aceasta s-ar face cu „curajul, de frică”.

În rezumat, **ispitele aceasta fac: aleg trebnicii de netrebnici**. Într-unii, ispitele desăvârșesc ascultarea și dragostea de Dumnezeu în suflet, iar în ceilalți, le șterg pe acestea și pun în loc ascultarea de sine: (aceștia sunt) credincioșii lui Dumnezeu până în ceasul de ispită, iar în ispită, cad; aceștia sunt călugării (și toți ortodocșii) care urmează bucuroși pe Iisus până pe muntele Ferișilor, dar se leapădă de El în curtea lui Caiafa.

Drepte sunt căile Domnului și cei drepți merg pe ele în bună pace, iar îndărătnicii, pe aceleași căi, se poticnesc și cad (Osea 14: 19).

Pentru calea călugăriei, trebuie sănătate deplină și maturitate de minte. **Mecanismul vieții duhovnicești nu se declanșează decât în sufletul care are curajul umilinței**. „Înjosirea în fața lui Dumnezeu, disprețul de sine și lepădarea voinței proprii, iată cele trei arme ale sufletului ” (Avva Pimen). Iar până să se declanșeze mecanismul vieții duhovnicești, „de vrei să fii cunoscut de Dumnezeu, fii, pe cât e cu putință, necunoscut de oameni” (Avva Teognost).

Asprimea aceasta nu e ultimul cuvânt, e numai un mijloc de adunare lăuntrică și de descotorosire de patimi. Celui smerit, celui ce se leapădă de sine în întregime, i se deschid tainele dragostei dumnezeiești.

Calea e măreață, dar plină de primejdii și de priveriști amețitoare. Nu poți călători la adăpost, decât condus de mâna nevăzută a lui Iisus, prin conștiința unei călăuze încercate.

Tâlcuirea rânduiei la intrarea în monahism

Cel mai frumos dar pe care-l putem face noi lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înșine, pe viață.

(Părintele Arsenie Boca)

Intrarea în călugărie se săvârșește în vremea Sfintei Liturghii, îndată după intrarea cea mică cu Evanghelia.

Spre știință, vom spune pe scurt: **Sfânta Liturghie este slujba de căpetenie a Bisericii Ortodoxe, în care e reprezentată viața și învățătura Mântuitorului, precum și lucrarea de mântuire a omului, prin jertfa Sa de pe Golgota. Sfânta Liturghie este repetarea sau continuarea peste veacuri a aceleiași Jertfe și Taine.**

Fratele care vine la călugărie este o roadă a acestei Jertfe. *Brațele părintești* îl așteaptă întinse (deschise) pe Cruce. Aceasta e cea mai puternică chemare ce s-a putut rosti vreodată oamenilor. În fața ei, părăsim viața cea ușuratică a firii și dorim aprins să dăm și noi vieții noastre același înțeles.

Iar slujitorul Tainei lui Dumnezeu, Preotul sau Arhiereul, îl primește pe fratele înaintea ușilor împărătești, deschizându-i urechile dragostei, prin cuvintele Domnului: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați (cu păcatele) și Eu vă voi odihni pe voi” (Matei 11: 28).

Păcatele și patimile ostenesc și încarcă, slăbesc și apasă sufletul în întuneric. Dorul acesta după odihnă este fundamental în suflet. Acestui dor, nimeni și nimic nu-i pot răspunde, decât numai Iisus. De la El, învățăm smerenia și primim odihna, adică, nepătimirea.

Cuvântul de lămurire prin care fratele e adus înaintea lui Dumnezeu continuă în privința dorinței sale. În fața sfințeniei lui Dumnezeu, avem deodată aceste simțăminte contradictorii: de frică și de bucurie, de teamă și de atragere. Dar nu numai Mântuitorul e de față în mod nevăzut, ci și Preasfânta Sa Maică, Sfinții Săi Îngeri și toți Sfinții cei dintre oameni sunt de față. Asupra hotărârii fratelui cu destinul sufletului său, stau plecate privirile întregii lumi văzute și nevăzute. Aceștia sunt martorii noștri în ziua răsplătirii, când Mântuitorul nostru va veni să judece viii și morții, nu după cum vom făgădui și mărturisi cu gura, ci după cum vom păzi și împlini cu fapta cele ce vom făgădui.

Deci, e întrebat fratele: de ce a venit în fața Altarului, în fața Jertfelnicului Domnului? Iar fratele răspunde, spunându-și dorința călugăriei. Dorința aceasta e însă o convingere a celui ce dorește să fie învrednicit a intra în cinul monahal. Preotul confirmă bunătatea și fericita alegere a fratelui. Fratele a ales biruința asupra firii, urmează să o câștige însă prin ostenele și suferințe. O atare hotărâre, ca să ducă la rezultat, trebuie să îplinească o condiție esențială: să fie o hotărâre a libertății sale. **Libertatea conștiinței, putința de a alege o cale sau alta, pe care să meargă în viață, o are numai omul. Libertatea conștiinței e cel mai adânc bun spiritual pe care-l**

avem la îndemână în viață. Acesta e factorul de care Biserica ține seamă și care garantează seriozitatea convingerii, a alegerii, precum și statornicia. Sila împrejurărilor, a neputințelor și a înfrângerilor, dacă nu se vor converti în convingeri, nu stau garanție pentru călugărie. **Făgăduințele călugăriei sunt, așadar, pe viață; iar viața, petrecută într-o mănăstire.**

Urmează, în întrebări și răspunsuri, cele trei făgăduințe sau voturi monahale. Prima este fecioria; a doua, ascultarea de povățuitor, de preot; iar a treia, sărăcia, lipsurile și strâmtorările vieții călugărești. După aceste trei făgăduințe din partea fratelui, Preotul sau Slujitorul Tainei lămurește mai pe larg în ce constau aceste sfinte făgăduințe.

Mai întâi, că sunt date în fața Celui Sfânt, că sunt scrise de îngeri și că vom da seama de ele și la sfârșitul lumii. Trăite de către călugăr aceste făgăduințe, prin ele, se arată, în viața noastră, viața Domnului, întrucât *El este însăși viața veșnică*. **Viața monahală nu este o viață după trup, ci după Duh.** Poftele trupului trebuie stinse. Cuvinița față de om trebuie câștigată și mintea, curățită de necuviințe, prin nevoițe, căci și trupul este chemat la sfințenie și la viață veșnică. De aceea **și el, trupul, trebuie făcut ascultător de Dumnezeu.** Postul, osteneala și privegherea îl îmblânzesc. „Ascultare să ai către toți”. „În ascultări, fără cârtire” zice Preotul. La viclenele gânduri, să te aștepți, care vor să zdruncine hotărârea de a merge prin greutate în urma lui Hristos. Acestea vor să te întoarcă înapoi, de la calea Domnului, iarăși la calea firii. **Firea trebuie tămăduită de frica în fața suferinței.** Pentru dobândirea vieții duhovnicești, trebuie să biruim toată dragostea firii, chiar și dragostea de părinții după trup. Nici dragoste de sine, nici dragoste de slavă să nu mai ai. Nu împărți sufletul tău, ci adună-l din toate și dă-l întreg lui Hristos. De toate să fii sărac, ca să atârni întru totul de Dumnezeu. Oamenii te vor defăima, neînțelegându-ți viața, dar tu nu uita că nici viața lui Iisus n-au înțeles-o cei ce L-au răstignit. Oamenii prea legați de fire n-au înțeles niciodată viețuirea cea mai presus de fire; de aceea, s-au temut de ea ca de un rău, ca de o mustrare, iar pe cei ce au trăit mai presus de fire, i-au făcut mucenici. Cuvioșii au trăit de bună voie o viață de mucenici. Viețile Sfinților ne sunt nouă hrană și curaj în a urma lui Hristos, precum și convingerea că e cu puțință această urmare. Hristos, făcându-Se Om, ne-a dat nouă această puțință. Cu toate acestea, **viața după Hristos nu-i o viață de vis sau de visători și, nici o viață cu minuni.** Lepădarea de sine și crucea rezumă toate greutatețile ce le vom avea cu firea cea veche și ne prevestesc multă umilință în lumea aceasta. Dar, când le vom pătimi, tocmai acestea fac dovada că viața noastră e după Dumnezeu. Întru aceasta stă puterea de a ne bucura întru necazuri. Cu trupul, ne amărăm pentru greutatea virtuților, iar cu sufletul, ne bucurăm pentru plata pe care o aduc.

Fratele este întrebat dacă poate mărturisi această concepție de viață.

Cu harul lui Hristos, acest fel de viețuire este cu puțință.

Preotul se roagă în continuare lui Dumnezeu, amintind și fratelui că dragostea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos e mai mare decât dragostea celui mai mare Sfânt după Dumnezeu;

de aceea, Dumnezeu nu uită de om, cum uită omul de Dumnezeu. De aceea, El știe darul fratelui și adaugă la dânsul și puterea Sa, spre împlinirea poruncilor Sale.

Sfaturile evanghelice, prin făgăduința solemnă, devin porunci. *Cel mai frumos dar pe care-l putem face noi lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înșine, pe viață.* Dumnezeu primește și îmbrățișează, apără și întărește un asemenea dar. Abia cu această dăruire a dragostei, prindem putere asupra greutăților, asupra neputinței firii și căpătăm curaj în nevoie. Un Duh nou se sălășluiește întru noi, din clipa aceasta; îl avem noi mai de mult (de la Sfântul Botez), dar acum a prins El inima noastră cu razele Lui. Căci Duh dumnezeiesc este Dragostea Care a făcut Sfinții.

Cu capul plecat și cu cartea rânduielii călugăriei pe cap, Preotul se roagă lui Dumnezeu să-l primească pe fratele acesta în ceata celor ce au părăsit toate cele lumești și s-au făcut vrednici de Dumnezeu, ca, întărit de adevăr și îngrădit de Duhul Sfânt, hotărârea fratelui să fie neclintită în războaiele cu meșteșugirile potrivnice. Biruința se câștigă prin răbdare întărită de Dumnezeu cu har și prin rugăciunile Maicii creștinătății, Preasfânta Stăpână de Dumnezeu Născătoare și ale tuturor Sfinților întru care S-a preaslăvit Dumnezeu Cel în Treime închinat.

Toți își pleacă capetele...

Preotul din nou se roagă lui Dumnezeu să-l primească și pe fratele acesta, care și-a ales, din feluritele căi de mântuire, pe aceasta, a jertfei de sine. Rugăciunea continuă: „Poftele și gândurile firii să fie ridicate de la dânsul deodată cu tunderea părului, al căror semn este”. *Păzirea poruncilor aduce în fire sfințenia Celui Ce a dat poruncile.* Preotul mai cere de la Dumnezeu și darul neștrămutatei hotărâri a fratelui, voința oțelită care i-a caracterizat pe nevoitori. Cu acestea, Slujitorul Sfintei Liturghii se apropie de Cel Ce nevăzut săvârșește Taina: Hristos. Întinde mâna sa spre Sfânta Evanghelie așezată în fața icoanei Mântuitorului din tâmplă¹⁹ și zice: „Iată, Hristos aicea nevăzut stă de față”. Și Preotul îl mai întrebă o dată pe fratele dacă face pasul călugăriei de bună voie, deplin iber, fiindcă numai acesta e factorul sufletesc hotărâtor în calea omului. Ba, mai mult, duhul omului, în adâncul ființei sale, e libertate. Acesta e darul lui Dumnezeu făcut omului, prin care l-a deosebit de toată făptura văzută și l-a înrudit cu îngerii și, cu aceasta, l-a făcut capabil de viață îngerească. Călugăria e, așadar, o logodnă cu modul, mai presus de acest veac, al vieții îngerești. Fratele afirmă definitiv libertatea conștiinței sale în fața Celui Ce-i va desăvârși și libertatea. Logodna aceasta începe însă cu foarfecele, uneltele care taie vâlul necunoștinței de Dumnezeu de pe suflet sau mrejele patimilor de pe minte. La această tăiere, nu numai că te învoiești, dar săruți și mâna (autoritatea) povățuitorilor tăi și săruți și foarfecele (mijloacele fizice sau morale) cu care se face această dezrobire a sufletului și a minții, de patimi.

Aceasta a fost ultima zi din viața ta, în care ai mai avut păreri personale și voință proprie. De la logodna cu îngerescul mod de viață, intri sub o nouă lege. De acum, tăierea voinței și a toată părerea îți este ție lege. Aceasta, o ai din mâna lui Hristos... În lumea nevăzută sunt mii și

¹⁹ catapeteasmă

milioane de îngeri și numai o singură voce: a lui Dumnezeu. **Prin călugărie, intri în această lume, ca să completezi ceata a doua îngerească, cea care scăzuse**, pe care, Dumnezeu a hotărât să o completeze (împlinească) cu oamenii care, în trup greoi fiind, biruiesc în lupte pe îngerii căzuți prin neascultare. De aceea, ca să sui la sfârșitul zilelor tale la această destinație cerească, trebuie să-ți înveți riguros firea de a nu avea pe pământ altă voie, decât numai voia lui Dumnezeu, precum și în cer.

Ce rost mai au aceste foarfeci?

Foarfecele (povăturile, muștrarea, dojenile, scara sau măsurile) au rostul tăierii patimilor, căci, cu tăierea vocii, se taie toate patimile. Iar al doilea rost al foarfecelor este venirea la cunoștința Adevărului, Care este Hristos. Adevărul este Ființă vie; noi încă suntem ființă, dar: ființă prinsă în amăgiri. Trebuie tăiate amăgirile, ca să fiintăm în Adevăr, adică în Hristos. El e ușa la Casa Tatălui, iar Duhul e cheia (pentru acela) căruia Fiul îi deschide. Aceasta-i cunoștința Adevărului cu noi, cu calea noastră după Duh, cu destinația noastră cerească. Pe acest înțeles, luptătorul primește un nume nou, după al unuia din Sfinți, care bine s-au nevoit. De aici începând, de la darea numelui, monahul e un nou botezat care-și înțelege personal Botezul. Acesta nu e reprezentarea primului Botez, ci: înnoirea lui. Viața lui viitoare, deși continuată pe pământ, va avea să fie o slavă a Sfintei Treimi. Întreaga Sfântă Treime Își face sălaș într-un ales. Chemați sunt mulți, dar vin numai câte unii, care se aleg.

Cu acestea, începe noua îmbrăcare întru Hristos, iar din afară, văzându-se cele ce urmează:

Mai întâi, **cămașa albă**: haina luminoasă a Sfântului Duh, harul luminii dumnezeiești care stinge pentru totdeauna mohorâciunea întristării din patimi și luminează firea cu slavă dumnezeiască. Acum, e logodna cu darul luminii de pe Tabor; urmează lucrarea de o viață și înmulțirea, până cuprinde în dumnezeiasca văpaie nu numai sufletul, ci și trupul. Aceasta e haina noastră, haina de lumină pentru ziua de nuntă a Fiului, care este la sfârșitul veacului acestuia și începutul veacului viitor.

Urmează **paramantul**, a cărui însemnare, ca să n-o uităm, e scrisă pe el: „Luați jugul Meu peste voi și vă învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun și sarcina Mea, ușoară” (Matei 11, 29-30). Iar din proroci: „Dat-am spatele Meu spre bătăi, obrazul Meu, spre palmuire și fața Mea n-am ferit-o de scuipări”. Iisus e arătat de Revelație și ca Înger de mare sfat (Isaia 9: 5), ca Unul Ce a descoperit desăvârșit calea de mântuire. Cu această cale, a Îngerului de mare sfat al lui Dumnezeu, ne logodim și, din această pricină, *calea scrisă pe paraman e numită a îngerescului chip*. Căci acestea nu sunt cuvinte dintre cuvintele oamenilor, ci, dintr-ale îngerilor.

Crucea amintește de toată lucrarea de mântuire, de umilirile prin care a trecut Iisus, nevinovat, de desăvârșita sa jertfă de Sine. La aceeași cale, ne făgăduim și noi: printre ocări și scuipări, căci noi vrednici suntem de ele. Jertfa Mântuitorului a dat Crucii puterea de alungare a

meșteșugirii potrivnice. „Crucea este podoaba Bisericii, crucea este întărirea credincioșilor și, dracilor, rană”. „Armă împotriva diavolului, crucea Ta ne-ai dat-o nouă...” cântă Biserica.

Dulama n-are decât însemnătatea culorii negre, semnul lepădării de lume. Lumea îmbracă haine colorate; călugărul stinge de pe sine culorile, cu viața cernită a pocăinței.

Cingătoarea au descoperit-o luptătorii, pentru că, prin ea, își măresc puterile de luptă. Călugărul are această luptă: omorârea firii sale celei vechi și nevoița înnoirii duhului.

Culionul vine de la coif, care e un acoperământ de luptă, cu rostul să acopere capul, de săgeți. El înseamnă nădejdea de mântuire în lupta cu patimile, cu firea, cu viclenele gânduri, căci adeseori primim săgețile deznădejdiei în cap. Dacă însă suntem întăriți lăuntric cu credința, nădejdea și dragostea lui Dumnezeu – trei paveze aprinse ale Duhului Sfânt: una a minții, una a inimii și una a voinței – săgețile vicleanului nu ne ating, ci îl ard ale noastre pe el, căci, celor întăriți în smerenie, le-a făgăduit Dumnezeu să-l ardă pe vicleanul cu sabia Duhului.

Rasa amintește hainele de zale care apără pieptul și toate încheieturile. Rasa e îmbrăcămintea cuvioșilor care sting toate gândurile rele și îndemnurile voii proprii, smerindu-le cu gândul morții. Haina aceasta de luptă are, de asemenea, culoarea neagră. Cu gândul morții, omori plăcerea pătimasă de viață deșartă. Culoarea neagră a îmbrăcăminții călugărești nu are însemnătatea de doliu, pe care această culoare o are la mireni.

Sandalele sunt încălțăminte ușoară a alergării în luptă, căci mult trebuie să alergi până plinești gătirea Evangheliei păcii. Până la pacea nepătimirii, e mult de alergat; și totuși trebuie ajuns la pacea evanghelică (pentru care avem Evanghelia) în termen. Termenul dobândirii biruinței asupra patimilor e: până este ziuă, adică: mai înainte de seara vieții sau chiar a morții.

Ca să știm cum să ne împărțim vremea sau stadia vieții acesteia, aducem la mijloc cuvântul Sfântului Ioan Scărarul: „Celor începători, știrea că sunt după Dumnezeu le-o dau pașii lor care sunt roadele smereniei. Celor din stadia din mijloc, dispariția luptelor, iar celor desăvârșiți, manifestarea și prisosința luminii dumnezeiești”. „De vrei să te faci călugăr, fă-te tot ca focul” (Avva Iosif către Avva Lot).

Mantia se vede în zugrăvelile Sfinților Mucenici, ca aparținând și ea îmbrăcăminții ostașilor. De la dobândirea nepătimirii, firea omenească se bucură de harul luminii dumnezeiești, ca și îngerii.

Mantia, deși e neagră, ea nu înseamnă gândul morții; deși cuvioșii adormiți se înfășoară într-o mantie. Mantia e o îmbrăcămintă plisată, ceea ce amintește o îmbrăcămintă cu raze, a unei lumini necreate, țâșnind ca fulgerele din Ființa lui Dumnezeu, așa cum s-au învrednicit s-o vadă pe Muntele Tabor: Petru, Iacob și Ioan și aceasta, numai cât îi este cu putință firii omenești. Aceasta este îmbrăcămintea nestrăicării și a sfințeniei, lumina dumnezeiască în care au strălucit mulți „oameni după fire și dumnezei după har” (Sfântul Simeon Noul Teolog).

Camilafca e un văl ușor, aproape străveziu, care coboară de la cap, pe corp. Deși e negru și el, dar nu însemnează gândul morții. El e un simbol al minții care, sub puterea curățitoare a harului, devine străvezie, devine de culoarea cerului și se vede pe sine ca lumină înțelegătoare. Aici e o mare taină a vieții duhovnicești. Altarul minții – în care S-a sălășluit Hristos de la Sfântul Botez – devine tot mai luminos și lumina dumnezeiască din Iisus străbate catapeteasma, care este trupul în întregime a lui, și, astfel, mintea noastră se unește cu mintea lui Iisus Hristos, cum spune Sfântul Apostol Pavel, și tot trupul nostru se face primitiv de lumină înțelegătoare. Iată unde are să ajungă rugăciunea minții, să străbată nu numai luptele, ci și nepătimirea.

Într-o atare trăire și deplinătate de duh, mintea nu-L mai cugetă greșit sau rătăcit pe Dumnezeu ca „obiect”, ci ne întâlnim noi și Dumnezeu în același subiect al unei astfel de cunoașteri mai presus de firea de dincoace a minții. Dumnezeu este Subiectul universului văzut și nevăzut și tot universul este obiectul cugetării lui Dumnezeu. Deci: **Dumnezeu gândește lumea, iar nu făptura Îl gândește pe Dumnezeu.** Când face aceasta, când făptura Îl gândește pe Dumnezeu, nu e de mirare că nu-L găsește, de vreme ce-L face ceea ce nu e: obiect.

În felul acesta, Hristos se face hrană a minții noastre, căci în ea (în minte), s-a sădit putința unirii omului cu Dumnezeu.

Metaniile sunt o asemănare a sabiei. Rugăciunea minții este sabia duhului, care taie gândurile rele, cu numele lui Iisus. Propriu-zis, Iisus ne izbăvește neîncetat de luptarea potrivnică. „Cu numele Lui Hristos batem pe vrăjmași, căci armă mai puternică asupra diavolului, ca numele lui Dumnezeu, nu este în cer sau pe pământ” (Sfântul Ioan Scărarul).

Crucea de mână amintește noului mărturisitor că: lepădarea de sine și luarea crucii sunt o permanență în toată vremea duhovnicească. Bobul care nu vrea să moară – fie chiar și de grâu – nu mai aduce nicio roadă. Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

Făclia nu este numai o simplă luminiță sau o simplă candelă aprinsă. Însemnarea ei în rânduiala călugăriei e mult mai cuprinzătoare. Vrea să spună că: noi înșine să ne transformăm într-o făclie. Noi suntem pietrele, lemnele sau jertfa de bună voie, aduse pe altarul Prorocului Ilie, altarul de dovedire a adevăratului Dumnezeu. Iar de foc, Se va îngriji Dumnezeu. Dovezile existenței Celui Preasfânt, cele mai strălucite dovezi, sunt Sfinții în lumina dumnezeiască. Acești biruitori asupra firii, a zidului, a vălului necunoștinței de Dumnezeu duc irezistibil pe oameni să dea slavă și să-L cunoască pe Dumnezeu. Așa au strălucit ca soarele: Avva Sisoe, Avva Pamvo, Avva Siloam, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Serafim de Sarov, Sfântul Ioan Hozevitul, ca să nu-i pomenim decât pe cei mai cunocși.

După ce noul monah a primit toată îmbrăcămintea și uneltele de ostaș al Duhului, Preotul îl binecuvintează: Aceștia sunt fiii Tatălui Meu, binecuvântații Sfintei Treimi.

Preotul, iconomul Tainelor lui Dumnezeu, se roagă pentru noul monah, să fie numărat în ceata cuvântătorilor de Dumnezeu și scris în cartea vieții. Să străbată, în lumea aceasta, toată

calea ascetică, prescurtată în icoana călugărului răstignit pe cruce, interiorizat, cu făcliile aprinse, deși în afară patimile îi strigă toate: „Dă-te jos de pe cruce!”.

Cu acestea, noul monah este dus într-o strană. Așa i se dă un loc în Biserica luptătoare. Și continuă Sfânta Liturghie, în care se ivește rugăciunea pentru noul luptător al Duhului: să fie acoperit de către săgețile potrivnicului și ajutat de Dumnezeu, ca să petreacă în smerenie, dreaptă credință și neprihănire, ca să biruie firea cea veche a patimilor, ca să crească într-însul Omul cel nou, Hristos.

Ectenia continuă... „și pentru iertarea păcatelor lui”...

Călugăria nu numai că șterge tot trecutul păcătos, ci e și dătătoare de mare har, e Taină mare a Pocăinței.

Avva Moise Arapul „cel dintre tâlhari” a ajuns preot.

Sfânta Liturghie (se) orientează și ea, cu atenție, către noul mărturisitor al jertfei, care acum e un nou botezat. Trisaghionul (cântarea „Sfinte Dumnezeule...”) e al Tainei Botezului sau al Praznicelor împărătești: Câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat. Bucurie în cer s-a făcut, bucurie împărătească.

Stihurile „Apostolului călugăriei” sunt profetice: **„Domnul este luminarea mea și Mântuitorul meu, de cine mă voi teme? Domnul este scutitorul vieții mele, de cine mă voi înfricoșa?”** (Ps. 26: 1, 2).

Până aici, nu s-a arătat și latura de primejdie a războiului. Pot apărea lupte ascuțite, răniri, amăgiri, curse, înfricoșări, vedenii mincinoase, năluciri, halucinații, înspăimântări. **Mulțimea curselor, o trece smerenia. Ea nici măcar nu e atinsă. Vedenii nu primi, în primejdii, atârnă-te de Dumnezeu.**

„Apostolul călugăriei” reamintește încă o dată simbolul îmbrăcăminții de război. Frații sunt îndrumați de Apostolul Pavel să-și întărească curajul, întemeindu-se pe tăria puterii lui Dumnezeu (Efeseni 6: 10). Firea noastră, trebuie să o îmbrăcăm cu toate armele cu care l-a bătut Iisus pe potrivnic. Căci nu luptăm împotriva firii, ci, împotriva duhurilor răutății care au abătut firea de la Dumnezeu. Cu armele lui Dumnezeu, vrăjmașul spiritual (diavolul) poate fi biruit de om, care luptă într-un cort material (Efeseni 6: 11-18).

Ca începători, avem a ne lupta cu patimile noastre și să deprindem sau să învățăm smerenia care e noua armă pentru curse mai grele. Războiul cu diavolul e al celor sporiți și desăvârșiți. Acesta e prin îngăduința lui Dumnezeu: fie ca, prin om, Dumnezeu să-l judece pe diavol, fie ca, pe om, să-l smerească prin potrivnici. *A sta drept în luptă nu e al firii omenești, nici al virtuților tale, ci al harului lui Hristos și al tot ajutorului lui Dumnezeu.* „Apostolul călugăriei” încheie cu un stih de smerenie din Psalmi, după care începătorul, prin firea sa, e un sărac, un neputincios, dar care poate striga în conștiința sa către Dumnezeu și e auzit și izbăvit de toate necazurile lui.

De la cunoașterea acestei sărăcii din fire, a sărăciei noastre de Duh, de aici începe îmbogățirea noastră întru Dumnezeu.

„Evanghelia călugăriei” reamintește în scurt că, unui ucenic, Iisus îi cere capacitatea sau puterea de dragoste, capacitatea sau puterea de suferință, mai exact spus: de jertfă de sine, îi cere o încredere neclintită în biruința asupra patimilor și asupra puterii potrivnice; iar ca o încununare, îi cere curajul smereniei și al umilirilor.

Cu aceste însușiri sufletești, se ajunge la odihna sufletului sau – nepătimirea. Acestea se pot ajunge încă în veacul acesta, iar în veacul viitor, ucenicul va intra în ziua cea neînserată a odihnei.

Și Sfânta Liturghie continuă... Iar la vremea dumnezeieștii împărtășiri, vine și noul monah, căci, după cum la primul Borez, e rânduită și Sfânta Împărtășanie, așa și la acesta, al urmării lui Hristos. „Cu trupul și cu sufletul, să mă sfințesc, Stăpâne, să mă luminez și să fiu Ție casă, prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Să Te am pe Tine cu harul viețuind întru mine, cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mult Milostive, Binefăcătorule.”

„Ca focul și ca lumina, să-mi fie mie Trupul și Sângele Tău cel sfânt, Mântuitorul meu, arzând materia păcatului, mistuind spiniile patimilor și luminându-mă întreg pe mine, care mă închin Dumnezeirii Tale.”

Aceasta este taina unirii cu Hristos, unul din rosturile Liturghiei.

În vremea rugăciunii amvonului, de la sfârșitul Liturghiei, noul călugăr primește o Evanghelie în mână, ca bine să-și întipărească în suflet acest Testament Nou pe care l-a primit și el din darul lui Dumnezeu. Făgăduința lui către Dumnezeu o sărută toată obștea, sărutând și ea evanghelia și crucea noului monah, întrebându-l cum îl cheamă. Noul monah își spune noul său nume și fiecare îi urează să se mântuiască, să sfințească și el numele acesta și să fie primite la Dumnezeu și rugăciunile sale pentru obște, pentru creștinătate și pentru toată făptura.

Cu acestea, se încheie Sfânta Liturghie, iar noul ales, cu lumânarea aprinsă, cu sufletul luminat, iese și el din biserică și merge la stareț sau egumen, pentru blagoslovenie și dulce povățuire. Acesta îl învață iarăși despre însușirile sufletești cu care va realiza călugăria: ascultarea de Hristos, lepădarea de voia proprie, smerenia și celelalte, din care l-a luminat și pe el Duhul lui Dumnezeu în calea aceasta, și îi adâncește în suflet statornicia și dragostea de această prea aleasă cale.

Așa să-ți fie toate zilele tale în călugărie, ca ziua dintâi. De acum, fiule, înflorește²⁰ unde te-a chemat și te-a sădit Dumnezeu.

²⁰ Spun marii Părinți că, celui chemat la călugărie, Îngerul părăzitor îi luminează calea, mergându-i înainte cu o lumânare aprinsă. Ajuns la poarta mănăstirii, Îngerul stinge lumânarea, zicându-i viitorului monah: de acum, frate,

Adevăratul călugăr

Pentru adevăratul călugăr, nu există nimeni și nimic pe pământ. Bucuria și desfătarea lui sunt rugăciunea neîncetată. El îi iubește pe toți oamenii, dar se plictisește cu ei, pentru că ei îl despart de Dumnezeu.

Viața unui călugăr trebuie să fie altceva decât a celor ce trăiesc în lume. Liniștea este o îndulcire, iar rugăciunea este o contemplare duhovnicească. Cuvântul lui Dumnezeu este hrana sufletului său, e cea mai dulce convorbire cu Dumnezeu. Biserica este unicul adăpost, curtea locașului sfânt este un hotar. Lumea lui este veșnicia, acolo este comoara lui, acolo este și inima lui.

Singura legătură cu cei ce trăiesc pe pământ este o candelă și rugăciunea pentru ei, iată ce este viața de călugăr. *Pentru adevăratul călugăr, nu există nimeni și nimic pe pământ.*

Monahul n-are decât o singură dorință în inimă, o singură grijă, să fie plăcut lui Dumnezeu și să lucreze pentru Dumnezeu. Când Sfântul Ioan Scărarul a fost întrebat: „Cine este monahul adevărat și chibzuit?”, el a răspuns: „acela care, în fiecare zi, până la sfârșitul vieții, nu încetează să aducă foc lângă foc, dorință lângă dorință, exercițiu lângă exercițiu”. Acela este monah care, fiind îmbrăcat în trup material și stricacios, imită viața celor fără de trup.

Cel ce vrea să fie adevărat monah trebuie să aibă o completă neagoniseală, să caute cum ar putea să se lipsească până și de cele necesare. *Sărăcia, necazul, strâmtorarea și postul:* iată armele de lucru ale monahului.

Monahul este acela care în toate zilele își face silă, el trebuie să tăiască singur. Monahul care nu se îngrijește de chemarea sa mai bine să fi putrezit în pântecele maicii sale.

Monahismul, după cum arată însuși cuvântul, este viața singuratică.

De aceea, povățuitorii înțelepțiți de Dumnezeu și îndrumătorii vieții monahale stăruie în mod deosebit să-i convingă pe cei ce au primit cinul monahal să se păstreze în singurătate, arătând, pe de o parte, roadele bune ale acestei însușiri, iar pe de altă parte, urmările rele ce vin din distrugerea ei.

Fii monah nu numai cu îmbrăcămintea, ci și cu lucrul, și cu fapta: fii monah, adică: singuratic. Monahul trebuie să trăiască singur, iar Altul cu el să fie Domnul. Singurătatea pe pământ duce spre obștea cerească. Cine se depărtează de cele pământești și de prieteni, acela se apropie de Dumnezeu cu Sfinții Îngeri.

Prin nimic nu greșește omul așa de mult pe pământ, ca prin limbă; iar în singurătate, scapă de acest păcat. Gândurile bune și crești se nasc în singurătate și liniște, iar nu în mulțime și zgomot.

trebuie să te ostenești tu în dreapta credință, prin împlinirea voturilor monahale, pentru a aprinde flacăra Duhului Sfânt în inima ta și nu numai.

Petrece în chilia ta și ea te va învăța toate. Însingurarea nu cunoaște vorba deșartă pentru care urmează să dăm răspuns în ziua judecării (Matei 12: 36). Dar să nu crezi că, îndepărtându-te în pustie, ești singur; dacă nu este cu tine Dumnezeu, atunci, negreșit, este cu tine diavolul. Oriunde ai să fii, nu poți scăpa de cursele satanei.

În măsura în care omul se depărtează de legătura cu oamenii, în aceeași măsură, se învrednicește de o liberă primire la Dumnezeu în mintea sa.

Așa cum, într-o apă limpede, se vede mai bine soarele decât într-o apă tulbure și cu valuri, tot astfel, Soarele veșnic și dumnezeiesc se cunoaște mai bine în liniște și în pace, prin credință și prin ochiul minții, decât în neliniști și în zgomotul lumii.

Omul care a cunoscut dulceața chiliei fuge de aproapele, cu toate că-l iubește și-l respectă. Avva Marcu a spus lui Avva Arsenie: „Pentru ce fugi de noi?”. Iar Bătrânul i-a răspuns: „Dumnezeu vede că vă iubesc, dar nu pot să fiu împreună și cu Dumnezeu, și cu oamenii”.

În cer, miile și milioanele de duhuri și de sfinți au o singură voință, iar la oameni, sunt voințe diferite.

Petrecerea singuratică adună o comoară duhovnicească, iar lipsa ei o risipește oriunde. Fără o mare nevoie, să nu ieși din mănăstire și nu intra în case laice, altfel, te vei întoarce altul, deosebit de cel care ai ieșit.

Când vei ieși chiar pentru interesele mănăstirești și mântuitoare din petrecerea singuratică, nu te vei mai întoarce același care ai fost în singurătate. A spus cineva: „*Ori de câte ori am petrecut printre oameni, m-am întors la mine mai puțin ca om*”.

Pune-ți strajă în chilie, pune-ți strajă în afară de chilie. *Dacă nu te vei învăța să trăiești în pace cu oamenii, atunci nu vei găsi pacea nici în pustie.*

Cel ce intră în cinul monahal trebuie să știe că tocmai aici, în singurătate, năvălește, în mod deosebit, duhul cel rău asupra sufletului, dorind să-l abată de la calea cea dreaptă a mântuirii. Cel ce trăiește în lume se luptă cu demonii, ca și cu mieii; iar cei ce petrec în singurătate se luptă cu ei, ca și cu tigrii și leoparzii. Cel ce trăiește în pustie și liniște, acela e mai liber de trei ispite: de ispita aurului, a limbii și a văzului. El nu are decât o singură ispită: ispita inimii.

Prima dată – după cum învață cei ce au trecut calea vieții de nevoiță – duhurile rele îl luptă pe monah mai ales prin plictiseală, prin deznădejde, prin mâhnire pentru cele lăsate în lume, îmboldindu-l prin aceasta: să lase singurătatea și să plece din nou în lume. Monahul trebuie să știe acest lucru dinainte, ca să nu cadă în împuținare de suflet în vremea unei asemenea ispite, ci s-o întâmpine liniștit și să lupte bărbătește cu ea, stăpânind-o și lucrând cu nebiruita armă a rugăciunii. *Rugăciunea este leacul mâhnirii și urâtului.*

Creștine! Dacă cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învățat să se închine singurului adevăratului Dumnezeu, atunci cu cât mai mult te închină tu lui Dumnezeu când vezi soarele, luna și stelele (Matei 2: 1-11).

Fii totdeauna cu Dumnezeu, dacă vrei ca El să fie cu tine. Dumnezeu e prezent oriunde, iar tu stai înaintea Lui.

Trebuie să fim tari în credința că ochii Domnului, ce sunt infinit mai luminoși decât soarele, privesc țință spre fiii oamenilor și nimic nu se poate ascunde de El: nici gândul, nici visul, nici vreo oarecare simțire a inimii. De către atotvăzătorul ochi al lui Dumnezeu, nu se pot ascunde nu numai faptele ascunse și cele de față, ci și înseși gândurile noastre.

Domnul dă și Își revarsă darurile Sale cu îndurare celui ce primește cu o smerită recunoștință; iar de la cel nerecunoscător, i se va lua și ceea ce i se pare că are.

Laudă-L pe Dumnezeu și vei primi sigur laudă de la El.

Cine Îl uită pe Dumnezeu, pe acela și Dumnezeu îl va uita cu mila Sa.

A veni bunăstarea, mulțumește-I lui Dumnezeu și bunăstarea îți va fi puternică. A venit nenorocirea, mulțumește-I lui Dumnezeu și nenorocirea se va curma. Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

Fie prin munți, fie prin văi, mă las purtat de mâna nevăzută a Providenței, numai să mă ducă în patria cea de sus.

O! Dacă ne-am folosi de cărțile Sfintei Scripturi, așa încât *propria noastră inimă să devină o carte scrisă în Duhul lui Dumnezeu!*

Chiar din clipa nașterii, Domnul nostru Iisus Hristos a suferit: S-a născut în iesle, a trăit unde s-a întâmplat și a murit pe cruce. Iar noi ne uităm la crucea Domnului Hristos și citim suferințele Lui, iar singuri nu suportăm nici o ocară. Domnul nostru Iisus Hristos a murit, pentru ca în noi să moară patimile.

Când furtuna va începe să clatine corabia sufletului nostru, atunci să-L rugăm pe Domnul Hristos prin rugăciune și pacea Sa se va sălășlui în sufletele noastre. Cel Ce S-a răstignit pentru noi ne va ajuta să răstignim și patimile, și poftetele.

Iisus este în totdeauna și doctor, și doctorie. Iisus, prin moartea Lui, a biruit păcatul, iar învierea Lui a biruit moartea. Cu toate că nu-L vezi pe Domnul Hristos, crede într-Însul, iubește-L și bucură-te și vei fi fericit.

Dacă tu, asemenea mironosițelor, nu dormi dimineața pentru Domnul și te pregătești pentru El cu duhul tău, atunci, chiar dacă nu-L vei vedea, vei primi totuși o povață unde să-L vezi.

Privește mai adânc în inima ta și vei vedea sigur că orice gând și orice dorință rea, orice faptă rea îți vor aduce rușine. Nimeni nu-ți știe gândurile tale, dorințele tale și faptele tale, dar va veni timpul când se vor afla toate, la dreapta Judecată.

Omul cu conștiința curată suferă, dar pacea sufletului său este netulburată.

După cum nu poți opri vântul, tot așa nu poți opri gândurile rele. Avva Pamvo a dat următorul răspuns fratelui său ce se plângea asupra războiului sufletesc dus împotriva gândurilor: „Nu te mira de ceea ce ți s-a întâmplat; tu mă vezi cât sunt de bătrân? Trăiesc de 70 de ani în această chilie, îngrijindu-mă de mântuirea mea. Întru o asemenea bătrânețe, sufăr până acum ispitele și năvălirile din partea gândurilor”.

Dacă ne împotrivim cu râvnă gândurilor, atunci lupta cu ele ne împletește cununi cu atât mai luminoase.

Așa cum nu ții o scorpie în sân, tot așa să nu ții un gând rău în inima ta. Dacă vom tăia gândurile, vom tăia și păcatul.

Cine trăiește rău, aceluia rău îi va fi. Cine face răul, tocmai pe acela îl va ajunge răul.

Un om cu bună conștiință poate să se împrietenească cu oricine, iar cel rău se chinuiește și nu are liniște nici în singurătate.

Cine sărăcește pentru Dumnezeu dobândește o comoară care nu se împrușcă. În măsura în care omul taie de la sine mângâierile acestei lumi, în aceeași măsură se învrednicește de bucuria lui Dumnezeu întru Duhul Sfânt. *Cu cât ești mai departe de lume, cu atât ești mai aproape de Dumnezeu.*

Între viața monahală și cea mirenească, este aceeași deosebire care este între liman și mare.

Pentru ca să atingi scopurile adevăratului monahism – desăvârșirea morală și cea mai strânsă unire cu Dumnezeu – e necesar, pentru cel ce intră în cinul monahal, să știe și să îndeplinească acele pravile deosebite ale purtării lui lăuntrice și din afară pe care le cere acest cin îngeresc, așa cum se numește el nu fără nicio însemnătate. Altfel, poți să trăiești între zidurile mănăstirii, în afară de zgomotul și de deșertăciunile lumii, poți să porți îmbrăcăminte și denumirea de călugăr, iar după suflet, să fii mai prejos decât un mirean de rând.

Fiecare să se ispitească pe sine și după aceea să mănânce pâinea vieții călugărești, care este amestecată cu ierburi amare, și să bea din acest pahar care este plin de lacrimi, ca să nu se ostenească spre osândă. În acest caz, e mai bine să nu pui începutul lepădării de lume, decât s-o îndeplinești mai târziu cu răceală și să te expui unei primejdii mai mari.

E mai bine să nu dai făgăduința, decât, după ce ai dat-o, să n-o îndeplinești. *Nu toți care trăiesc prin mănăstiri sunt monahi, ci acela e monah, care îndeplinește.*

Lucrarea monahală – viața monahală – este o înțelepciune între înțelepți și o iscusință între iscușiți.

În viața unui călugăr, totul trebuie să fie altceva: simțămintele, rânduielile, totul în viața unui călugăr este altceva decât în viața celor ce trăiesc în lume. Liniștea este o îndulcire, rugăciunea este o contemplare duhovnicească. Cuvântul lui Dumnezeu este hrana sufletului, e cea mai dulce convorbire cu Dumnezeu.

Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii și smerita cugetare

Când avem lepădarea de sine și dragostea de aproapele, atunci ocară ni se face laudă și lauda, ca ocară sau smerita cugetare normalizează mintea.

(Părintele Arsenie Boca)

Lepădarea de sine nu se realizează dintr-o dată sau o dată pentru totdeauna; ci trebuie timp și răbdare: timp, pentru deprindere și răbdare, pentru greutatea ei. Răbdare trebuie să avem, mai întâi, cu noi înșine, ca să nu cădem în întristare; apoi, trebuie să aibă și alții răbdare cu noi până deprindem desăvârșit lepădarea de sine.

Dacă învățăm practic lepădarea de sine și sporește dragostea în inima noastră, răbdarea încetează de a mai avea înfățișarea negativă de necaz, ci se schimbă în bucurie. „Cu toată întristarea mea, sunt covârșit de bucurie” (II Corinteni 7: 4). Când avem lepădarea de sine și dragostea, ocară ni se face ca lauda și lauda, ca ocară.

Răbdarea mai este și nevoie, adică, pedepsirea de bună voie a firii cu tot felul de osteneți. Atârnă de treapta duhovnicească pe care ne găsim ca să fie cu puțință unele nevoi sau altele. La aceste nevoi ale răbdării, nu e bine să năzuim, decât pe măsura însănătoșirii firii de patimi.

La începători, deprinderea răbdării începe cu ocară. Sufletul trebuie întărit cu răbdare, pentru că, în lupta cu mândria și slava deșartă, adesea (acestea) au obiceiul să-l arunce în deznădejde, ca, astfel, sufletul să părăsească lupta. „Cine însă răbdă (îndreptarea) până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10: 22). Viața duhovnicească are multe greutăți de învins, mai ales din partea mândriei. **Patima importanței, boala locului de cinste sau a numelui de cinste, boala obrăzniciei, neascultarea, grăirea împotriva, mutrele, posomorârea, groaza de umilință, toate acestea sunt forme în care se dezvoltă și se înmulțește mândria în suflet.**

Mândria și toți puii ei sunt pricini de conflicte, de nemulțumiri, de fățarnicii, de răcire a dragostei și de umplere a sufletului de răutate. Sub influența acestei patimi, mintea alunecă pe panta nebuniei.

Ce e de făcut? În momente de limpezime de minte, că sunt, să ne dăm seama că la mijloc e o patimă, un duh rău care ne trage de minte cu o logică foarte strânsă, ca să ne scoată afară din ascultarea lui Hristos. Să ne dăm seama că mai avem ceva în noi neatins de „logica” aceasta: conștiința. Deci să ascultăm conștiința și nu „dreptatea” noastră, să căutăm că mai este cineva care ne-ar mai putea ajuta să ajungem la liniște. Dacă întinzi mâinile către ajutor, vei fi ajutat, căci: *Inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi.* Așa începe smerita cugetare care normalizează mintea. Smerita cugetare e începutul smereniei. Aceasta nu e o virtute a firii sau expresia neputinței, ci e izvorul smereniei, e harul lui Hristos. **Nu de la oameni, nici din cărți, nici de la îngeri, ci „de la Mine vă învățați, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre”** Matei 11: 29).

Suntem în furtună cu sufletul numai atâta vreme cât trăim la suprafață, la expresia cea mai din afară a vieții duhovnicești. Când însă ne mai adâncim sufletele acolo unde ne așteaptă Hristos de la Sfântul Botez sau de la orice Taină a Bisericii, primim cuvântul Lui, care împrăștie furtuna. El este izvorul smereniei care reechilibrează sufletul de bântuierile mândriei. De la această experiență, începem să iubim crucea lui Hristos și crucea noastră, cu firea primim și credem că tăierea vocii proprii e, într-un cuvânt, curățirea de patimi.

Purtarea monahului față de superiorii săi, față de obște, față de ascultări și față de bunurile mănăstirii

În calea vieții duhovnicești, nu sporești decât pe temeiul încrederii totale în povățuitorii tăi: duhovnicul și starețul. Ascultare și dragoste să ai către toți din obște, dar mai ales către povățuitorii tăi, pentru că ei răspund în fața lui Dumnezeu de sufletul tău.

Așadar, de ce să poarte ei răspunderea aceasta, suspinând? Purtarea monahului descoperă adevărata lui trăire: are o credință de adâncime sau o credință de suprafață? În cazul dintâi, va fi pururea cuviincios și smerit; în cazul al doilea, îndrăzneț și obraznic. Cuviința sau obraznicia purtării arată ce duh are în inimă în ceasul acela. Stările sufletești molipsesc prin surprindere, de aceea e bine ca povățuitorii să grăiască totdeauna din conștiința slujirii lui Hristos, ca în fața lui Hristos și atunci vor fi blânzi întru dojană și smeriți întru muștrare, altfel, îndreptarea lor învinge, dar nu convinge. Niciodată nu trebuie să uităm că, prin purtarea lor de grijă, a povățuitorilor, luăm îndreptare de la Dumnezeu. Când uităm lucrul acesta, cădem în întristare. Ați uitat îndemnul care vă grăiește ca unor fii: „Fiul meu, nu defăima certarea Domnului, nici nu-ți pierde cumpătul când ești muștrat de El, căci, pe cine-l iubește, Domnul îl ceartă și, pe tot fiul pe care-l primește, îl bate cu varga” (Evrei 12: 5-6). **Acesta este examenul purtării: ești în stare să vezi în muștrare grija lui Dumnezeu de tine sau numai o treabă de administrație? De aici se alege folosul sau începi pierderea de vreme.**

Purtarea față de obște dovedește și mai bine cum suntem cu adevărat. Când, față de povățuitori, ca mai mari, avem o purtare, iar între noi, avem altă purtare, aceasta dovedește cu câte fețe umblăm. Dacă avem pe Hristos în inimă, către toți avem aceeași față (făcând toate ca pentru Dumnezeu). Chiar și către ascultări avem aceeași față, făcând toate ca pentru Dumnezeu, nu ca pentru oameni. Toate bunurile mănăstirii sunt ale lui Dumnezeu, date în chivernisirea obștii, pentru neputința firii.

Așadar, de la așezământul inimii în Duhul lui Dumnezeu, izvorăște toată purtarea monahului către cele din afară, iar cele din afară, după modul cum le face, sporesc duhul cel dinlăuntru.

Cunoști că, pentru completa liniștire, trebuie să golești mintea de toate gândurile ce le ai, printr-o completă încredere în povățuitorii tăi. Nu există pâra în călugărie. Pâra are înțeles și

utilizare profană, ca, de pildă, când vrei să încarci o nedreptate în spatele cuiva, ca acela să fie pedepsit – pedeapsă ce ție îți aduce o mulțumire a patimii invidiei.

În călugărie, se cercetează obiectiv faptele și se identifică patimile. Dacă undeva apar rele, acelea trebuie aduse la cunoștința conducerii, pentru îndreptare. Izbăvirea de patimi e un interes sincer, un interes de obște. Cunoașterea exactă a situațiilor, fără ascunderea relelor, le destramă. De aceea, aducerea scăderilor ivite la cunoștința răspunzătorilor, în care toți aveți încredere, nu înseamnă pâră, ci, dimpotrivă, asigurarea climatului de pace și de dragoste.

Cine, până în sfârșit, rămâne la convingerea că greșelile altuia trebuie ascunse și față de conducere, acela să rămână fără conducere. Vădești cui trebuie, pentru îndreptare, nu vădești primului întâlnit, pentru defăimare. Aceasta din urmă e vină. Toți ar trebui să ne îndreptăm unii pe alții, dar n-avem calitatea. De aceea, unde sunt trei inși laolaltă, unul are conducerea. Ba, Patericul spune că, unde au fost și numai doi, unul avea conducerea.

Când te vei bucura de ocări, când le vei lua ca bune, atunci să tragi nădejde de mântuire.

Virtuțile cardinale

1. Înțelepciunea
2. Dreptatea
3. Curajul sau bărbăția
4. Cumpătarea sau înfrânarea.

De la obârșie, este sădită în noi posibilitatea desăvârșirii, am putea zice: a înălțării de-a dreapta Tatălui, unde este Fratele nostru mai mare: Iisus Hristos.

Toți vrem să fim mai mult decât suntem, dar unii apucă spre această înălțare pe calea cea strâmtă, iar alții, pe cea largă.

Cine dorește în lumea aceasta să fie în loc de cinste să știe că râvna e bună, numai locul și timpul nu sunt bune! Trebuie schimbate vremelnicia cu veșnicia.

Purtarea monahului față de rude, prieteni, cunoscuți și față de credincioșii care vin la mănăstire

Urmarea lui Hristos stabilește altă înrudire între oameni, decât cea după trup. Între cei ce-L iubesc pe Dumnezeu mai mult decât orice altceva, se stabilește o rudenie duhovnicească. Aceștia, de obicei, se adună laolaltă în obști și împlinesc unul din cuvintele lui Iisus: „Amin, grăiesc vouă: nimeni nu este care și-a lăsat casă sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau soție și copii, sau averi, pentru Mine și pentru Evanghelie și să nu ia însutit încă acum, în viața aceasta, case și frați, și surori, și tată, și mamă, și copii, și averi, iar în veacul ce va să fie, viață

veșnică” (Marcu 10: 29, 30). Iată rudenția, iată avuția de obște a mănăstirii și, deși cu necazuri, dar dătătoare de nădejde a vieții veșnice: „că oricine va face voia lui Dumnezeu, acela este fratele Meu și sora Mea, și mama Mea” (Marcu 3: 35). Din pricina aceasta, rudenția după trup rămâne pe planul al doilea ca importanță.

Călugăria îi dezleagă pe monahi de obligațiile îngrijirii familiei în lume. Cu toate acestea, legătura nu e ruptă, ci rămâne în dreaptă cumpănire a situațiilor și a celei mai bune soluții. Dacă dai starețului toată grija ta, o dai și pe aceasta și, cum va rămâi-o, așa va rămâne.

Prea multă întâlnire cu rudele nu e bună, pentru că ele aduc grijile lumești, tânguirea că au fost părăsite și felul de a gândi al acestei lumi. Sunt totuși rude care se bucură cu adevărat pentru calea noastră. O viață îmbunătățită a noastră le-ar fi singura mângâiere și bucurie, care ar cântări în sufletul lor mai mult decât toate amărăciunile. Acesta-i focul sufletesc ce se așteaptă de la noi, iar al doilea e acela al rugăciunilor pentru mântuirea lor. Prietenii, cunoscuții, vizitatorii, chiar și închinătorii nu-i mai sunt de folos celui ce se nevoiește să-și țină mintea și inima curate de gânduri. Pentru porunca dragostei, pot fi primiți, dar: după rânduiala cea pentru străini. Putem vorbi cu ei, dar la un nivel de seriozitate. Totdeauna și în toate mănăstirile unde mirenii au fost primiți fără nicio băgare de seamă, aceștia au distrus rânduiala și au sfârșit prin desființarea mănăstirii sau și numai a valorii ei dumnezeiești. A umbla după vizitatori sau chiar închinători e ca și cum ai umbla după slava deșartă. Într-o atare mănăstire, nu se adâncesc monahii în Duhul lui Dumnezeu, ci în duhul lumii. De aceea, în mănăstirile clasice, nu se îngăduie cu ușurință nici intrarea părinților (sau a fiilor) după trup.

Aplicație. Până să covârșești cu dragostea peste toată făptura, trebuie să te nevoiești cu înfrânarea despre toată zidirea.

Purtarea monahului în lume

Viața monahului este lăuntrică, duhovnicească, pe când viața în lume e în afară. Una cu alta nu se aseamănă. Mirenii mai vin la mănăstire, pentru rugăciune; dar călugării nu se mai duc în lume, ca să se odihnească. Toate profesii au vacanțe sau concedii, numai călugăria, nu. Așa ceva ar însemna încetarea călugăriei. Se duc călugării în lume însă la mare trebuință, în interesul de obște al mănăstirii. Haina călugărească îl face pe călugăr văzut și cunoscut de toți. Unii îl iubesc, alții îl ocărăsc. Călugărul trebuie să se ferească în sufletul lui și de cel ce îl iubește, ca să nu fie rănit de slava deșartă, precum trebuie să se ferească și de cel ce îl ocărăște, ca nu cumva, pentru nepăsarea lui, să fie hulit Dumnezeu. De aceea, călugărul nu umblă printre oameni, cu ochii căutând cunoscuți sau dorind să stea de vorbă cu ei, ci își vede de cale, cu gândul la Dumnezeu.

Toți călugării care, pentru neapărată trebuință, au mers prin orașe au simțit trebuința ocrotirii lui Dumnezeu. Rugăciunile celor din mănăstire i-au însoțit, ca o mână de apărare. Un drum în lume îți face dovada statorniciei în calea cea duhovnicească. De altfel, nici nu se trimit afară din mănăstire decât cei mai statornici în călugărie. În ce constă primejdia? Firea omenească a fost

asemănată cu câlții, iar patimile, cu focul. Deci, de ce te atingi cu focul tu, călți fiind? Patimile amorțite prin înfrânare s-au aprins prin simpla vedere.

Călugării trăiesc într-un alt foc, al Duhului Sfânt. Acesta se stinge când se apropie de el întinăciunea prin simțuri. Altă grijă pe care trebuie s-o aibă monahul e la felul vorbelor pe care trebuie să le audă sau să le stăvilească. Chipul monahului a trezit întotdeauna și în tot locul mâncărimea de limbă a mirenilor. Ei caută, oarecum, fie să defaime modul acesta de viață, fie să-l ferească pe al lor. Călugărul să se ferească, din conștiință, de a califica moral viața mirenească așa sau așa. Cât privește mântuirea, aceasta, înaintea lui Dumnezeu, are multe căi. Fiecare își alege viața care-i place sau de care se simte în stare. Mirenii știu toate înfrângerile călugărilor, dar ei nu știu niciodată pe vreunul din sfinți care să fi biruit aceste înfrângeri. Mirenii îi văd pe călugări prin patimile de care sunt stăpâniți ei și nu le vine a crede că-i cu puțință și o viață de virtute. Virtutea e neînțeleasă, ba, uneori, e numită fățarnicie.

Așa, frate călugăre, învăluie pe oameni în dragostea ta cea din multa rugăciune și vei vedea trezindu-se în necunoscuții cu care stai de vorbă și o scânteie dumnezeiască, pe care ei nu și-o pot exprima, ci numai o suspină.

Chipul cel dinăuntru și cel din afară al monahului

Sfântul Apostol Pavel a decris, ca pentru sine, chipul cel dinlăuntru al monahului: „Cu Hristos împreună m-am răstignit și nu mai visez eu, ci Hristos viază întru mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc prin credința în Fiul lui Dumnezeu, Cea ce m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși, Jertfă pentru mine” (Galateni 2: 20).

Așadar, Hristos este Făptura cea nouă a monahului; sau monahul întru Hristos este făptura cea nouă (II Corinteni 5: 17). El este înlăuntru și în afară, blând și smerit, hotărât și liniștit. Tulburarea celor din afară nu-l smintește din aceste însușiri sufletești, ci, dimpotrivă, el liniște aduce. Chipul cel dinlăuntru și cel din afară al monahului sunt într-o deplină armonie; printr-unul, îl străvezi pe celălalt.

Toți știm că înlăuntru nostru stau ascunse: mărgăritarul, comoara, talantul și aluatul împărăției lui Dumnezeu. Înlăuntru nostru, avem, așadar, posibilitatea sfințeniei. Dar posibilitatea încă nu e realitate. De la sine numai, posibilitatea sfințeniei nu se transformă în sfințenie. În viața duhovnicească, condiția hotărâtoare pentru ca posibilitatea sfințeniei să se transforme în realitatea sfințeniei este nevoința monahului. Fără nevoința întinsă, susținută de convingere, orice posibilitate reală va rămâne numai posibilitate sau chiar se va transforma în imposibilitate.

De pildă, mulți vin la călugărie cu o părere foarte bună despre ei înșiși, părere pe care, nemărturisind-o la duhovnic, și-o păstrează și în mănăstire. Părerea sau iluzia de sine e o formă foarte subțire a mândriei. În mănăstire, ei visează Sfinți, litanii și viață fericită, iar când dau aici de severitatea luptelor cu patimile, de tăierile dureroase ale pedepsirii întru toată fapta bună, visul

lor se destramă și încep dezamăgirea și nemulțumirea, camuflările mândriei. Dacă cel în cauză își închide sufletul de către povățuirea duhovnicească (pentru că povățuirea taie amăgirea de sine din care crește dezamăgirea), bobul său de grâu se schimbă în tăciune și se crede grâu nedreptățit. Aceasta este iubirea de sine pe care o menține mândria și punctul de vamă al diavolului.

Sufletele slăbănogite de mândrie stau totuși pururea încordate în legitimă apărare dinspre orice îndreptare, ele fiind gata să-și apere „dreptatea”, să-și jutfice „întristarea”, să-și explice ei mai bine cauza și niciodată nu simt trebuința să asculte și să urmeze, dacă este, o altă cale mai presus de ce pot ei pricepe. Așa se explică îndărăptările, împuținările și chiar întunecările de la rostul luminos al călugăriei.

Sufletul dus în robie e jefuit de-ndată de întreaga sa agoniseală duhovnicească. Aceasta-i contabilitatea fiorosului zaraf (a diavolului) care, cu banii lui falși, fură talanții noștri de aur. Acum, monahul leneș de mântuirea sa începe să uite înțelesul celor ce are de făcut, se mulțumește numai cu intrarea în călugărie, ca și cum, cu aceasta, și-ar fi ajuns scopul, potolește râvna de războire cu slăbiciunile firii (patimile), îmbrăcăminte sa de luptător al duhului pierde în sufletul său însemnătatea ei de la început. Sandalele nu mai aleargă pe calea gătirii Evangheliei păcii, pe calea Duhului, ci o iau iarăși pe calea pământului. Monahul molatec de minte nici nu observă cum a fost scos din lupta duhovnicească și redus la un simplu cuier de haine călugărești. Cu alte cuvinte, nu vede că a ajuns „o mizerie” căzută între tâlhari, un mincinos al Domnului Hristos.

Dacă monahul se complace într-o asemenea călugărie de uniformă și nu-l doare stingerea luminilor din sufletul său, însemnează că a dat în micime de suflet și a ajuns un om de nimic. Potrivit acestei îndărăptări, el caută o altă hrană sufletului său: lauda oamenilor și aprobarea voilor sale. De povățuitorii săi, se desparte sufletește, judecându-i și găsindu-le tot felul de pricinii. Așa se cuibărește viclenia în suflet și-l face pe monah om cu două fețe: mormânt văruit, pe din afară îngrijit, pe dinăuntru, ipocrit. Prinderea sufletului într-o viață afară de Duh, prin târâtele vieții, e totuna cu ducerea lui iarăși în temnița patimilor. Când monahul a realizat fățarnicia, a ajuns pe punctul de a părăsi călugăria. În ochii lui, toți sunt fățarnici, el e o victimă nevinovată a nedreptăților, de aceea, osândindu-i, iese dintre ei. De aici, se vede destul de limpede că mândria singură, chiar și sub cea mai subțire formă a sa, cum e părerea bună despre sine, dacă nu e tăiată și scoasă afară cu tot cu rădăcină, e în stare să risipească din suflet toată viața după Duh. Nu e, oare, mândria, urâciunea pustiirii?

De aceea, când te crezi bun, să știi că ești nebun și să aștepti ocara, ca să te curățești.

Întunecarea aceasta ne aduce însă aminte de valurile pe care le-a adus Iisus pe capul celor ce fățarniceau virtutea, iar astăzi, peste obrazurile celor ce, din îndărăptnicie, părăsesc lupta călugăriei. Biserica încearcă pedeapsa scoaterii din monahism, afurisirea sau caterisirea. Creștinii n-au de învățat nimic bun de la acești dezertori și mincinoși. Biserica, prin slujitorii ei, nu face

degrabă lucrul acesta, dar ce nu poate rugăminte, poate pedeapsa. Plata neascultării de Biserică e pierderea mântuirii. Îndărătnicii dau, aşadar, de primejdia pierzării, ca să se dezmeticească. Aşa se întâmplă când se întăreşte fariseul în suflet şi slăbeşte vameşul.

Votul ascultării şi personalitatea monahului.

Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?

Dintre cele trei făgăduinţe monahale, ascultarea necondiţionată s-a dovedit a fi cea mai grea, din două motive cu totul opuse: unul este infirmitatea firii, iar celălalt, personalitatea ei.

Mai întâi, ce este personalitatea? Ca lămurire pe scurt, spunem că personalitatea este o înzestrare sufletească neobişnuită. Într-o personalitate, chipul lui Dumnezeu este mult mai puternic şi mult mai limpede. Toţi creştinii au sigur câte un talant, dar unii au şi câte doi, iar alţii, şi câte cinci. Talanţii sunt talente, daruri de la Dumnezeu, energii de lucru, ca, de pildă: o minte mai străvăzătoare, o inimă mai largă, o mai mare capacitate de dragoste, o voinţă mai puternică, o memorie mai bună, o ingeniozitate înnăscută. **Aceste energii ale chipului prind, mai bine decât nişte antene bune, energiile harului care le sfinţeşte.**

Personalitatea, de asemenea, are de făcut calea de la chip, la asemănare. Dar, datorită înzestrării sufleteşti mai puternice, personalitatea ar putea străbate calea într-un timp mai scurt sau ar putea realiza o neasemănată asemănare. E destul să ne gândim la „Sfântuliţa de la Argeş” (Cuvioasa Filoteia), o copilă numai, dar cu capacitate de dragoste care a ridicat-o între Sfinţi.

Disciplina ascultării însă e generală, pentru că ea ridică şi firea din infirmitate, precum scoate şi mândria din personalitate. Ascultarea îi face şi pe leneşi, şi pe vicleni (Matei 25: 26) să-şi dezgroape talantul, precum acoperă şi pe cei talentaţi de jefuirea slavei deşarte. Se ştie că, unde este bogăţie mare, şi hoţii se nevoiesc mai tare să o prade.

Rânduiala ascultării e cale dumnezeiască. Chiar când se relizează sfinţenia, nici aceasta nu-i dezlegată de acoperământul ascultării. Căci o sfinţenie conştientă ar putea cădea ca fulgerul în ispita sfinţeniei, cea mai mare capcană a mândriei. De aceea, Avva Macarie, când era dus de îngeri din lumea aceasta, pe drum (prin vămile văzduhului), îl întâmpinau dracii, zicându-i: „Ai scăpat de noi, Macarie...”, iar sufletul lui le răspundea: „Încă n-am scăpat”.

Aşa se explică de ce nici unul din Sfinţi n-a scăpat desăvârşit de vreo frână oarecare a neputinţelor, ca nu cumva, tocmai la urmă, să piardă totul. De aceea, Sfinţii Părinţi n-au recunoscut desăvârşirea, decât numai după semnul desăvârşitei smerenii.

În călugărie, aşadar, nu e de nicio treabă numirea aceasta de „personalitate”. Dimpotrivă, e un nume de care chiar trebuie să te lepezi şi să scapi de ştiinţa lui. Înzestrarea sufletească ce îi corespunde e folositoare în alt fel: în curajul smereniei, în avântul dragostei, în capacitatea de a te bucura de suferinţă; acestea dovedesc un suflet mare.

Călugăria nu crește visători ai împărăției lui Dumnezeu, ci oameni hotărâți, tari, care duc trăirea creștinismului până la ultimele lui consecințe de disciplină și frumusețe. Altfel, Iisus nu ne-ar fi spus că: „Din zilele lui Ioan Botezătorul și până acum, împărăția lui Dumnezeu se ia cu năvală și ostenitorii o răpesc pe ea” (Matei 11:12) și: „Îndrăzniți, că Eu am biruit lumea”.

Temeiul îndrăznirii celei după Dumnezeu este învierea Sa din morți, dovada atotputernică a dumnezeirii Sale.

Pe cuvântul lui Dumnezeu, dovedit prin Înviere, avem și noi, așadar, îndrăzneala și curajul împotriva lumii și a morții din noi. Acesta-i temeiul străfund al uceniciei noastre, al cărei capăt e învierea sufletului întru Hristos, încă din veacul acesta, în lumina veacului viitor. Pentru o astfel de rostuire a vieții e **călugăria** și ea **cere smerenie și curaj**. Smerenia și curajul s-ar părea că sunt doi termeni opuși. Cu toate acestea, în viața duhovnicească ei se armonizează, ba, se și completează. Absența sau împuținarea unuia slăbește pe celălalt. Între ei, trebuie ținut un echilibru, căci viața creștină orientată numai spre umilință ia o înfățișare de sclavie spirituală, de pipernicire la literă și pierde curajul. De asemenea, orientată numai spre îndrăzneală personală și spre profetism, distruge bisericitatea și sobornicitatea creștinismului, provocând: fie erezie, fie schismă, deci, pierde smerenia. De aceea, capacitatea de încadrare în disciplină a unui suflet face dovada armoniei și valorii sale. Călugăria slăbește în sufletele slabe și se întărește în sufletele mari. Dar pilda celor de pe urmă aprinde curajul și celor dintâi.

Voturile monahale au o obligativitate de conștiință. De Dumnezeu, ascultăm necondiționat toată viața și fără abatere. Dacă, însă, povățuitorii noștri după Dumnezeu, starețul sau duhovnicul, devin eretici sau schismatici și, ca atare, se încarcă din partea Bisericii cu pedeapsa afurisirii sau a caterisirii, atunci suntem dezlegați de ascultarea lor, pentru că ei au strâmbat dreapta credință și, prin conștiința lor, nu se mai exprimă voia lui Dumnezeu. Dar ascultarea de Biserică n-a încetat.

Obligativitatea voturilor monahale poate înceta numai în cazul extrem de rar când, din motive clinice, apare o destrămare a personalității omenești, deci și a conștiinței. În cazul deplinătății de conștiință, însă, făgăduințele rămân obligatorii, iar călcarea lor este păcat.

Încetarea voturilor e încetarea călugăriei. Mănăstirile cu viață de sine au slăbit votul ascultării și al sărăciei, din pricina aceasta, sunt o formă decadentă a monahismului.

Vrăjmașii omului duhovnicesc sunt: lumea, trupul și diavolul. Aceștia trei, în mod sigur, îi ies omului în calea duhovnicească.

Despre viața monahicească

Trebuie să capeți deprinderea de a te frânge pe tine însuși în multe lucruri, dacă vrei să păstrezi pacea și buna înțelegere cu alții. Nu-i puțin lucru să trăiești într-o mănăstire sau într-o

altă viață de obște și să nu dai niciodată prilej de plângere împotriva-ți, și să fii credincios cu statornicie în acestea, până la moarte.

Haina și tunsoarea înseamnă puțin, schimbarea obiceiurilor și desăvârșita ucidere a patimilor face pe adevăratul călugăr. Cel ce caută altceva decât pe Dumnezeu și mântuirea sufletului nu va găsi acolo decât supărări și suferințe.

Ai venit ca să slujești, nu ca să poruncești; deci află că ai fost chemat să suferi și să te trudești, iar nu ca să flecărești într-o deșartă trândăvie.

Ajută-mi, Doamne, în sfintele mele hotărâri și în slujba mea; dă-mi a începe bine acum, căci ceea ce am făcut până aici nimica este.

Căci omul își pune în gând, dar Dumnezeu hotărăște, iar nu omul este acela care își alege calea sa.

Nu sta niciodată cu totul fără de nici o treabă, citește, scrie, te roagă, meditează sau lucrează ceva folositor pentru obștea fraților. Îndeletnicirile care nu sunt săvârșite laolaltă cu ceilalți nu trebuie lăsate să fie văzute din afară, căci e mai bine să fie săvârșite în taină cele ce sunt numai ale fiecăruia în parte.

Păzește-te, totuși, să nu fii nepăsător pentru îndeletnicirile cele săvârșite laolaltă și prea grăbit pentru cele numai ale tale. Dar, după ce ai împlinit cu credință și în totul îndatoririle ce ți-au fost puse înainte, dacă-ți mai prisosește vremea, dăruiește-ți și ție însuți, după cum te va povățui evlavia ta.

Citește, mai degrabă, ceea ce atinge inima, decât ceea ce desfătează mintea.

De vei ști să lași pe oameni într-ale lor, curând te vor lăsa și ei să faci ce vrei. *Nu trage spre tine treburile altora și nu te încurca deloc în cele ale oamenilor mari.*

De nu ești băgat în seamă de oameni, nu te întrista, ci îngrijește-te să ai o bună viețuire, cu destulă îngrădire, așa cum se cuvine unui slujitor al lui Dumnezeu și unui evlavios monah.

Mai drept ar fi să te învinuiești pe tine însuți și să acoperi pe fratele tău.

De vrei să fii suferit de alții, suferă-i și tu pe ei, mai întâi. Nu-i mare lucru să trăiești bine cu oamenii blajini și buni, căci aceasta place, din fire, tuturor; dar să trăiești în pace cu oamenii aspri, stricați, destrăbălați sau care ți se împotrivesc, acesta-i un mare har, o virtute plină de curaj și vrednică de laudă.

Orice om sau neam care ar sfărâma această lege sau ar tăgădui aceste învățături, fie numai într-un singur loc, acel om, acel neam, răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, capătă deîndată pedeapsa fărădelegii sale.

De voiești ceea ce Însuși Dumnezeu voiește și ceea ce-i folositor aproapelui, te vei bucura de slobozenie lăuntrică. O inimă curată străbate cerul și iadul. Dacă este vreo bucurie în lume, este aceea pe care o are o inimă curată.

Să faci totdeauna binele și să-l socotești puțin este semnul unui suflet smerit.

Să nu voiești mângâierea nici unui om înseamnă o mare curăție și o mare încredere (încredințare) lăuntrică. *Când nu cauți în afară nici o mărturie în folosul tău, semn este că te-ai încredințat cu totul lui Dumnezeu.*

Nu dori niciodată să fii lăudat sau iubit înaintea altora, căci aceasta partea lui Dumnezeu este, cu Care nimeni nu poate fi egal.

Nu dori, de asemenea, să-și aibă cineva inima prinsă de tine și nici tu însuși să fii prins de dragostea cuiva, ci Iisus Hristos să fie întru tine și întru tot omul de bine.

Îți trimite necazuri și pedepse? Primește-le cu bucurie – căci totdeauna, pentru mântuirea ta a făcut sau a îngăduit toate câte ni se întâmplă.

Despre adevărata smerenie

Cel cu adevărat smerit, când este nedreptățit, nu se tulbură, nici nu se apără în privința aceluia lucru de care a fost nedreptățit. Și primește clevetirile ca și cum ar fi adevărate, și nu se îngrijește să convingă pe oameni că a fost clevetit, ci își cere iertare. Că unii și-au atras asupra-le numele de neastâmpărați, deși, în realitate, nu era așa; iar alții au răbdat să fie numiți curvari, deși erau departe de curvie și rodul păcatului – pe care nu-l făcuseră – cu lacrimi l-au mărturisit în public, și-și cereau iertare cu plângere de la cei ce-i nedreptățiseră pentru o nelegiuire pe care nu o făptuiseră, deși erau încununați cu toată curăția și nevinovăția, în sufletele lor.

Tu crezi că ai smerenie; alții se învinovătesc pe sineși, tu însă nu suferi nici când alții te învinovătesc și te declari plin de smerenie. *Dacă ești smerit cu cugetul, pune-te singur la încercare și vezi de poți răbda nedreptatea fără să te tulburi.*

Cu luare-aminte să vorbești în fața unuia care-i trufaș în cuget și bolnav de pizmă. Căci, pe măsură ce tu vorbești, el răstălmăcește spusele tale după bunul lui plac (după a lui minte) și, din lucrurile cele bune pe care i le-ai pus, el caută prilej de a face pe alții să se poticnească.

Depre clevetire

Când cineva începe să clevetească pe fratele tău de față cu tine, arată-te posomorât la față. Dacă faci așa, te păzești de clevetire și în fața lui Dumnezeu, și a clevetitorului.

În acea zi în care deschizi gura ta ca să acuzi pe cineva, socotește-te mort în fața lui Dumnezeu și, toate faptele tale, zadarnice, oricât s-ar părea că pe bună dreptate și ca să te zidești, te-a îndemnat gândul să vorbești.

În ziua în care ești necăjit pentru vreun frate care este oarecum neputincios să se stăpânească la bine și la rău, în trupul lui sau în cugetul lui, ca un mucenic să te socotești pe tine în ziua aceea și să te simți ca un pătimitor pentru Hristos și ca unul care s-a învrednicit ca să-L mărturisească.

Răbdarea

Toate împrejurările și toate necazurile care nu au parte de răbdare vor fi îndoite pedepsite. Că: prin răbdare, omul leapădă primejdia. Împuținarea sufletului este maică a muncirii, iar răbdarea este maică a mângâierii și este o putere care se naște din inimă largă. Și, această putere, omul n-o află în necazuri, decât cu harul lui Dumnezeu, care se află printr-o rugăciune strânsă și prin vărsare de lacrimi.

Liniștirea

Liniștirea este petrecerea neîmpărtășită, ferită de orice grijă a vieții, ca, astfel, omul să poată, prin depărtarea de oameni și de împărtășiri, să fugă de zgomot și de cel ce umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită prin întâlnirile și grijile vieții. Trebuie să aibă numai o singură grijă: cum să placă lui Dumnezeu mai mult și să-și facă sufletul neosândit în ceasul morții; și, ca să afle cu toată sânguința lucrările fine ale dracilor și greșelile sale, ce întrec nisipul mării. Cunocându-le pe acestea, omul plânge pururea, dar este mângâiat de Dumnezeu.

Postul

Postul cu măsură sau mâncarea o dată în zi, fără a se sătura. Mâncarea să fie de un singur fel, din bucate neînsemnate și care se găsesc fără bătaie de cap; și – pe care nu le pofteste sufletul. Să mănânce în fiecare zi un fel, cu înfrânare. Vinul este folositor la bătrânețe, la neputință și la frig – și atunci: puțin. Iar la tinerețe, la căldură și la sănătate, mai bună este apa; dar și aceasta, puțină, căci setea este mai bună decât toate poftele trupești.

Privegherea

Este bine a folosi jumătate din noapte pentru somn, iar jumătate, pentru psalmodie și rugăciune, pentru suspine și lacrimi, ca, prin postul și privegherea cu măsură, trupul să se facă supus sufletului sănătos și gata spre tot lucrul bun, iar sufletul să capete bărbăție și luminare, ca să facă și să vadă cele cuvenite.

Psalmodia

Este rugăciunea trupească prin Psalmi și îngenuncheri, ca să se deșire trupul și să se smerească sufletul, ca să fugă vrăjmașii noștri – dracii – și să se apropie prietenii noștri – Îngerii – și așa să cunoască omul de unde primește ajutor.

Rugăciunea

Este rugăciunea duhovnicească, făcută prin mintea care se ferește de orice gând. Stând mintea în cele zise și căzând la Dumnezeu cu înfrângeri negrăite, cere numai să se facă voia dumnezeiască întru toate faptele cugetărilor sale, neprimind nici un gând sau figură, sau culoare, sau lumină, sau foc, sau peste tot altceva, ci ca una ce privește numai la Dumnezeu și vorbește numai cu El, fiind ajunsă fără formă, fără culoare și fără figură, căci aceasta este rugăciunea curată, care se cade.

Cuvânt despre rugăciune

După cum un cor cântă într-un singur glas și dă o melodie îngerească, tot astfel și sufletele trebuie să se strângă într-un singur duh și să se înalțe către Dumnezeu. **Din șapte ore câte le avem pe zi de pravilă, cel puțin șapte minute să le dăruim cu adevărat lui Dumnezeu, prin rugăciuni fierbinți pentru mântuirea noastră.**

Sfinții Părinți spun că, în timpul când Sfântul Vasile slujea, înainte de a cânta *Heruvicul*, lua parte la slujbă toată lumea, iar când se zicea „cei chemați ieșiți”, se alegeau și care erau începători și nu erau destul de curățiți, ca să poată cânta cu diaconii și cu ceilalți înaintați, ieșeau afară din biserică, fiindcă nu aveau lumina dreptei cunoștințe de Dumnezeu și aceștia nu aveau îngăduință să asculte sfârșitul, miezul sfintei slujbe, prefacerea Trupului Domnului în Sfânta Împărtășanie. Cei chemați către lumină, cei noi, nu erau primiți, fiindcă Sfinții Părinți erau buni cunoscători ai tainelor lui Dumnezeu. Legătura tainică a sufletului cu Dumnezeu este rugăciunea, ei știind ce condiții trebuie îndeplinite, altfel, rugăciunea ta e o vrajbă în loc de rugăciune.

Astăzi, neurmând această purificare, obștea face numai o gălăgie, în loc să se suie ca un șuvoi de foc la Dumnezeu din Care răsare lumina, rugăciunea fiului către Tatăl său călătorind ca și cu un frate nedespărțit. Obștea numai atunci dăinuiește când, având cântarea și rugăciunea împreună, poate călca orice ispită de vrajbă. Un chip de a birui primele ispiti pe care le iscă vrăjmașul asupra mântuirii este datoria de a birui orice ispită de la cel viclean și să începi a cunoaște cum vine ispita, căci, **ori de câte ori te desparți de fratele tău din obște, de Dumnezeu te-ai desparțit.** Nu mai ești în stare să iei Sfânta Împărtășanie. Nu cânti în armonia dragostei care trece și dincolo de mormânt, adică *iubirea de vrăjmași*, precum a spus și Mântuitorul, Care i-a iubit. În clipa chinurilor, diavolul săgetează mintea și inima și te face să te desparți de Dumnezeu. Cea dintâi unire cu Dumnezeu este Sfânta Împărtășanie.

Lupta cea de a treia cu diavolul a avut-o și Mântuitorul, ca să ne dea nouă pildă.

Citirea

E necesară, pentru a învăța din dumnezeieștile Scripturi și din viețile Părinților cum să biruiască patimile și să dobândească virtuțile; pentru ca să umple mintea lui cu cuvintele Duhului Sfânt și să uite cuvintele și gândurile necuviincioase pe care le-a auzit, fiind afară de chilie.

Cel ce vrea să învețe cunoștința de Dumnezeu nu trebuie să fie numai cu auzirea. Pentru că altceva este auzirea și altceva, fapta. Cunoștința duhovnicească nu se ivește numai din cugetare, ci se dă de Dumnezeu, după har, celor smeriți la cuget. Că cel ce citește Scripturile poate le cunoaște în parte nu este de mirare, mai ales, dacă este lucrător. Dar unul ca acesta nu are cunoștința lui Dumnezeu, ci trebuie să asculte cuvintele celor ce au cunoștință de Dumnezeu: Poroci, Apostoli, Sfinți Părinți.

Neajunsurile duhovnicești ale începătorilor

Înclinarea spre zgârcenia duhovnicească

La începutul vieții lor de evlavie, sufletele au, câteodată, într-o măsură destul de mare, păcatul zgârceniei duhovnicești. Foarte rare suflete sunt care se mulțumesc cu spiritualitatea pe care le-o dă Dumnezeu; de aici, urmează că deznădăjduiesc și se tânguie atunci când nu primesc mângâierile pe care le așteptau din partea duhovnicului sau a aproapelui. Pentru a-și îmbunătăți starea, unii începători sunt neobosiți în a se umfla cu sfaturi și învățături duhovnicești; trebuie să aibă și să citească neapărat un număr de cărți speciale; **ei închină tot timpul lor cititului și nu mai au timp pentru lucrarea duhovnicească ce este prima lor datorie: omorârea de sine și exercițiul spre desăvârșita lepădare lăuntrică a duhului.**

În afară de aceasta, ei îmbrățișează partea care este mai desfătătoare simțurilor. Astfel, ei se încarcă cu icoane, cu mățanii, cu cruciulițe, cu lucruri ciudate și foarte scump plătite. Atunci, părăsesc un lucru pentru altul, schimbă și răsschimbă aceste avuții, ba așa, ba altfel e mai bine și, în sfârșit, alege lucrul care este mai de preț sau mai rar. Ații fac colecție de Sfinte Moaște, ceea ce îi face să fie asemenea copiilor încărcăți cu jucării.

Eu osândesc, în toate acestea, legătura inimii, prețul dat unei forme, unui număr, mulțimea curiozității în această privință, căci toate acestea sunt foarte potrivnice spiritului de sărăcie (sărăcia de duh) care nu vede decât miezul cucerniciei, care nu ia decât ceea ce să-i fie de folos, ceea ce duce la disprețul mulțimii de lucruri și de curiozități.

Adevărata cucernicie trebuie să fie din inimă și să nu vadă în lucrurile sfinte decât miezul a ceea ce e arătat prin ele; toate celelalte sunt nedesăvârșiri, prin legătură și prin duhul de proprietate, prin poftă, de care trebuie să ne dezlipim dacă dorim să fim desăvârșiți. Am constatat pe oarecine care, timp de zece ani, n-a vrut să întrebuițeze decât o cruce grosolană, făcută dintr-o ramură sfințită ținută cu ac îndoit. El n-a vrut s-o părăsească defel și o păstra mereu, până în ziua când eu i-am luat-o. Și (să) nu credeți că vorbesc de un om cu puțin duh și cu puțină judecată! Altul pe care l-am cunoscut, pentru a-și socoti rugăciunile, întrebuița niște oase de pește și, desigur, cucernicia lui nu avea, din pricina aceasta, mai puțin preț la Dumnezeu. Deci, în ambele cazuri, nu era nicio legătură cu forma și valoarea lucrului. Cei ce se călăuzesc de această învățătură se feresc de orice legătură cu ceea ce nu este decât o unealtă și n-au nici o încurcătură. Ei nu-și mulțumesc cugetul cu ceea ce ne slujește la o lucrare; ei n-au în vedere decât să fie plăcuți lui Dumnezeu, înlăturând orice altă dorință. Ei dăruiesc cu foarte multă dărnicie și dăruiesc toată averea lor, le place să se lepede de tot pentru Dumnezeu și din dragoste de aproapele; și asta o spun și despre lucrurile duhovnicești, și despre cele vremelnice. O spun încă o dată: aceia înțeleg că singurul lucru care are însemnătate este adevărul desăvârșirii lăuntrice, mulțumirea pe care i-o dă lui Dumnezeu, dar nu ne-o dă defel nouă.

De altfel, celelalte neajunsuri nu pier niciodată din suflet înainte ca Dumnezeu să așeze sufletul în *curăția pasivă a nopții întunecoase*, despre care vom vorbi.

Trebuie ca sufletul, printr-o lucrare proprie, pe măsura puterii sale, să se silească de a se curăți și să se desăvârșească. Altfel, se va învrednici de harul grijii dumnezeiești, prin care Dumnezeu vindecă toate nenorocirile și toate neajunsurile care scapă voinței personale.

Înclinarea spre trufie

Din faptul că începătorii sunt influențați de o mare pornire (râvnă) și nu lasă nimic la o parte în rigoarea practicilor și a exercițiilor de credință, ei se simt foarte mulțumiți. Toate aceste lucrări, e drept, duc de la sine spre smerenie, dar, pentru început, pe măsura stării lor de nedesăvârșire, se naște din ele un fel de trufie ascunsă, căci ei sfârșesc prin a se simți bine în lucrările lor și prin a se prețui pe ei înșiși.

Iată de ce se întâmplă să-i auzi arătând în convorbire o zădărnice căteodată nevinovată, alteori, izbitoare, atunci când vorbesc despre lucrurie duhovnicești. Mai curând, vor să dea lecții decât să primească. Ei osândesc în inima lor pe cei ce nu pricep credința după felul lor și această simțire, mai întâi tănuită, o scot la iveală prin cuvinte; și atunci ți se pare că auzi pe fariseul care credea că Îl preamărește pe Dumnezeu, laudându-se cu faptele sale și disprețuindu-l pe vameș (Luca 18: 11-12). Asta înseamnă să faci voia diavolului; desigur că el (diavolul) va încuraja un joc de acest fel, va mări plăcerea pentru cutare lucru, știind bine că astfel te împinge la mândrie și trufie. Nimic nu e mai limpede pentru el (pentru diavol); el știe nu numai că astfel de virtuți nu sunt de niciun folos începătorilor, dar și mai mult: că ele se schimbă în păcate. De aici, urmează că nu mai pot să se sufere unul pe altul: că unul nu mai poate să sufere ca altul să aibă vreun preț pe lângă el; și, dacă se găsește vreunul care să-l înjosească pe aproapele său, aceste lucruri îi plac; iar dacă, din întâmplare, i se ivește vreun concurent, ca să-l osândească și să-l micșoreze în lucrări și în cuvinte, el va vedea paiul din ochiul fratelui, dar nu va vedea bârna din propriul său ochi; el va strecura țânțarul altuia, dar va înghiți cămila sa.

Unii ca aceștia, când se întâmplă ca duhovnicii sau stareții lor să nu judece (spre laudă) buna lor lucrare și nici duhul lor, fiindcă știu (din experiență) că astfel de ucenici nu caută decât un singur lucru: să fie prețuiți și laudați în tot ce fac ei, hotărăsc că acești duhovnici nu pricep lucrul lor, că nu sunt duhovnici buni; și aceasta, numai pentru că duhovnicii lor nu-i încurajează și nici nu-i încuviințează. Fiind într-o asemenea dispoziție, încep să colinde lumea, în căutarea unei călăuze duhovnicești care să le aprobe gusturile și se îndreaptă către aceia pe care îi cred prielnici să le găsească bune gândurile lor. De ceilalți, de aceia care li se împotrivesc, pentru a-i pune pe cărarea cea dreaptă, fug de ei ca de moarte, ajungând până să-i și urască. Având o părere tare bună despre ei, fac planuri cu carul, dar nu se țin de ele. Li se întâmplă să încerce să-i convingă pe alții că au duhul desăvârșit și adevărata evlavie și cucernicie. În scopul acesta, vor să se arate „izolați” prin arătări în afară, prin mișcări, prin suspine și prin stări ciudate. Li se întâmplă chiar să cadă în extaz, de obicei în fața martorilor și nu în taină; și, cu toate că diavolul este cu ei în aceste lucrări, ei vor să fie talmăciți din partea cea bună, după idealul lor. Un mare număr (de începători) caută bunăvoința și legătura strânsă a duhovnicului, izvor de gelozie și de grijă. Ajung chiar să nu mai îndrăznească să-și mărturisească păcatele, de frică să nu se înjosească; și își

feresc greșelile (le camuflează); și, astfel, periindu-și greșelile, pentru a le face mai puțin grele, ajung să se scuze, în loc să se acuze. Ba, chiar este un duhovnic pentru păcatele grele, celălalt rămânând numai pentru mărturisirea binelui, pentru ca și el să păstreze, despre pocăitul său, o părere foarte bună. De acolo, dorința de a exagera puțin, lăsându-se ispitit de plăcerea de a-i împărtăși binele pe care l-a făcut sau a lăsa să fluture aparențe mai bune, pe când *smerenia*, dimpotrivă, *cere să micșorăm această arătare a virtuților, s-o trecem sub tăcere, pentru ca să nu ne lăudăm și nici să ne prețuim*.

Pentru începători, mai sunt și alte feluri de neajunsuri; unii trec cu ușurință peste greșelile lor, alții se întristează peste măsură deîndată ce au greșit, luându-se după părerea că ei doar ar trebui să fie niște sfinți și se înfurie peste măsură împotriva lor înșiși, ceea ce e o nouă nedesăvârșire. În cazul lor, iată că ei se îndreaptă spre Dumnezeu cerându-I să-i dezlege de greșelile și de slăbiciunile lor, dar, în același timp, mai mult se căznesc să fie împăcați și nemuniciți ei înșiși, decât să lucreze pentru Dumnezeu. Dacă Dumnezeu i-ar asculta, este de temut că pacea lor ar deveni un izvor de trufie. Ei se vor feri ca de foc să-i preamărească pe alții, dar nu le diaplace să fie ei preamăriți, ba, câteodată, merg și până la a cere să-i preamărească pe ei oamenii. Prin aceasta, se aseamănă cu fecioarele cele nebune; deoarece candelile lor erau stinse, cer untdelemn de la alții.

Înclinații spre mânie

Au, în permanență, o proastă dispoziție. Își fac datoria numai de mântuială. Se supără pentru toate fleacurile și ajung câteodată de nesuferit. Pun vina pe greșelile altora și îi tot bârfesc. Fac morală cu acreală în ton, ca și cum numai ei ar avea dreptul la virtute.

Înclinări spre lăcomie duhovnicească

Se istovesc în canoane. Se dedau fără de frâu la posturi. N-au dreaptă socoteală. Se sustrag din fața acelora care i-ar îndemna pentru hrana trupească. Lucrează împotriva poruncilor. Doresc mai mult un canon trupesc, decât un canon al judecății. Nu ascultă de duhovnic. Se trufesc prin diferite osteneli făcute fără dreaptă socoteală. Pe acest fel de ucenici, îi încurajează diavolul să facă astfel. Caută să smulgă duhovnicului sfaturi după cum le place lor. În cazul când sunt respinși, au mâhnire multă în inima lor.

Ceea ce fac, fac numai de mântuială, că sunt convinși că nu se face nimic bun înaintea lui Dumnezeu când nu se lucrează cum le place lor. Se împărtășesc fără încuviințarea duhovnicului și asta, de mai multe ori.

Înclinații spre pizmă

Le sare în ochi binele duhovnicesc al aproapelui. Suferă groaznic când aud că cineva e lăudat pentru virtuți. Virtutea altuia îi întristează și, dacă au prilej, o vor prigoni și ponegri, cu scopul de a-i risipi, pe cât posibil, laudele. Doresc să fie primii în toate.

La unii, aceste nedesăvârșiri iau, câteodată, o ascuțime care le face grele în ele însele, altele sunt mai mult sau mai puțin vinovate și sunt unii începători care nu trec deloc (sau foarte puțin) de primele începuturi.

Îndeobște, începătorii, în vremea ardorii lor, scapă foarte rar de una din aceste slăbiciuni.

Doar *începătorii buni*, aceia care au atunci simțurile adevăratei desăvârșiri, lucrează într-un mod cu totul deosebit, într-o altă direcție duhovnicească. Ei, cei buni, se arată prin smerenia lor și mereu înaintează într-însa; nu țin seama de lucrările lor personale și nu pun decât foarte mic (puțin) preț pe ele. Cât despre alții, toți li se par mai presus. Cu o sfântă invidie, ei doresc să slijească pe Dumnezeu, după pilda acelor. Focul lor lăuntric îi va mâna, vor face multe lucrări, vor pune bucuria lor în aceasta, dar, fiindcă smerenia îi stăpânește, ei nu fac altceva decât să-și dea seama de ceea ce omul datorează lui Dumnezeu și socotesc o nimica ceea ce pot să facă întru slujba Sa. Cu cât lucrează mai mult, cu atât își plac mai puțin. Dorința vie de a-I fi plăcut lui Dumnezeu, care vine din dragoste, face ca ceea ce ostensesc ei pentru El să li se pară nimic. Această dăruire îi cere, îi îndeletnicește și îi pătrunde până într-atât, încât nu mai știu ce fac, încât ajung să-și dea seama că ceilalți sunt mult mai buni decât ei. *Știindu-și lipsa de valoare, sunt foarte fericiți când văd că nu unt băgați în seamă, că sunt criticați sau disprețuiți în lucrurile lor. Ba mai mult, dacă se întâmplă să le dai un semn de prețuire, dacă vrei să-i lauzi, ei sunt uimiți; este din cale afară pentru ei că poți să lauzi ceva într-înșii.*

În această stare de smerită liniște, astfel de ucenici nu cer decât să învețe tot ce le poate fi de vreun folos și, prin aceasta, se deosebec în întregime de ceilalți – de cei despre care am vorbit mai sus și pe care i-am văzut devenind ei înșiși învățători, vârandu-se în vorbele celor ce vor să-i lămurească, închipuindu-și că știu totul. **Cei smeriți nu dau învățături nimănui.** Ei vor urma o cale sau alta, după poruncile primite, știind prea bine că propria lor lumină nu le este de ajuns. Nimic nu le este mai plăcut decât să preamărească pe altul în fața lor și le va părea tare rău că nu sunt în stare să slujească pe Dumnezeu tot atât de bine ca aceia. Dorința de a vorbi despre lucrările lor proprii nu-i neliniștește; atât de puțin le prețuiesc, încât sunt rușinați când trebuie să vorbească duhovnicului și să mărturisească lucruri atât de puțin vrednice de a fi auzite. Ceea ce le este mai plăcut este să-și mărturisească păcatele și greșelile; dorința lor este să le fie bine înțelese păcatele și să nu fie întoarse în virtuți. De aici, urmează că doresc mai mult un duhovnic care nu pune preț nici pe lucrările lor, nici pe simțirea lor duhovnicească. Așa este felul unui suflet simplu: e curat, sincer și foarte plăcut lui Dumnezeu! În el, sălășluieltele duhului înțelepciunii; înțelepciunea îl îndeamnă să păstreze înlăuntru bogăția și să scoată afară toate neajunsurile. Căci, celor smeriți, Dumnezeu le împarte harul împreună cu celelalte virtuți, dar nu-l dă celor trufași. Astfel de ucenici se vor jertfi până la sânge pentru aceia care se închină slujbei lui Dumnezeu și vor face tot ce le este în putință, pentru a-i ajuta. Cât despre neajunsurile pe care se întâmplă să le aibă, ei le poartă cu smerenie, cu mare blândețe a duhului și cu această teamă dragăstoasă, care pune toată nădejdea lor în Dumnezeu. Dar începătorii care sunt desăvârșiți, în felul în care am arătat, sunt excepții și am avea pricină să fim mulțumiți dacă numărul celor care nu cad în

păcatele opuse virtuților ar fi mai mic. Din această pricină, Dumnezeu, precum vom arăta mai departe, face sufletul să intre în *noaptea întunecoasă*²¹, pentru a-l curăți și a-l duce mai sus.

Copiii în mănăstire

Calitatea pe care o laudă Iisus la copii este *credința, curăția și frăgezimea vieții*, pentru care a zis: „De nu vă veți face ca ei, nu veți intra întru împărăția cerurilor”.

Dar copiii nu au loc în mănăstire, pentru că aici este un loc de luptă, de nevoie; și copilăria nu este capabilă de nicio luptă, ea nu are seriozitate. Deci copilăria este o vârstă ce nu are ce căuta în mănăstire.

Avva Iosif a zis fratelui: „De glasul îngerilor vrei să fugi? Copiii sunt îngeri până la o anumită vârstă și, numai unii, pentru curăția și nevinovăția lor. Unde sunt copii în mănăstire, nu iese bine deloc”. Exemplu: Cazul Bistrița.

„Trupul meu a slăbit, iar patimile nu slăbesc.” Cei din *Pateric* bagă de seamă că trupul îmbătrânește, slăbește, dar patimile nu slăbesc. Aceasta înseamnă că patimile se țin de suflet și au trecut din trup, la suflet. Chiar și după moarte se țin de suflet și îl silesc să le facă mai departe, dar atunci nu mai are trup în care să săvârșească patima. Deci patimile trupului se țin de suflet și după moarte, dar, nemaivând trup, nu le mai poate face.

Exemplu: ți-e sete, dar nu mai poți bea apă, pentru că poate nu mai ai cu ce, ți-e gura cusută; mori de sete, pentru că nu poți bea apă; sau în vis: când vrei să fugi sau vrei să strigi și nu poți. Același lucru este și cu patima care a intrat în suflet.

Aceasta este starea de chin din iad. Exemplu: curvarii sunt arși de patimă, dar nu mai au trup, ca să săvârșească patima; sau cum se zice: îl chinuiește dracul cutare, adică patima este în suflet.

Cu Iisus, lucrurile s-au făcut invers: până și hainele, și fața Îi străluceau ca soarele, pe când la oameni, întunericul sufletului se varsă în afară.

Când a vrut să încredințeze pe ucenici de dumnezeirea Sa, a lăsat ca strălucirea sufletului să se răsfrângă în afară, încât „Fața Lui strălucea ca soarele și hainele Lui, ca lumina”. La Iisus, curăția și strălucirea sufletului se răsfrâng în afară, chiar și pe haine.

Călugării trebuie să se nevoiască, încât să ajungă la o stare de asemănare cu Iisus, la o curăție a inimii și să se răsfrângă această curăție în afară. Călugării adevărați, unul la o mie de ani, după curăția inimii, prin care unii au ajuns la curăția Taborului, cum au fost: Avva Siloam, Pamvo și Serafim de Sarov căruia i-a strălucit fața timp de un ceas. Cineva îl întreba mereu despre Duhul Sfânt, ce este... și altele și, la un moment dat, Sfântul Serafim, în urma unei rugăciuni făcute în ascuns Domnului, a zis: „Uită-te la fața mea” și i-a strălucit fața ca soarele, timp de un ceas. Strădania călugărului este (spre) starea de refacere a omului, adică să-și refacă chipul cel

²¹ Vezi amănunte în *Suișul Carmilului*, al doilea volum al acestei lucrări.

luminos, pe care și l-a întunecat cu patimile. Dacă nu-și va reface călugărul chipul cel luminos, nu este rost de intrat în împărăția lui Dumnezeu, pentru că *acolo ești întrebat: Ce asemănare ai cu Iisus?*

Trebuie, deci, să ne îmbunătățim firea noastră sălbatică și, spre rușinea noastră, mărturisim că noi nu sporim de bună voie, ci, de silă.

Cei din urmă nu vor mai spori

Atanasie cel Mare a adus viața de vie în Sfântul Munte și călugării s-au speriat văzând aceasta, dar el le-a spus că, în timpul din urmă, călugării vor mânca și carne și, cu toate astea, mănăstirile vor fi goale.

El a trăit în secolul XV, cam pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Nil Sinaitul a fost un Sfânt extraordinar care, la multă vreme după mutarea lui din viață, s-a arătat ultimilor lui ucenici, după iconomia lui Dumnezeu, și le-a dictat o serie întreagă de scrieri, referitor la Greci, care erau foarte hrăpăreți și voiau să se întindă în toate mănăstirile. El le spunea ucenicilor că, atunci când vor vedea ca niște ață care înconjura Muntele Sfânt, va decădea viața călugărilor.

Semnele de decadentă apar cât ai bate din palme. Chiar dacă în situația materială avem îmbunătățiri (lumina electrică...), să nu dăm înapoi de la cele duhovnicești, chiar dacă una sau două șchiopătează, cum a fost cu vinul, pe vremea lui Atanasie cel Mare. „Am un potir de plumb și-mi pare rău că nu am unul de lemn.” Înainte, potirul era de lemn și credința, de aur; acum, potirul este de aur și credința, de lemn.

Vechii călugări aveau *lumina* întru sine... și citeau la ea, nu ca noi,... chiar și lumină electrică având.

Atenție!... la semnele de decadentă.

Întrebarea celor cercați

Despre orice cuvânt sau faptă, se cade a întreba pe cei încercați, pentru ca nu cumva, din necercare sau din plăcerea de sine, înțelegând și făcând cineva unele în locul altora, să rătăcească și să cadă în părerea de sine, închipuindu-și că știe cum trebuie, neștiind încă nimic, cum zice Apostolul. *Monahul trebuie să aibă răbdare în toate cele ce vin asupra lui cu îngăduința lui Dumnezeu, spre învățare și spre cunoașterea slăbiciunii sale.* Să nu se facă îndrăzneț, să nu-și piardă nădejdea, în orice rău i s-ar întâmpla. E dator să se ferească de orice vis, de orice vorbă și de orice lucru fără de rost și să cugete la numele lui Dumnezeu mai des decât respiră, în toată vremea, în tot locul și în tot lucrul, și să cadă la El cu tot sufletul, adunându-și mintea din toate lucrurile lumii și căutând să facă numai voia lui Dumnezeu.

Atunci începe mintea să-și vadă greșelile ca nisipul mării și acesta este începutul luminării sufletului și decada sănătății lui. Atunci începe să înțeleagă binefacerile lui Dumnezeu și greșelile sale. Începând de atunci, păzește poruncile întru cunoștință – de la cea dintâi, până la cea din urmă, fiindcă și Domnul le-a pus ca pe o scară și nu poate cumva să treacă peste una, ca să ajungă la alta, ci trebuie să înainteze de la cea dintâi, la cea de-a doua și așa mai departe. Aceasta face pe om *dumnezeu* prin harul Celui Ce le-a dăruit pe ele celor ce le aleg și aleargă să le împlinescă.

Nici o altă faptură sau zidire însuflețită n-a călcat voia lui Dumnezeu vreodată, ci numai firea omenească: bucurându-se de multe binefaceri, L-a mâniat pe Dumnezeu neconținut.

*

De la frica lui Dumnezeu, trece omul la buna cinstire. De la cinstire, vine cunoștința prin care sunt sfatul și dreapta socoteală.

Împotrivirea la ispite

Atâta vreme cât trăim pe pământ, nu putem fi scutiți de necazuri și de încercări. De aceea, este scris în cartea lui Iov: Ispită este viața omului pe pământ.

Nu se află om atâta de desăvârșit și de sfânt, care să nu aibă uneori ispite de care nu putem fi cu totul scutiți. Toți Sfinții au trecut prin mulțime de ispite și de suferințe și, pe făgașul acesta, au sporit; dar cei care nu au putut birui asupra ispitelor au fost osândiți și au căzut.

Nu este așezare călugărească atât de sfântă și nici loc atâta de tras deoparte, unde să nu se afle împotriviri și ispite. Omul, cât trăiește, nu-i niciodată întru totul ferit de ispite, căci avem sămânța lor în noi, din pricina poftii trupesti în care am fost zămisliti. Una vine după alta și totdeauna avea-vom ceva de suferit, fiindcă am prăpădit binele și fericirea cele de la început.

Unii caută să fugă, spre a nu fi ispitiți și cad în ispite și mai primejdioase. *Nu-i de ajuns să fugi, ca să birui; ci răbdarea și adevărata smerenie ne fac mai tari decât toți dușmanii noștri.* Cel care, fără să smulgă rădăcina răului, se ferește numai de prilejurile din afară sporește puțin și, dimpotrivă, ispitele se întorc asupra-i încă mai grabnice și mai cu putere.

Vei birui mai sigur, puțin câte puțin, printr-o îndelungată răbdare, cu ajutorul lui Dumnezeu, decât printr-o asprime prea mare față de tine însuși. *Mergi adesea după sfaturi când ești ispitit și nu judeca deloc aspru pe cel ce se află în ispită, ci mângâie-l, așa precum tu însuși ai vrea să fii mângâiat.*

Începătura oricărei ispite este nestatornicia duhului și puțină încredere în Dumnezeu. Căci, *după cum o corabie fără cârmă e purtată ici și colo de valuri, asemenea, omul slab și schimbăcios, care-și părăsește hotărârile ce luase, este tălăzuit de tot felul de ispite.*

Se cade să veghem mai osebit când se arată ispita, căci cu mult mai bine birui-vom pe vrăjmaș, de nu-l vom lăsa să pătrundă în suflet, dându-l deoparte chiar în clipa când e gata să intre.

Mai întâi, se ivește în minte un gând simplu; apoi, o vie închipuire; pe urmă, plăcerea, pornirea destrăbălată și, în sfârșit, consimțirea. Așa că, puțin câte puțin, dușmanul cuprinde tot sufletul, când n-a găsit împotrivire chiar de la început.

Să ne ferim de judecățile cele îndrăznețe

Zace în noi o tainică răutate căreia îi place să descopere nedesăvârșirile fraților noștri și iată de ce, gata, stăm să-i judecăm, uitând că judecata inimilor numai dreptul lui Dumnezeu este. În loc de a cerceta cu atâta pornire ispititoare cugetul altuia, să ne coborâm în al nostru: găsi-vom destule temeuri să fim îngăduitori față de aproapele nostru și să tremurăm pentru noi înșine. Nu ai decât sarcina ta și nu vei răspunde decât de tine. Nu judeca, ca să nu fii judecat.

Faptele dragostei

Pentru nimic în lume și nici de dragul nimănui, nu se cade să faci nici cel mai mic rău; cu toate acestea, ca să aduci un ajutor celui care are nevoie de el, poți uneori să amâni o bună lucrare sau să o înlocuiești cu alta mai bună, căci atunci n-ai nimic binele, ci l-ai schimbat în unu mai mare.

Trebuie să suferim nedesăvârșirea altuia

Cele ce omul nu poate îndrepta în sine însuși sau în alții, trebuie să le sufere cu răbdare, până ce Dumnezeu poruncește altfel.

Cugetă că poate e mai bine să fie așa, ca să fii cercat prin răbdare, fără de care, meritele noastre nu sunt mare lucru.

Trebuie, în toate acestea, să rogi pe Dumnezeu să te ajute să biruiești aceste piedici sau să le suferi cu blajinătate.

Dacă cineva, lămurit o dată sau de două ori, nu cade la aceeași părere cu tine, nu mai avea dispută cu el, ci încredințează toate în mâna lui Dumnezeu Care știe a scoate binele din rău, ca, astfel, să se împlinească voia Sa și să fie slăvit în toți robii Săi.

Dă-ți osteneala să suferi cu răbdare lipsurile și slăbiciunile altora, oricare ar fi ele, pentru că și tu ai multe din acestea, pe care trebuie să le sufere alții.

Ci Dumnezeu a orânduit astfel, ca să ne învățăm a ne purta sarcina unii altora; căci fiecare își are sarcina sa, nimeni nu-i fără lipsuri, nimeni nu-și este îndestulător sieși, nimeni nu-i atât de înțelept, să se poată îndruma singur; deci se cade să ne suferim, să ne mângâiem și să ne ajutăm, să ne învățăm și să ne îndrumăm unii pe alții. Ceea ce te face atât de supărăcios nu-i zelul pentru

aproapele, ci o iubire de sine năzuroasă, arțăgoasă, posomorâtă. *Pietatea cea adevărată e blajină și răbdătoare*, fiindcă ea te arată cine ești.

Rostul și însemnătatea monahismului

Concluzii

Este posibil ca unii creștini să nu mai cunoască rostul monahismului în creștinism. De aceea, te poți aștepta de la ei la cele mai felurite întrebări. Dar, dacă îl cunoaștem noi cum trebuie, putem da seama oricând despre rânduiala noastră.

Monahismul se justifică, în linii largi, cu aceleași argumente cu care se justifică și creștinismul. Și, dacă creștinismul nu s-a învechit, dovadă că în orice epocă istorică s-au găsit oameni să-și dea viața pentru el, atunci, nu s-a învechit nici monahismul, de vreme ce mai este ales de către unii ca mod de viață. Cea mai bună justificare a monahismului o fac însă cele trei rosturi cu care a străbătut istoria:

1) Rostul duhovnicesc,

2) Rostul cultural

și

3) Rostul social.

Rostul duhovnicesc și-l împlinește monahismul, prin disciplinarea firii după sfaturile evanghelice. Prin aceasta, monahul nevoitor se izbăvește de patimile firii și, astfel, se face cu putință arătarea unei alte forme de viață, *viața după Duhul Sfânt*.

Viața mai presus de fire dovedește, constrângător și totuși simplu, existența lui Dumnezeu. Minte obișnuită – și nu numai, ci chiar a celei mai înzestrate și cultivate firi – nu poate face dovada decisivă nici că este, nici că nu este Dumnezeu, pentru că mintea firii acesteia decăzute e tot așa de dibace pentru a dovedi și afirmația, precum și negația unuia și aceluiași lucru. De aceea, marii filozofi și-au dat seama de viclenia rațiunii acestei lumi.

Știința, când se pronunță în materie de religie, de asemenea a ieșit din domeniul său, deoarece ea (știința) are ca scop studierea materiei și a legilor ei, pentru folosul practic al oamenilor. Iar *religia nu face știință, ci conștiință*, căci oamenii nu trăiesc numai cu pâine, că: „Scris este, nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul lui Dumnezeu” (Luca 4: 4). De aceea, *despre Dumnezeu nimeni nu poate grăi cu competență absolută, decât numai El Însuși, când strălucește slava Sa pe chipul filor Săi, Sfinții*. Și totuși: oamenilor le mai rămâne libertatea să se îndoiască.

Aceste exemplare rare – Sfinții – apar printre oameni din vreme în vreme și aduc în ei chipul lui Hristos, Care a dovedit desăvârșit pe Dumnezeu. Prin Sfinți, Dumnezeu întărește stâlpii Bisericii.

Acesta e rostul de căpetenie al monahismului: trăirea creștinismului până la măsurile desăvârșirii, când existența lui Dumnezeu devine un fapt de natura evidenței absolute pentru toți.

Călugării care realizează monahismul sunt în lume făcliile aprinse ale lui Dumnezeu. Ceilalți, care nu-l realizează, umblă cu ele stinse. De aceea, își atrag ponos, iar pentru înfrângerile lor morale, este hulit și Dumnezeu printre oameni (Romani 2: 24). Dar nu aceștia din urmă califică monahismul, ci cei dintâi.

Rostul cultural este mai modest, totuși, de mare preț și el. Călugării au împletit rugăciunea cu munca – o muncă de răbdare, o muncă de conștiință.

Călugării s-au ocupat de copierea cărților sfinte. Astfel, monahilor din Mănăstirea Sinai, le datorăm cel mai vechi manuscris întreg al Noului Testament. Mai târziu, au început să-și illustreze cărțile sfinte cel mai des folosite, dintre care, ne-a rămas o minunată Psaltire.

Tot călugării au fost primii iconari și apărători ai icoanelor în perioada împăraților iconoclaști.

În toate artele unde a trebuit răbdare și migală deosebită, îi găsim pe călugări. De la ei, avem obiectele biericești de mare valoare artistică.

Printre primii care au îmbrățișat invenția lui Gutenberg²², tiparul, au fost călugării. Primele tiparnițe, la noi, le-au înființat călugării. Prin munca lor, s-a asigurat unitatea limbii române.

Rostul social e și mai neobservat și totuși: așa de mare!

Mai întâi, rucodelia, munca dezinteresată a călugărilor, care-i izbăvește de lene, e un model de conștiință. *Călugării lucrează orice, din suflet, ca pentru Dumnezeu, nu ca pentru oameni* (Coloseni 3: 23).

În vremea noastră, conștiința față de muncă începe să fie un factor de mare preț în construirea viitorului oamenilor. *Munca iese din stadiul pedepsei și trece în ce al consacării, capătă o sfințenie, pentru conștiința cu care e făcută.*

Călugării trăiesc în viața de obște, având totul de obște. Deci: ei au adus până în zilele noastre amintirea vie a primelor comunități creștine din Ierusalim și Alexandria, unde „se dădea fiecăruia, după cum avea fiecare trebuință” (Fapte 4: 35). Deci călugării, prin viața lor de obște, sunt o icoană străveche a lumii noi.

Comunismul, la obârșiile lui, a fost după modelul creștin, dar comuniștii l-au aplicat în mod viclean, precum va fi și la sfârșitul lumii.

²² Gutenberg (1400-1468), tipograf german. A inventat în Europa tiparul cu litere mobile.

Călugării își mai justifică rolul lor social și prin faptul că sunt integrați în lupta Bisericii creștine pentru marea cauză a vremurilor noastre: pacea între popoare. Rugăciunea „pentru pacea a toată lumea”, călugării o fac la toate slujbele lor, în Biserică, zi de zi și noapte de noapte.

Pacea nu e numai un bun social, ci și un bun spiritual al oamenilor, de aceea *noi ne rugăm pentru pace, pentru că, la urma urmei, Dumnezeu deține pacea*²³.

Astăzi, armele nu sunt numai ucigătoare, ci, de-a dreptul, pustiitoare.

*Pacea însă e un lucru mai presus de oameni, de aceea, **pacea va învinge războiul, dacă vor mai fi rugători.***

Convingerile, unite în dreptatea cauzei, sunt o putere în care intră și toți călugării. N-a auzit, oare, Avraam de la Dumnezeu că, dacă într-o cetate vor fi numai zece drepti, pentru acei zece, Dumnezeu nu va pierde cetatea? (Facere 18: 32). Iată ce nebănuite rosturi pot avea acești oameni săraci cu duhul, care sunt călugării.

Despre rostul monahilor în viața pământească

Noi suntem vremelnici și veșnici, fii ai oamenilor și ai lui Dumnezeu. De la Dumnezeu, este sufletul nostru, care este nemuritor; și de la părinții noștri trupești, trupul care este muritor.

Noi ne-am pregătit de la Dumnezeu cu rostul de a ne alege în ce parte înclinăm: spre lume sau spre Dumnezeu, ca să ne câștigăm viața veșnică. Dumnezeu ne-a trimis pe pământ și ne-a dat și darurile Duhului Sfânt prin Sfântul Botez, spre a putea duce cu ușurință viața după voia lui Dumnezeu. Viața noastră pe pământ este împărțită în epoci: epoca vegetativă, epoca senzitivă și epoca cugetătoare.

Epoca vegetativă este de la naștere, până la vârsta de șapte ani. Epoca senzitivă, de la șapte, până la paisprezece ani. Iar cea cugetătoare, atunci când cugetul îndeamnă spre mântuire. Omul este ajutat de darurile Duhului Sfânt atunci când începe a cugeta mai mult și a înțelege, la unii, mai devreme, la alții, mai târziu. Aceste daruri sfinte stau în pământ ascunse și pământul este trupul nostru cu neputințele lui pământești.

Cele trei piedici în calea mântuirii sunt: trupul, lumea și diavolul.

²³ În una din lucrările Părintelui Arsenie Boca, lucrare în manuscris, este consemnat lucrul acesta: „... fiind rânduit să văd și să ascult mereu durerile oamenilor – care le vin de pe urma păcatelor și a lipsei de sfat – și ajungând, adeseori, una cu durerea lor, într-o zi, slujind Sfânta Liturghie și rugându-mă *pentru pacea a toată lumea și pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici*, aud deodată, în urechea dinlăuntru, înfruntarea aceasta: **Nu te ruga de Mine să le dau pacea, ci roagă-te de oameni să-și schimbe purtările, dacă vor să mai vadă pacea pe pământ.** Și am înțeles pe urmă mai multe lucruri. Drept aceea, ascultător poruncii, trebuie să strig tare cuvântul Scripturii, ca o sunare de alarmă, că „Dumnezeu vetește acum pe oameni ca toți, de pretutindeni să se pocăiască” (Fapte 17: 39). Adică să vie la viață curată și la învățătura dreptmăritoare a Bisericii lui Hritos; iar când vremea o va cere, să le mărturisească cu prețul vieții, netemându-se de moarte.” Și, cu atât mai puțin duhovniciei, în scaunul duhovniciei.

Cu toate că noi zicem că ne-am lepădat de lume, însă în noi sunt urmele lumești cu care diavolul ne ispitește și ne îndeamnă la tot felul de fapte urâte și rele: mândria, slava deșartă, încrederea în puterile noastre, drăcuim etc. Acestea toate se aduc, din lume, în grădina mănăstirii și cei care vor să se mântuiască sunt cuprinși de aceste fapte rele care nu sunt îngăduite a se săvârși într-o sfântă mănăstire. Trăim în mănăstire și zicem că am scăpat de lume, dar facem tot faptele lumii.

În noi, se luptă două firi: răul și binele, după cum a zis și Sfântul Apostol Pavel: *doresc să fac binele pe care nu-l fac și fac răul pe care nu doresc să-l fac*²⁴. În noi, se luptă păcatele pe care le moștenim de la părinți, bunici și străbunici.

Noi trebuie să ne luptăm, ca să avem toate însușirile Mântuitorului, pe care le-a avut ca Om adevărat și fără de păcat. Nu este greu, pentru că nu nouă ne este dat să ducem această greutate, noi trebuie numai să ne rugăm lui Dumnezeu, că de la El este ajutorul nostru. Noi, dacă am plecat din lume, credem că am căpat de ea, dar n-am scăpat, câtă vreme facem tot faptele ei. Nu am scăpat de lume, cum a zis Sfântul Macarie în drum spre cer, înconjurat fiind de cetele de îngeri, că au zis diavolii: „Ai scăpat de noi, Macarie!”, dar el a răspuns: „Încă n-am scăpat!”.

Vai de creștinii care lasă mântuirea sufletului după moarte, că nu se vor mai putea mântui. După moarte, nu mai este mântuire. Mântuirea trebuie să o cunoaștem încă din lumea aceasta. Împărăția lui Dumnezeu, trebuie să o avem în sufletul nostru, pentru că noi, de unde am venit, acolo trebuie să ne întoarcem, la Dumnezeu, unde am fost mai înainte de a ne înclua în închisoarea aceasta de lut.

Mântuitorul, când S-a rugat în Grădina Ghetsimani, nu S-a rugat pentru lume, ci pentru toți aceia care fac voia lui Dumnezeu, zicând: „Nu pentru lume Mă rog, ci pentru aceia pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt!” (Ioan 17: 9).

La răstignirea Domnului, a rămas la picioarele Crucii numai *dragostea* care erau Maica Domnului, Sfântul Ioan Evanghelistul, Maria Magdalena și Maria lui Cleopa, Maria – mama lui Iacov și a lui Iosi, mama fiilor lui Zevedeu; erau mai multe femei, pentru că ele unt mai credincioase și cu mai multă dragoste.

²⁴ „Că nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl fac” (Romani 7: 19).

Crinii pustiei

Crinii pustiei nu pot fi văzuți, fără să-i ofilești.

(Părintele Arsenie Boca).

Dacă cel mai bun meșter al celei mai frumoase predici despre Dumnezeu s-ar ascunde, oamenii îl vor afla și vor face drum până la el, căci graiurile care-L propovăduiesc cel mai bine pe Dumnezeu sunt faptele cele mai presus de fire ale Sfinților. Faptele care nu însemnează neapărat minuni; dar Sfinții toți fug de pomenirea lor între oameni, toți ascund darurile ce li s-au dat, de frica slavei deșarte. Ei cunosc cel mai bine slăbiciunea firii omenești și primejdia în care-i pot arunca oamenii chiar cu evlavia lor. De aceea, Avva Arsenie e în stare să refuze chiar și pe Patriarhul Teofil al Alexandriei, când acesta se interesează dacă-l va primi, însoțit de un credincios.

Crinii pustiei nu pot fi văzute fără să-i ofilești.

Oamenii care duc fuga de oameni până la sfârșit și nu se opresc la măsuri de jumătate nu vor să se mai întâlnească nici cu părinții, nici cu frații, nici chiar cu înalte Preasfințite fețe; aceștia sunt străini, călători în lumea aceasta și nu se arată mulți în fiecare veac de oameni. De aceea ei, cât le stă în putere, opresc lumea să-i vadă, nu din vreo încredere în sine, nici dintr-un dispreț de lume. Numai Dumnezeu îi acoperă de vederea oamenilor. Cu călugării aceștia, nu ține neapărat să te întâlnești, ci mulțumește lui Dumnezeu că sunt. Așa folosești cel mai bine sufletul tău: nici Crinii pustiei nu-i ofilești, și din ofilirea ta te izbăvești.

Sutașul din Capernaum făcuse primul pe pământ așa ceva. Acestea sunt porțile credinței – păziți-le – ceea ce a minunat și pe Hristos, când l-a găsi între oameni.

Sfinții nu trebuie văzuți, pe unde sunt, să nu te apropii – bine că sunt – și sigur sunt, fiindcă, pentru rugăciunile lor, mai ține Dumnezeu lumea... sunt așa de ascunși, încât nici ei singuri nu știu că chiar ei sunt. Ceea ce știu ei sigur e că sunt mai păcătoși decât toți oamenii.

Faptul nu e o simplă vorbă, ci o realitate: că ei străvād – prin Duhul lui Dumnezeu – cunoc desăvârșit toată stricăciunea firii omenești și ispășesc în conștiință toată mizeria ei. Și, în ei, Fiul lui Dumnezeu ispășește pe cruce... chiar și până la părăsire. Așa de departe a ajuns chipul la asemănare, în Sfinți.

Iar călugării care umblă după oameni cu lumânarea n-au nici o altă asemănare decât cu oamenii după care umblă... N-au nici un mărgăritar de păzit.

Crinii pustiei sunt pustnicii și, vai, cât sunt de puțini!

Avva Arsenie a zis: „De vom căuta pe Dumnezeu, Se va arăta nouă și, de-L vom ținea pe El, va rămânea cu noi”.

Odată, cândva, omul se ascunsese de Dumnezeu, cel puțin, așa a crezut: că se poate ascunde. De atunci, omul nu-L mai vede pe Dumnezeu, pentru că L-a alungat de la sine, L-a scos din inima sa. Noi, însă, *fără El, nu suntem în situația normală, suferim lipsa Lui.*

Dar acum Dumnezeu S-a făcut Om și S-a arătat nouă. De acum, El poate fi găsit; încă e ascuns nu prea departe de noi: în Tainele Sale, în Biserica Sa și în conștiința noastră, și în toate nevoințele pentru El.

Dar, până nu-L cauți zbuciumat, ostenit, păgubit, păcătos, jefuit, răstignit, nu-L găsești, ca și când n-ar fi.

Lenea, traiul tihnit în lumea aceasta, plăcerea, slava nu-L vor găsi niciodată; cel puțin, cu tobă de ocări. *Pe calea mulțumirii de sine, pe calea slavei deșarte, pe calea iluziilor, nu te vei întâlni cu Dumnezeu niciodată. Dar te vei întâlni cu El pe calea tuturor umilințelor, mai ales, cele pentru El;* că: primele spurcă inima și întunecă ochiul, iar cele de al doilea curățesc inima și luminează ochiul care L-ar vedea.

El îi iubește pe toți; pe toți cei ce-L iubesc pe El și fac, din cuvintele Lui, viață din viața lor. La aceștia, vine și petrece într-înșii dimpreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, după cum Însuși a zis (Ioan 14: 23).

Când Dumnezeu locuiește într-un om, omul acela se vede mai păcătos decât toți oamenii și mai prejos decât toată făptura și, pe toți, mai buni decât el. La realitatea acesta, îl aduce lumina dumnezeiască pe om. De aici, începe lumina curată și vederea de Dumnezeu. Stăruind în nevoie, ținem pe Dumnezeu cu noi; El e Cel Ce ne ajută din măsură în măsură și întru aceasta rămâne cu noi.

Sunt și în vremea noastră oameni care Îl caută pe Dumnezeu. Noi nici nu-L căutăm și nici nu-L pierdem, nu-L vedem și nu ne vede... Ce împăcare ușuratică. Nouă ne ajunge viața noastră, altă valoare nu căutăm să-i dăm.

Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul nostru este, dar noi suntem în împărăția patimilor și nici măcar nu pricepem asta. În noi, nu-s hotărâri, nu-i căutare. Tânjim, drept, doar spre ofilire, nu spre regenerare. În noi, e prea puțină viață, fiindcă nu Hristos trăiește întru noi, ca să ne-o îmbogățească, ci noi de noi ne trăim zilele de pe o zi pe alta, șterse, cenușii, fără vreo rază.

Noi nu-L găsim pe Dumnezeu, fiindcă nu ne obsedează acest lucru, suntem mulțumiți în mizeria noastră, în haina noastră de carne – și n-am jurat moarte acestui fel banal de a fi.

Noi nu-L vedem pe Dumnezeu, pentru că *nu suntem curați cu inima* de către cele din lume și de către noi înșine și *nu-L vedem, pentru că-L despărțim de neasemănata-I cruce*, ce o are de purtat, nevăzut, printre noi și în locul nostru, până la sfârșitul veacului acestuia. **Firea noastră se zguduie și refuză crucea lui Hristos, din toate fibrele ei. De aceea, nouă ni se arată hristoși**

mincinoși. Aceștia sunt pe măsura priceperii noastre... Vedem doar pe cei cu care ne asemănăm.

Dumnezeu este odihna sufletului nostru în dar și Dumnezeu în sufletul nostru Se odihnește. El e Acela Care-i face pe Sfinți icoanele Sale între oameni. Graiul lor e simplu, cum numai Dumnezeu știe să vorbească lucrurile Sale de pe celălalt tărâm – așa ne vorbi unul care, pentru Dumnezeu, s-a legat să tacă.

Atunci când călugărului îi vin în minte și nu-l lasă faptele bune ale celor din lume: cercetarea bolnavilor, milostenia și celelalte, se cheamă că-l supără gândurile. Înseamnă că nu are bine în minte care sunt faptele călugărești, ceea ce slăbește mintea, ca sfârșitul să fie părăsirea mănăstirii și întorcerea în lume, pe motiv că nu poate posti, priveghea, asculta.

Mare meșter este vicleanul diavol, se ascunde până și în poruncile lui Dumnezeu, ca să ne împiedice cu mintea și să ne scoată din mănăstire. Drept aceea, se folosește de neputințele noastre în călugărie, arătându-ne că: am face mult mai bine de am cerceta bolnavii, împlinind porunca dragostei; că, decât niște purtători de haine călugărești, mai bine niște mireni cinstiți; că cine vrea poate și în lume să se mântuiască.

Când nu ai limpede în minte și în inimă care sunt faptele și care e rostul călugăriei, vicleanul te prinde de minte, ca, până la urmă, să te scoată din luptă.

A sta în mănăstire chiar cu neputințe înseamnă să stai împotriva vrăjmașului. El se teme și de simplă starea în mănăstire a cuiva, pentru ca acela se poate ca, odată, să capete meșteșugul luptei și să-l smerească pe cel trufaș. De n-ai posti, ci ai mânca, de n-ai priveghea, ci ai dormi, de n-ai lucra, ci ai lenevi, stai numai în chilie, chiar și nefăcând faptele dragostei, căci răbdarea în chilie aduce pe călugăr la rânduiala sa. Tăindu-ți toate ațele către cele din afară, vei găsi lucrarea de preț, pe cea dinlăuntru. Răbdând singurătatea chiliei ca pe o temniță, vei găsi pe Cel Ce pentru noi a ajuns în temniță. Strămutându-ne de pe afară înlăuntru, în lăuntru nostru vom găsi împărăția și pe Împăratul.

De aflarea aceasta a lui Dumnezeu, se teme vrăjmașul. De aceea, mereu ne aruncă în ochii minții lucruri din afară, ca, în loc de Dumnezeu, să ne trazim că ne-am lipit inima de iluziile vicleanului și să cădem pradă iluziei de noi înșine.

I.

Sfinții toți s-au nevoit intens și susținut, de a stinge patimile din trup, de-a curăța mintea și inima de slava cea deșartă, s-au lepădat de voia lor, ca să facă loc lucrării Duhului Sfânt în sufletul, mintea și inima lor. Așa, cele nevăzute – de dincolo – prindeau viața sufletului și chipul devenea asemănarea, răzbind vălurile trupului, subțindu-l, împrumutându-i însușiri duhovnicești pentru mari faceri de bine și faptele iubirii de oameni, cum ar fi, de pildă, faptele de ajutor la distanță ale Sfântului Nicolae sau ale unor Părinți din pustia schetică. Oricât de necrezut s-ar

părea, Dumnezeu mult iubește să petreacă cu oamenii, în inima lor. Cu cât trupul e mai ascultător de Duhul, cu atât e mai subțire și din ce în ce mai bună unealtă a lui Dumnezeu, în mâna iubirii Sale de oameni, care rămâne ca atare și după mutarea lor din lumea aceasta.

II.

Desăvârșirea este o prăpastie de smerenie... spune Sfântul Ioan Scăraru, în legătură cu afirmația Sfântului Sisoie la mutarea din viață: „cu adevărat, încă nu am pus început de pocăință”.

Dacă, la sufletele celor trupești, vin cu silnicie vameșii de tuci ai unui cer de catran, sufletele dreptilor se trezesc înconjurate de făpturile luminii, de Sfinți și de cântarea cerească.

Uimiți de dumnezeiasca frumusețe de care sunt atrași și înșiși străbătuți ca dintr-un extaz, se strămută din cele de aici, la veșnicele locașuri. După dumnezeiasca economie, trupurile lor pot primi în continuare harul tămăduitor de boli, al izvorării de mir, al ocrotirii de cetății și alte haruri.

Adunatu-s-a odată un sobor de Părinți în pustia Schetică, întrebându-se unii pe alții despre lucrarea lor și răspunzând unul din ei, mare cu viața și cu numele, Avva Ischirion, a zis: „Noi poruncile lui Dumnezeu le-am făcut”.

Și au zis frații: „Dar cei de după noi ce vor face?”

Bătrânul a zis: „Vor să vie la jumătatea lucrului nostru”.

„Dar cei de după dânșii?”

Și, prorocind, Bătrânul a zis: „Cei ai neamului și rândului aceluia nu vor avea nicidecum lucrul Părinților”.

„Dar, atunci, cum se vor mântui?”

„Le vor veni lor ispite și cei ce se vor afla lămurii în dreapta credință, în vremurile acelea, mai mari decât noi și decât Părinții noștri vor fi.”

Mult m-au pus pe gânduri cuvintele de pe urmă ale unui călugăr din cei vechi, când se muta din veacul acesta.

Călugării cei vechi se mântuiau, împlinind toată lucrarea călugărească, cei de acum, din împlinirea numai pe jumătate.

Dar cei de pe urmă cum vor fi? întrebă unul din frați.

Cei de pe urmă nu vor avea nicio lucrare călugărească.

Dar, atunci, cum se vor mântui?

Se vor mântui prin ispite, dacă vor păstra dreapta credință și care vor birui vor străluci mai tare ca cei dintâi.

Și care este lucrul călugărilor?

Curăția minții, curăția inimii, rugăciunea neîncetată, conștiința atotprezenței Sfintei Treimi în sufletul curățit de patimi, dobândirea darurilor: a smereniei, a dragostei dumnezeiești, a luminii Taborice, deci dobândirea îndumnezeirii prin har.

Simpla această înșirare a nevoințelor e descurajantă. Dar posibilitățile lui Dumnezeu – ca să ne mântuiască – întrec mărimea neputințelor noastre, oricât de multe și de mari ar fi ele, decât să ni le cunoaștem și recunoaștem, ca vinovății și lipsuri.

Deci, ce sunt bolile, operațiile, spitalele, accidentele, reaua întâmplare, prigonirile, primejdiile, ispitele de multe feluri, degradările, izgonirile, nedreptățile, temnițele...? Mijloace de mântuire și de învățatură, îngăduite de Dumnezeu, să împlinescă lipsurile din lucrarea noastră.

Deci cu cât ni se întâmplă necazuri mai grele și ni se dă și timp în ele, cu atât avem convingerea că Dumnezeu e cu noi și ne poartă de grijă pentru mântuire.

Ca atare, nu avem nicidecum dreptate să dăm vina pe cineva de cele ce ni se întâmplă.

Dimpotrivă, știind rosturile necazurilor, putem chiar să ne rugăm pentru cei ce ne blestemă, să facem bine celor ce ne fac nouă rău, căci, în realitate, ei ne fac bine.

Totul e să știm și să credem aceasta – că din mâna lui Dumnezeu ne vine bătaia și nu întrece măsura de trebuință, Tatăl nostru fiind drept și iubitor de oameni, fiii Săi.

Luând lucrurile cum trebuie, în puțină vreme, poți câștiga ani îndelungați. De pildă, nemaiînvinovățind pe nimeni de relele ce ți le-a pricinuit, pe neobservate, constăți iubirea de Dumnezeu și de oameni că-ți luminează și-ți încălzește sufletul și suferința îți devine numaidecât ușoară sau chiar plăcută, dacă nu chiar dispare.

Au fost pelerini ruși care ajunseseră ca nici pe draci să nu mai dea vină. Că, în realitate, nici ei nu chinuiesc pe nimeni fără îngăduința și măsura de la Dumnezeu.

Nouă, toate necazurile ne vin de la greșeli, nu de la Dumnezeu. El numai le îngăduie și spală cu ele vinovățiile noastre. Oamenii însă tare greu pricep că ispășirea prin necazuri dovedește nu părăsirea lui Dumnezeu, ci milostivirea Lui. Ba, chiar prin aceea știm că are Dumnezeu grijă de noi, dacă vom avea necazuri. Fiind atotbun și atotînțelept, ne poartă de grijă și ne spală – cu milostivire – ori vrem, ori nu vrem, ori pricepem acum, ori vom înțelege pe urmă. Căci: „Dumnezeu este îndelung răbdător și mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă” (Naum 1: 3).

El așteaptă o vreme, să vadă: ne grăbim noi cu pocăința de bună voie sau nu; învățăm din necazurile altora sau așteptăm să ne spargem și noi capul tot ca ei?

Dumnezeu vrea să ne ajute pe toți, dar nu toți primesc purtarea Sa de grijă. Așa se face că sunt oameni păcătoși care n-au necazuri. Pe aceștia, i-a lepădat Dumnezeu. Căci, știindu-le firea, precum că nu au leac și nu pricep nimic din cârmuirea Sa, îi lasă în păcatele lor, la mintea lor. Aceștia sunt cei de care zice David în Psalmul 72 că : „N-au nicio suferință până la moarte și-s plini de sănătate; cu oamenii, la ostenele, nu iau parte și nu sunt supuși la bătăi, ca ceilalți oameni. Râd de toată lumea și grăiesc de sus. Iată, necredincioșii huzuresc în lumea aceasta și-și adună bogății”. Așa că mulți, din neștiință, „râvnesc soarta necredincioșilor, văzând propășirea păcătoșilor”, dar, când înțeleg sfârșitul păcătoșilor, iar aceasta le vine numai când intră în Biserica Domnului, abia atunci nedumerirea li se împrăștie. Căci, la Altarul Domnului, unde „se află ascunse toate comorile cunoștinței și ale înțelepciunii” (Coloseni 2: 2-3), adică întru Iisus Hristos, ei află că „pentru viclesugul lor, îi pune Dumnezeu pe căi alunecoase și-i lasă să cadă în prăpastie, și ajung la pustiire” (Psalm 72: 18-19). *Nu fericiți, așadar, pe cei ce n-au necazuri în lumea aceasta. Căci, cunoscându-i Dumnezeu că nu au minte să-I înțeleagă căile, nu le mai rânduiește o ispășire în lumea aceasta, ci osânda, în cealaltă.* Iată de ce: *Dumnezeu preamiloștivul, și când osândește la iad, tot milostiv se dovedește și, ca un mai înainte știutor a toate, nu le trimite necazuri pe potriva păcatelor lor, căci mândria lor cea peste măsură de mare nu rabdă nicidecum umilirea ispășirilor. Dimpotrivă, încercarea lui Dumnezeu de a-i spăla prin ispășirea cea fără de voie, lor, li s-ar întoarce tocmai pe dos. Căci ei, iubind mai mult mândria și slava deșartă a vieții acesteia, decât smerenia și supunerea lui Dumnezeu, tocmirea nebună a minții lor îi aruncă în deznădejde, din care fac cel mai mare și mai de pe urmă păcat în lumea aceasta: sinuciderea sau omorârea de sine. Or, toate celelalte păcate ce le-ar putea face omul, adunate la un loc, sunt mai mici decât acesta singur. De aceea, din milostivire mai presus de înțelegere, pentru mulțimea neputințelor, nu-i bagă Dumnezeu în cuptorul smereniei, că nu pot să-l rabde, ci vor merge în osândă, dar nu în osânda cea mai mare, ca ucigașii de sine.*

Necazurile nu sunt fapta lui Dumnezeu, ci urmarea greșelilor noastre, pe care le îngăduie Dumnezeu să le gustăm, spre înțelepțirea noastră. Dacă cineva vrea să scape de ele, nu rămâne altă cale, decât să-și îndrepte purtările după voia lui Dumnezeu.

Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri și Dumnezeu Se roagă de om să-și schimbe purtările. Socotiți acum și dumneavoastră care de cine să asculte mai întâi.

Ispășirea are o vreme a ei, care e mai scurtă sau mai lungă, după chipul în care prindem minte și ne statornicim sau nu în calea lui Dumnezeu. Dacă sufletul se statornicește pe bine și purtările din afară, asemenea, amărăciunile ispășirii trec și vremea iarăși se întoarce spre bucurie, dimpreună cu toate lucrurile, care nu ne mai stau împotrivă. *Vremea de amărăciune ne ține, de obicei, cât timp ține și mândria; căci, celui smerit, nimic nu-i poate sta împotrivă: nici lucruri, nici oameni și nici dracii. Înaintea lui Dumnezeu, adevărata mărire e smerenia.* Asta tămăduiește, curăță, apără și întoarce toate spre pace, până și pe Dumnezeu. Deci, când

amărăciunea ispășirii și-a împlinit lucrul, iarăși întoarce Dumnezeu toate spre bucurie. Îndată după mărturisire, Dumnezeu ridică pedeapsa păcatului; totuși, ispășirea o faci și, de multe ori, ani de zile în șir. Să fim înțeleși: *ispășirea nu-i pedeapsă, ci școală, lumină la minte și milă de la Dumnezeu. Că are suferințe? De n-ar avea, n-am învăța nimic.* Precum plăcerea e dascălul păcatelor, așa durerea e dascălul înțelepciunii; iar din odihnă, încă n-a ieșit ceva de folos.

Împlinind cu convingere și dragoste această condiție fundamentală cerută de Iisus – a lepădării de sine – în scurtă vreme, pricepem că *pe El Îl câștigăm, câștigând prilejurile; și câștigăm totodată și desprinderea noastră de trupul patimilor și de lume.*

Semnul că suntem pe cale e măsura smereniei, când atotprezența lui Dumnezeu devine fapt de conștiință și de trăire a noastră: „Aici eram, dar, dacă nu M-ai chemat?”. Conștiința și trăirea dumnezeiască și ne unesc duhul nostru și cu Sfinții nevoitori și mântuiți mai înainte, și le câștigăm rugăciunile și rudenia lor.

Ochiul conștiinței se deschide la noi lumini, mintea se luminează de har și primim, din vreme în vreme, și aici, evidența vieții celuilalt tărâm al existenței.

Asemănarea e nevoința îndumnezeirii care se adună în suflet, câștigând prilej după prilej, comportare după duhul Sfânt sau după cum ar face Iisus, nu după omul sau patima din noi. Patimile slăbesc cu postul și cu rugăciunea neîncetată, se ard cu smerenia cea din ascultare și cu a ține în conștiință, pe celălalt, mai bun.

Lepădarea de sine – crucea firii pământestei cea din fiecare zi și condiția fundamentală a urmării lui Hristos – e cheia câștigării prilejurilor de îmbogățire întru Dumnezeu. Căci ne lepădăm de voia noastră, pe toate cărările, ca să facem loc lucrării Duhului Sfânt în noi, Care Se roagă negrăit pentru noi și lucrează mântuirea noastră în anii vieții aici, pe pământ.

Descoperirea Sfântului Antonie despre darul călugăriei

Spunea Sfântul Antonie:

M-am rugat lui Dumnezeu, cerând ca să-mi arate cu ce ajutor este înzestrat monahul prin darul călugăriei. Și mi-a arătat **făclie mare de foc și ceată de îngeri cu paloșe, care-l înconjurau pe călugărul ce dorește să se mântuiască.** Și s-a auzit glas de la Duhul Sfânt zicând către Îngeri: **În toată viața lui, să nu vă depărtați de la el.**

Și, când am văzut așa de mare ajutor, am oftat, zicându-mi în sine-mi:

Vai ție, Antonie, cât ajutor îți trimite multmilostivul Dumnezeu, spre pază, iar tu te lenevești!

Și m-am rugat iarăși, și am zis:

Doamne, cum de calcă și înșeală diavolul pe călugăr, când el este înconjurat de atâta ajutor?

Și am auzit iarăși glasul acela zicându-mi:

Vei ști că diavolul nu are putere să-l biruiască pe călugăr, căci, prin întruparea Mea, am sfârâmat puterea diavolului; însă *fiecare se biruieste de a sa trândăvie și nepurtare de grijă*.

Iar eu am zis:

Doamne, oare toți monahii au acest ajutor?

Și mi-a arătat Domnul mulțime mare de monahi și fiecare din ei avea același ajutor pe care îl văzusem întâi, adică câte o făclie mare de foc și câte o ceată de îngeri cu paloșe în mâini.

Și, când am văzut aceasta, am zis:

Fericit este și bine norocit neamul creștinilor și, cu deosebire, mai fericit este neamul călugăresc, având în ajutor pe un asemenea Stăpân bun, iubitor de oameni și milostiv.

Deci și noi, fraților, să ne grijim fără de lenevire pentru mântuirea sufletească, spre a ne învrednici împărăției celei cerești, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava dimpreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Povestirea Cuviosului Ioan despre Cuviosul Paisie Velicovski

M-am dus odată la Cuviosul Paisie și, mai înainte de a bate în ușa chiliei lui, l-am auzit vorbind înăuntru cu oarecine; și, sfiindu-mă a bate, stăteam afară. Însă am făcut puțin zgomot pe care auzindu-l, cinstitul Părinte a ieșit afară și, văzându-mă pe mine, tot bucurându-se, m-a îmbrățișat și m-a sărutat și eu, asemenea, pe el. Apoi, intrând cu dânsul în chilie și nevăzând pe nimeni altul înăuntru, mă întrebam cine să fi fost oare acela care vorbea cu cuviosul puțin mai înainte. Deci căutam într-o parte și în alta, să văd pe cineva și el m-a întrebat:

- De ce te uiți aici și acolo și nu înțelegi, ca și cum ai vedea un lucru preaslăvit?

Iar eu i-am răspuns:

- Cu adevărat, lucru preaslăvit văd și, nedumerindu-mă, nu știu ce să zic, căci, puțin mai înainte, am auzit glasul altui om care împreună vorbea cu tine și acum nu văd pe altcineva și nu știu ce este aceasta. Deci, rog a ta cuvioșie să-mi arate această preaslăvită taină.

Iar dumnezeiescul Părinte mi-a zis:

- O, Ioane, taină preaslăvită vrea să-ți descopere astăzi Dumnezeu. Acesta, prietene, preaaesule, pe care l-ai auzit vorbind cu mine, era Marele Constantin, întâiul împărat al creștinilor. Și s-a pogorât din ceruri, trimis fiind de Dumnezeu, și mi-a zis: „Fericiți sunteți voi, care v-ați învrednicit a avea petrecerea monahicească, căci, după adevăr, a voastră este dumnezeiasca fericire a Mântuitorului.” Iar eu am zis: „Și cine ești tu, domnul meu, care zici acestea și mult ne fericești pe noi, monahii?” Și mi-a răspuns acela: „Eu sunt Marele Constantin

și m-am pogorât din ceruri, ca să-ți arăt slava pe care o dobândesc monahii în ceruri și prietenia și îndrăznirea ce o au către Hristos. Și te fericesc pe tine, o, Paisie, pentru că-i îndemni pe dânșii la această sfințită petrecere a pustniciei, dar mă prihănesc și mă ocărăsc pe mine, că nu m-am învrednicit de o rânduială mare ca aceasta a monahilor și nu pot suferi paguba ce am luat.” Atunci, l-am întrebat iarăși: „Pentru ce, o, minunatule, te ocărăști pe tine, oare n-ai doândit tu slava cea pururea fiitoare și dumnezeiasca strălucire?”

Și mi-a răspuns:

- Am dobândit-o, dar nu am aceeași îndrăzneală ca a monahilor, nici cinstea întocmai ca ei, căci am văzut sufletele oarecăror monahi care, despărțindu-se de trup, zburau ca niște vulturi și cu multă îndrăzneală se suiau la ceruri. Iar ceata cea potrivnică a dracilor nu îndrăznea să se apropie cu totul desăvârșit de aceste suflete. Apoi, am văzut că li se deschideau lor ușile cerului și intrau înlăuntru, și stăteau de față cu multă îndrăzneală la scaunul lui Dumnezeu. Deci, pentru această vrednicie minunându-mă eu de voi, monahilor, vă fericesc și mă ocărăsc pe mine, că nu m-am învrednicit a lua o îndrăzneală ca aceasta. O, de aș fi lăsat vremelnica împărăție și haina cea împărătească, și coroana, să mă fi făcut sărac și să fi purtat sac, împlinind toate câte se cer de către rânduiala monahicească!”

Cuvânt al Părintelui Justin Pârvu

despre Părintele Arsenie Boca

Dumnezeu lucrează prin oameni.

Socotim că *frumusețea artei scrise și pictate de Părintele Arsenie Boca este de toată vrednicia.*

Toate le încununează un suflet înaintea lui Dumnezeu; și pe noi, și neamul nostru, și toată creștinătatea de pretutindeni. Valorile acestea ortodoxe au fost pretutindeni și vor rămâne în viața noastră ca existență în eternitate.

Rolul mare pe care l-a avut Părintele Arsenie Boca, de *trimis al lui Dumnezeu*, este tocmai această mare lucrare, de o deosebită adâncime duhovnicească, pe care el a lăsat-o, iar noi, ca urmași ai lui, trebuie să ne hrănim dintr-însa și să ne ostenim cu toată râvna, să o ducem mai departe, ca binecuvântare pentru nepoții și strănepoții noștri. *Aceasta a fost și este misiunea Părintelui Arsenie Boca și el nu e mic înaintea lui Dumnezeu*; de aceea, îl laudă credincioșii în biserici, la mormântul lui și în casele lor, iar temelia credinței este în acești închinători binecredincioși.

Știut este de toți că *vrăjmașul urlă la mormântul Părintelui.*

Vrăjmași au fost dintotdeauna și vor exista cât timp va îngădui Dumnezeu să existe omenirea aceasta. Atâta timp cât noi vom fi și vom rămâne în haina aceasta monahală, vom avea și prieteni, și neprieteni, că așa a fost dintotdeauna, de la începutul veacurilor.

Mântuitorul Hristos a dus crucea pentru toți; și neamul nostru duce crucea unei dreptăți, pentru că el a fost mereu hăituit, dar s-a menținut, datorită modestiei, simplității, smereniei – și a trăit cu mulțumirea de a rămâne în hotarele lui și de a nu trece peste alte neamuri din jurul nostru. S-a învățat mereu în această credință că tot ce nu-i al nostru nu e de la Dumnezeu. Și toți cei care au năvălit și năvălesc și astăzi în țara aceasta, s-o cumpere, s-o defăimeze, s-o distrugă, se vor lovi de Piatra Hristos. Acuma se dovedesc foarte multe lucruri și e posibil... că, poate, să fim și vânduți o parte... Dar, așa cum a fost în toate vremurile, au fost oameni și pentru, și împotriva lui Dumnezeu.

Cei care sunt împotriva lui Dumnezeu sunt și împotriva neamului, și împotriva mântuirii lor.

Monahismului, în special, ca armată de geniu a Bisericii Ortodoxe, îi revine marea sarcină:

1. De a duce crucea nației din care face parte, în post, în rugăciune și smerenie;
2. De a păstra cu sfințenie și de a transmite urmașilor învățăturile Sfinților Părinți;

3. De a duce mai departe flacăra mântuitoare a credinței ortodoxe a înaintașilor noștri, prin care a lucrat Dumnezeu. Și unul dintre aceștia este și Părintele Arsenie Boca.

Și, precum la Înviere, preotul cheamă poporul: „veniți, de luați lumină!”, iar la Botezul Domnului, în prima stihiră de cântare zice: „veniți, de luați darul smereniei, al înțelegerii și al temerii de Dumnezeu”, așa să ne binecuvinteze Dumnezeu și pe noi și să ne ajute mai departe. Amin!

Cuvântul nostru de încheiere

În prezenta ediție electronică, am inclus, din *Adăugirile editorului* la ediția tipărită (Editura „Credința strămoșească”, 2005), doar *Cuvântul Părintelui Justin Pârvu despre Părintele Arsenie Boca*, pentru relevanța sa.

Am omis celelalte adăugiri, dorind să oferim cititorilor noștri, pe de o parte, una din scrierile Părintelui Arsenie, fără alte adăugiri, iar pe de altă parte, un îndrumar practic de trăire duhovnicească, atât de necesar celor însetați de *Adevăr*, nu numai monahi, ci și mireni.

De unii, iubit până la adulare, de alții, contestat cu înverșunare dusă până la o ură cel puțin nepotrivită unui adevărat creștin, Părintele Arsenie Boca rămâne, așa cum l-a numit un alt uriaș al Bisericii noastre, Părintele Dumitru Stăniloae: *o figură unică în monahismul românesc*.

Celor ce se apropie de el cu smerenie și cu sinceritate, Părintele Arsenie nu întârzie să le vină în ajutor, fiecăruia după a lui trebuință. Însă el se retrage, precum odinioară Domnul Iisus Hristos, din fața contestatarilor și a dublei măsurii care caută numai să ispitească. În smerenia sa, Părintele nu se mărturisește pe sine celor ce nu cred în sfințenia sa ori, măcar, în buna sa credință, ci lasă pe fiecare la alegerea și la mintea sa, așa încât, deși întotdeauna *vedem doar pe cei cu care ne asemănăm*, nimeni nu-și dă seama că înâlnește, inevitabil, exact lucrul (sau omul!) *în care crede*. Pe Părintele Arsenie, are însă Cine să-l mărturisească: Cel pe Care L-a slujit până la capăt cu desăvâștită dăruire și Care l-a dăruit, la rândul Său, între multe alte daruri, și cu darul cuvântului viu, lucrător în inimile celor ce au urechi de auzit, precum și cu darul facerii de minuni, evidente însă numai credinței, fie ea chiar și ceva mai mărunță decât *un bob de muștar*, numai credință să fie. Acesta este Care îl mărturisește pe Părintele Arsenie ca Prieten al Său, cu toate câte decurg din această prietenie. Și îl mărturisesc oamenii în viața cărora intervenția minunată a Părintelui a redat acesteia cursul firesc, după Dumnezeu.

De mirare ne este cum, în veacul acesta atât de frământat, când evident credința se împuținează și *dragostea multora se răcește*, se află în unii atâta râvnă în citirea semnelor vremurilor, laolaltă cu o înfricoșătoare sărăcie de duh creștin, până la hulirea lui Dumnezeu, din pricina lor.

Dumnezeu este iubire și cine rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el. Ucenicii lui Hristos tocmai prin aceasta sunt recunoscuți – după însuși cuvântul Domnului – că *împlinesc până la capăt* porunca iubirii, după cuvântul rostit de El în *Predica de pe munte*²⁵, reluat apoi adesea de Mântuitorul în vremea petrecerii Sale în trup și reafirmat în mod răspicat la

²⁵ „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți. Căci, dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată veți avea? Au nu fac și vameșii același lucru? Și, dacă îmbrățișați numai pe frații voștri, ce faceți mau mult? Au nu fac și păgânii același lucru? Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârșit este.” Matei 5: 44-48).

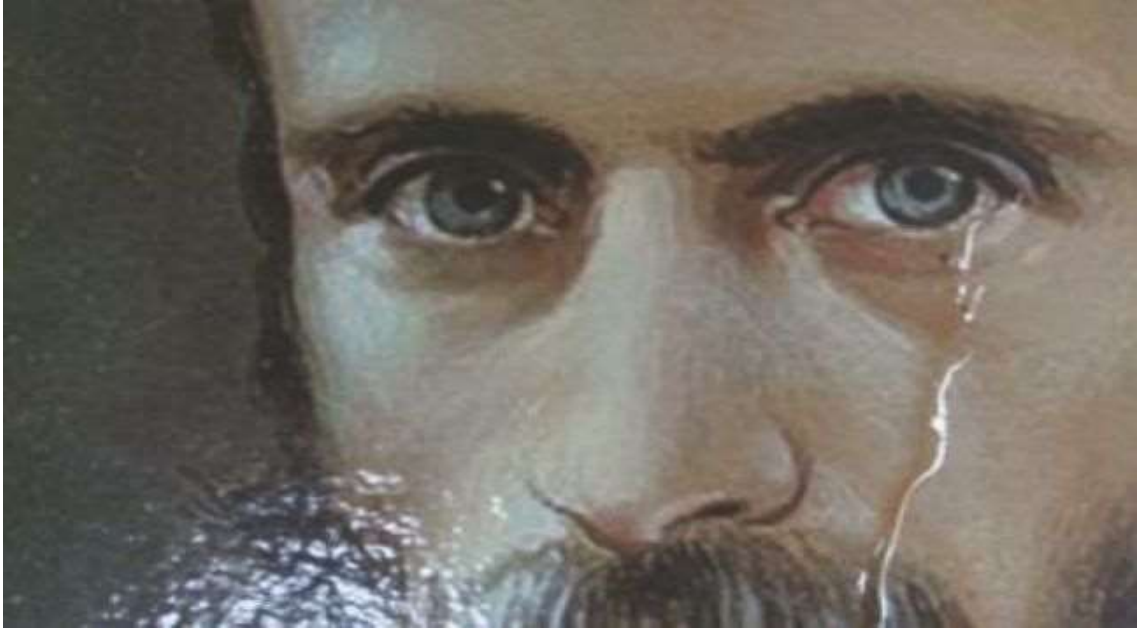
Cina cea de Taină, când a spus ucenicilor Săi: „Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (Ioan 13: 34-35). Așadar, între porunca desăvârșirii, spre înfiere, prin iubirea de vrăjmași și porunca iubirii „precum Eu v-am iubit pe voi”, cum poate fi strecurată sluta „dreptate” omenească?

Celor îndolielnici, le recomandăm urmarea sfatului lui Gamaliel, echilibrat și atât de actual: „Feriți-vă de oamenii aceștia și lăsați-i, căci, dacă această hotărâre sau lucrul acesta (evlavia oamenilor și afirmarea sfințeniei Părintelui Arsenie, n.n.) este de la oameni, se va nimici; iar dacă este de la Dumnezeu, nu veți putea să-i nimiciți, ca nu cumva să vă aflați și luptători împotriva lui Dumnezeu” (Fapte 5: 38-39).

Sfințeniei, nu-i poți nici adăuga ceva prin evlavie, nu-i poți nici dăuna cu ceva, prin defăimare. Dar judecata este întreagă a Fiului lui Dumnezeu, *pentru că El este și Fiul Omului* – și înțelept ar fi să nu căutăm noi s-o surpăm. Fiindcă se vede bine că „zace în noi o tainică răutate căreia îi place să descopere nedesăvârșirile fraților noștri și iată de ce, gata, stăm să-i judecăm, uitând că judecata inimilor numai dreptul lui Dumnezeu este. În loc de a cerceta cu atâta pornire ispititoare cugetul altuia, să ne coborâm în al nostru: găsi-vom destule temeuri să fim îngăduitori față de aproapele nostru și să tremurăm pentru noi înșine. Nu ai decât sarcina ta și nu vei răspunde decât de tine. Nu judeca, ca să nu fii judecat²⁶.” În loc să aruncăm cu piatra, ca unii ce am fi fără de păcat, să privim mai des în oglindă: ne așteaptă acolo cineva care chiar are nevoie de judecata noastră – propria noastră persoană cu toate întunecimile ei pe care nu le vedem, tocmai din cauza întunericului din noi, în care ne lăfăim confortabil, în vreme ce căutăm firul de praf din ochiul aproapelui.

Echipa Cărți Ortodoxe.

²⁶ Părintele Arsenie Boca, *Despre îndumnezeirea omului prin har*.

Sfinte Părinte Arsenie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!